

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

การศึกษาค้นคว้าอิสระ
ของ
พรชัย สุวรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

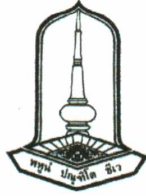
กันยายน 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

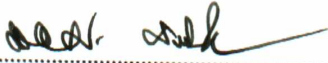
การศึกษาค้นคว้าอิสระ
ของ
พรชัย สุวรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
กันยายน 2555
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ของนายพรชัย สุวรรณ แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

(ผศ.ดร.ชัยยุทธ ศิริสุทธิ)

ประธานกรรมการ

(กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

(อาจารย์ ดร.จิตรลดา ชิวดอน)

กรรมการ

(อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ)

(ผศ.ดร.ชวลิต ชูกำแพง)

กรรมการ

(อาจารย์บัณฑิตศึกษากายนอกภาควิชา)

มหาวิทยาลัยอนุมติให้รับการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

(รศ.ดร.ประวิต เอราวรรณ์)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รศ.ดร.ณฐนนท์ ตราชู)

ผู้รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 4 เดือน ก.ย. พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดี
ยิ่งจากอาจารย์ ดร.จิตรลดา ชิวดอน อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ชัยยุทธ ศิริสุทธิ ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
ชวลิต ชูกำแพง กรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระที่กรุณาให้คำแนะนำเสนอแนะและตรวจแก้ไข
ข้อบกพร่องตลอดมาผู้ศึกษาค้นคว้า ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ อาจารย์ ดร.โกวัฒน์ เทศบุตร
อาจารย์ ดร.อำนาจชนะวงศ์ อาจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภู่อ่อนอาจารย์ ดร.ธัชชัย จิตรนันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.นาเรรัตน์ รักวิจิตรกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี
พล.อ.ต.ดร.อนันต์ ศรีอำไพ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรณ นามวรรณ และอาจารย์ในภาควิชาการ
บริหารการศึกษาทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ความรู้ในสาขาต่าง ๆ และข้อคิด ขวัญและกำลังใจ
มาโดยตลอด ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานและเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าใน
ความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณนายสุรินทร์ ลมจะโปะ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนนครบุรี
นายสุเทพ จุดพิมาย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนนครบุรี นางทีชานนท์ คนรู้ ครูวิทยฐานะ
ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนนครบุรี ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าทำ
ให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ขอขอบคุณคณะครูและนักเรียนโรงเรียนนครบุรี
ทุกคนที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ผู้ศึกษาค้นคว้าขอมอบเป็นเครื่องบูชา
พระคุณบิดามารดาครูอาจารย์ทุกท่านที่ให้พื้นฐานการศึกษาให้สติปัญญาประสิทธิประสาทวิทยาการ
และอบรมสั่งสอนให้ผู้ศึกษาค้นคว้าเป็นคนดีมีคุณธรรม

พรชัย สุวรรณ

ชื่อเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี
อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ผู้ศึกษาค้นคว้า นายพรชัย สุวรรณ

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.จิตรลดา ชิวดอน

ปริญญา กศ.ม. สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2555

บทคัดย่อ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและการแก้ไขปัญหาตลอดจนการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ใน 2 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง และการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ภายใต้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ 1) การศึกษาดูงาน 2) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ กิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ เคมมิส และแมคแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart) มาเป็นกระบวนการดำเนินการ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า (Research Participants) จำนวน 19 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 240 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การศึกษาดูงาน แบบสัมภาษณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบสัมภาษณ์การประชาสัมพันธ์ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น การตรวจสอบข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีการบรรยาย

ผลการศึกษาค้นพบว่า ก่อนการดำเนินการพัฒนา ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยขาดความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หลักจากดำเนินการพัฒนาทั้ง 2 วงรอบ ทำให้ชุมชนมีความตระหนักและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา จนทำให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ทั้งด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง โดยการร่วมในการบริหารงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา ในรูปของคณะกรรมการที่ปรึกษาในการให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และสรุปผลการดำเนินการของสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่งเสริมสนับสนุนการจัดหาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ตลอดจน
การจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมโดยอ้อม โดยการสนับสนุนและส่งเสริมใน
การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งในการมีส่วนร่วมดังกล่าว
ส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

โดยสรุป การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยใช้กลยุทธ์ในการ
พัฒนา คือ การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์
ทำให้ชุมชนและโรงเรียนได้เกิดการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น โดยชุมชนได้
ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมและเข้าใจบทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ตลอดทั้งเข้ามามี
ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับทางโรงเรียน ทำให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการจัดการศึกษา
ทำให้บุคลากรของชุมชนได้เกิดการพัฒนาด้านการศึกษามากยิ่งขึ้น

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้	9
การจัดการเรียนรู้	27
กลยุทธ์ในการพัฒนา	33
การวิจัยปฏิบัติการ	46
บริบทโรงเรียนนครบุรี	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	53
งานวิจัยในประเทศ	53
งานวิจัยต่างประเทศ	57
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	60
กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล	60
ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า	61
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล	71
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	71
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	72
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	73
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
การพัฒนาในวงรอบที่ 1	73
การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1	79
การพัฒนาในวงรอบที่ 2	80
การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2	81

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	82
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	82
สรุปผล	82
อภิปรายผล	83
ข้อเสนอแนะ	86
ข้อเสนอแนะทั่วไป	86
ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป	86
บรรณานุกรม	87
ภาคผนวก	94
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	95
ภาคผนวก ข โครงการสอนและหนังสือเชิญวิทยากรบุคคลภายนอก (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)	104
ภาคผนวก ค ค่าดัชนีสอดคล้อง IC	113
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์	115
ประวัติย่อของผู้ศึกษาค้นคว้า	121

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ขั้นตอนรายละเอียดการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา (วงรอบที่ 1)	63
2	ขั้นตอนรายละเอียดการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา (วงรอบที่ 2)	67
3	ผลการประเมินความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา	77
4	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบประเมิน ฉบับที่ 1 ประเมินการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา .	114

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	วงรอบขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการ	51
---	--------------------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนและชุมชนกับสถานศึกษา ในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 7 บัญญัติว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรา 8 (2) บัญญัติว่าให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (6) บัญญัติว่าการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มาตรา 29 บัญญัติว่าให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชนโดยยึดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 7-13)

การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน จึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของ ทุกฝ่าย นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและการแก้ไขปัญหา ตลอดจน การควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สามารถทำได้ทั้งทางตรง คือ ร่วมเป็นคณะทำงานและทางอ้อมร่วมวางแผน นโยบายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอ แนวทางการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษา สามารถเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และกำกับ ติดตามการใช้ หลักสูตรสถานศึกษา (2) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาควร ระลึกถึง ซึ่งมีหลัก 10 ประการ คือ 2.1) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน 2.2) ฝึกให้เป็นคนใจกว้างและมีจิตสาธารณะ 2.3) ตระหนักในสิ่งที่จำเป็นและขาดแคลน ไม่วางแผน ทุกอย่าง

ทำได้หากตั้งใจทำ 2.4) ต้องหมั่นสร้างและปรุงแต่งตนเองให้เป็นบุคคลที่มีเสน่ห์เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของชุมชนและเพื่อร่วมงาน 2.5) อ่อนน้อมถ่อมตน วางตัวเรียบง่าย อยู่กับชุมชนและเพื่อนร่วมงานได้ทุกเวลา 2.6) หลีกเลี่ยงการโต้แย้งที่ไร้เหตุผล พัฒนาทักษะการประนีประนอม 2.7) ให้การต้อนรับชุมชนด้วยบรรยากาศมิตรภาพ 2.8) พัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนให้ลึกซึ้ง เพื่อสำรวจจุดเด่นจุดด้อย เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนา 2.9) หมั่นแสวงหาแหล่งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์จากหน่วยงาน บริษัท ห้าง ร้านค้า โดยใช้โครงการที่มีประสิทธิภาพ 2.10) สร้างและพัฒนาค่านิยมการสร้างสัมพันธภาพกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (3) บทบาทของชุมชนในการที่ส่วนร่วมจัดการศึกษามีดังนี้ 3.1) การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่สถานศึกษา 3.2) การกำหนดนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา 3.3) การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา 3.4) การเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษาและ 3.5) การตรวจสอบการจัดการศึกษา (4) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ควรดำเนินการดังนี้ 4.1) สำรวจความต้องการ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน 4.2) การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา 4.3) การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ 4.4) กิจกรรมการปฏิบัติ คือ แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ 4.5) การประเมินผล คือ การประเมินแนวทางปฏิบัติและ 4.6) การสรุปผลการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 88-90)

การศึกษานับเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้คนเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา คือ โรงเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาสำหรับประชาชนทุกคนตลอดจนครอบคลุมการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งจะมีผลต่อความเจริญและการพัฒนาของประเทศทุกด้าน ดังนั้นในการกิจของโรงเรียนจะต้องมีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเป็นพลังที่สร้างสรรค์ในการพัฒนาคนไทยและสังคมไทยในอนาคต การจัดการศึกษาจะบรรลุผลต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครองและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉพาะชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สมศักดิ์ สินธุระเวช. 2545 : 1) จะเห็นว่าการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจะบรรลุผลและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จะต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับจรรยา คุณมี (2544 : 7) ที่ได้กล่าวว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนต้องมีวิสัยทัศน์ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาภารกิจของโรงเรียนในการจัดการศึกษาได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์ในการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลก การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจึงเป็นงานที่มีความสำคัญมาก เพราะโรงเรียนนอกจากจะเป็นสถาบันการศึกษาแล้ว ยังเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญมากของท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน อันจะส่งผลให้การดำเนินกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียนบรรลุผลตลอดจนสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ซึ่งเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนหลายฉบับที่ทำการวิจัยต่างสถานที่และต่างเวลากันการนำชุมชนเข้ามาช่วยในการพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจังทำให้การศึกษาไม่บรรลุผลมีสาเหตุจากหลากหลายประการ เช่น การจัดการศึกษาไทยถูกมองว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ ของสถานศึกษาผู้บริหารและครูที่มีระบบราชการเป็นกลไกสำคัญของการจัดการ โดยการศึกษาขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนการดำเนินการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียนจึงได้กำหนดภารกิจสำคัญ คือ การส่งเสริมและหาแนวทางให้ชุมชน

เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มากขึ้น รวมทั้งให้ชุมชนมีความรัก เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนและร่วมมือกันกับโรงเรียนอย่างจริงจังในการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น และให้มีส่วนร่วมพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงาม มีระเบียบวินัย มีความคิดไตร่ตรอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสวงหาความรู้อยู่เสมอ รู้จักนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ (นงเยาว์ กัลยาลักษณ์. 2541 : 11) การบริหารจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา มีจุดเน้นสำคัญให้ชุมชนและท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษา ในขณะเดียวกันก็ให้สถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรการศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินงานของทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชนหรือท้องถิ่นดังกล่าว ย่อมจะส่งผลต่อการสร้างความผูกพัน ความสัมพันธ์และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและกระตุ้นให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษา รวมทั้งให้โรงเรียน ครู และบุคลากรของโรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้การศึกษา และพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้บรรลุผล ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการศึกษา และมีความสามารถในการวิเคราะห์สภาพชุมชน และท้องถิ่น รวมทั้งกำหนดแนวทางแสวงหาความร่วมมือจากท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาบริหารการศึกษากับทางโรงเรียน นอกจากนี้ ก็เพื่อให้โรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมบริหารและพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น อันเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับหลักในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ปัญญา แก้วกียูร. 2545 : 7) ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่นและสถานศึกษา ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ในช่วงเวลาที่ผ่านมา แม้ว่าสถานศึกษาจะเป็นแหล่งให้ความรู้ของชุมชนแต่ก็ยังไม่อาจนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับชีวิตในชุมชนได้ชุมชนจึงพัฒนาตนเองก้าวเข้าสู่ความเป็นองค์กรชุมชน ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อสถานศึกษาก็มีอย่างจำกัดและค่อนข้างน้อย จัดเป็นการมีส่วนร่วมอยู่ห่าง ๆ ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาผูกขาดอยู่กับระบบราชการ นักการศึกษา และครู อาจารย์ ทำให้เกิดแนวคิด กระแสผลักดัน ที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษาใกล้ชิดกันมากขึ้น มีบทบาทต่อกันมากขึ้น โดยกำหนดให้การจัดการศึกษาเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะทำให้ความรู้เกิดประโยชน์ที่สอดคล้องกับชีวิตในชุมชนได้อย่างแท้จริงสถานศึกษาจะเป็นแหล่งของการพัฒนาคน เพื่อให้คนพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของตน ขณะเดียวกันชุมชนและท้องถิ่นก็จะช่วยพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งเป็นวงจรการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ การที่จะดำเนินการร่วมมือกันจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังกล่าว จำเป็นต้องระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ไพรัช อรรถกามานนท์. 2545 : 11)

โรงเรียนครบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 166 ถนนครบุรี – เลิงสาง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำการสอนจากระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียน จำนวน 1,845 คน จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาพบว่า ปัญหาและจุดอ่อนในการจัดการศึกษาหลายด้าน และด้านที่ต้องมีการปรับปรุงและแก้ไขโดยรีบด่วนเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือ ชุมชนยังขาดความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษา โดยชุมชนขาดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร โดยเฉพาะในด้านการเป็นองค์กรคณะบุคคลที่จะทำหน้าที่เสริมสร้างความสัมพันธ์

อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกัน และจากการประเมินตนเองของโรงเรียนพบว่า ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนในการจัดการและพัฒนาการศึกษา อยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับพอใช้ ถึงแม้ว่าชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ก็อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย และยังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้กันน้อยอีกด้วย และจากการประเมินคุณภาพภายนอก พบว่า โรงเรียนได้จัดให้มีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ยังไม่พบร่องรอยชัดเจนด้านเอกสารหลักฐาน และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ทำให้มาตรฐานด้านสถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอยู่ในระดับพอใช้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2550 : 2) อีกทั้งชุมชนยังขาดความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรงยังขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ เช่น การบริจาคทรัพย์สิน แรงงาน และอื่น ๆ ที่มีส่วนในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน ขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมทางตรง เช่น การเป็นวิทยากรให้การอบรม การศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่นที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการร่วมจัดการศึกษาให้แก่โรงเรียน เป็นต้น ทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน ทำให้ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้

จากสภาพปัญหาปัจจุบันดังกล่าว ผู้ศึกษาค้นคว้าในฐานะหัวหน้างานสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และมองเห็นความสำคัญของการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่จะต้องมีการดำเนินการเพื่อให้ชุมชนได้เกิดความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาร่วมกันของโรงเรียนกับชุมชนมากยิ่งขึ้น จึงได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เพื่อนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนให้เกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เป็นการแก้ไขปัญหาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
2. เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
3. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนอื่นที่สนใจ นำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล
 - 1.1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและให้ข้อมูล จำนวน 19 คน ประกอบด้วย
 - 1.1.1 ผู้ศึกษาค้นคว้า
 - 1.1.2 ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 คน
 - 1.1.3 ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน
 - 1.1.4 ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 คน
 - 1.1.5 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนครบุรี จำนวน 15 คน
 - 1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 240 คน ประกอบด้วย
 - 1.2.1 ผู้ปกครองนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 40 คน
 - 1.2.2 ผู้ปกครองนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 จำนวน 40 คน
 - 1.2.3 ผู้ปกครองนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 จำนวน 40 คน
 - 1.2.4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 40 คน
 - 1.2.5 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 จำนวน 40 คน
 - 1.2.6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 จำนวน 40 คน
2. กรอบแนวคิด ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้า มีแนวคิดที่จะพัฒนาครูโรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้
 - 2.1 กรอบเนื้อหา ได้ใช้กรอบแนวคิดการดำเนินงานในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ เมตต์ เมตต์การุจิตต์ (2547 : 18) ดังนี้
 - 2.1.1 การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เป็นสำคัญ
 - 2.1.2 การมีส่วนร่วมโดยอ้อม เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหารแต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น
 - 2.2 กรอบการพัฒนา

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาค้นคว้าใช้กรอบการพัฒนาตามแนวคิดของ ฉลาด จันทรสมบัติ (2551 : 101) ดังนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนาเข้ามามีส่วน กระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร ซึ่งก็คือ การที่ประชาชน หรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการ ขั้นตอนการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อาศัยในการดำรงชีวิตของตนหลังจากกำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกันและปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการร่วมกัน

แล้วยังมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการบริหาร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมการประเมินต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปได้โดยทางตรง หรือ โดยทางอ้อม

2.3 กรอบกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา คือ

2.3.1 การศึกษาดูงาน

2.3.2 การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่

2.3.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.2.2 การประชาสัมพันธ์

3. วิธีการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้ศึกษาได้นำหลักการและขั้นตอนตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988 : 11-15) เป็นกระบวนการในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นการวางแผน (Planning)

3.2 ขั้นการปฏิบัติ (Action)

3.3 ขั้นการสังเกต (Observation)

3.4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดำเนินการในวันที่ 25 กันยายน 2554 – 15 มกราคม 2555 โดยดำเนินการเป็น 2 วงรอบ ดังนี้

วงรอบที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2554 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2554

วงรอบที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชน เข้ามาร่วมในการจัดการศึกษาและร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับสถานศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตั้งแต่การวางแผน ดำเนินการ การตัดสินใจ และประเมินร่วมกัน ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมโดยตรง และการมีส่วนร่วมโดยอ้อมโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ

1.1 การมีส่วนร่วมโดยตรง หมายถึง การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในลักษณะการเป็นวิทยากรท้องถิ่น และสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่น

1.2 การมีส่วนร่วมโดยอ้อม การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะของการบริจาคทรัพย์สิน แรงงาน และอื่น ๆ ที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนครบุรี

2. ชุมชน หมายถึง คณะบุคคลหรือกลุ่มคนในเขตบริการของโรงเรียนครบุรี ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน

3. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินการและการหาแนวทางให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้ปกครองนักเรียน ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา โดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญของบุคคลในการจัดการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนนครบุรี โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาดังนี้

3.1 การศึกษาดูงาน หมายถึง การนำองค์คณะบุคคล ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาและครู ไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมที่ดี รวมทั้งการสนับสนุนและส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยวิทยากรท้องถิ่นที่ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของชุมชน เพื่อที่จะนำประสบการณ์มาใช้ประกอบการปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของโรงเรียนนครบุรี ให้บรรลุผล

3.2 การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง หมายถึง กิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

3.2.1 กิจกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การสำรวจ สรรหาและเชิญผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่อยู่ในท้องถิ่น ด้านอาชีพ ในท้องถิ่นมาช่วยถ่ายทอดเป็นความรู้ในด้านต่างๆ ตามที่ตนเองถนัด ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนนครบุรี ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.2.2 การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสาร และผลของการปฏิบัติงานสู่ชุมชน ในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การแจ้งข่าวสารทางจุลสารโรงเรียน แผ่นพับ ป้ายประกาศ และประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ได้รับทราบถึงงานดำเนินงานของโรงเรียน แล้วเกิดความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม โดยการเข้าร่วมให้การส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยและวัสดุ ครุภัณฑ์ ตลอดจนการประสานงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนกับชุมชนให้การจัดกิจกรรมทุกครั้ง ดำเนินไปอย่างเรียบร้อย

4. การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

4.1 การวางแผน (Planning) หมายถึง การปฏิบัติงานที่มีโครงสร้าง หรือแนวทางปฏิบัติซึ่งตั้งความคาดหวังไว้ การกำหนดแผนทั่วไปจะต้องมีการยืดหยุ่นพอสมควร เพื่อที่จะสามารถปรับให้กับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น กิจกรรมหรือการปฏิบัติที่กำหนดไว้ในแผนจะต้องมี 2 ลักษณะ คือจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความขัดแย้งที่อาจเกิดในสภาพจริง และกิจกรรมที่ถูกเลือกมากำหนดในแผนจะต้องได้รับมาจากกิจกรรมนั้นสามารถปฏิบัติได้ดีกว่ากิจกรรมอื่น ๆ สามารถลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น และเกิดประสิทธิภาพสูง

4.2 การปฏิบัติ (Action) หมายถึง การทำตามความคาดหวังที่ตั้งไว้อย่างละเอียด ภายใต้การควบคุม แต่การปฏิบัติจากแนวทางที่วางไว้อาจมีความเสี่ยงอยู่ด้วย เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เกิดขึ้นจริงตามสภาพการณ์จริง ดังนั้นแผนที่วางไว้สำหรับการปฏิบัติจะต้องสามารถแก้ไขได้

โดยการกำหนดให้มีความยืดหยุ่น และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง การให้ข้อมูลจากกิจกรรมก่อนหน้านี้จะต้องต่อเนื่องและนำไปใช้ในกิจกรรมต่อไป

4.3 การสังเกต (Observation) หมายถึง การทำหน้าที่เก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติงานอย่างมีรายงานหลักฐานเชิงวิจรรย์ญาณ ซึ่งผู้ปฏิบัติจะรวบรวมหลักฐานข้ออ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติของตนเพื่อจะสามารถประเมินได้อย่างตลอด โดยผู้ปฏิบัติจะเสนอความเห็นก่อนลงมือปฏิบัติโดยใช้วิจรรย์ญาณ การสังเกตจึงต้องมีการวางแผนจนกระทั่งได้ข้อมูลเป็นเรื่องเป็นราว สะท้อนต่อเนื่องและสอดคล้องต่อกันและต้องมองหลายแง่หลายมุมในทุก ๆ ด้าน โดยผู้สังเกตจะต้องมีความไวในการจับภาพหรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งอยู่นอกเหนือจากการสังเกตข้อมูลตามที่วางแผนไว้แล้ว

4.4 การสะท้อนผล (Reflection) หมายถึง การหวนคิดถึงการปฏิบัติตามที่ได้บันทึกไว้จากการสังเกตเก็บข้อมูล การสะท้อนจะเป็นลักษณะของความเป็นไปได้ของสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ปฏิบัติลงไป การสะท้อนภาพจะพิจารณาโดยใช้การอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องตัดสินใจจากประสบการณ์ของตนว่าผลการปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ต้องประสงค์หรือไม่ และให้แนะนำในการปฏิบัติต่อไป ซึ่งการสะท้อนข้อมูลจะช่วยให้การวางแผนการดำเนินการในขั้นต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
โรงเรียนนครบุรี อำเภอนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาเอกสารแนวคิด
ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
2. การจัดการเรียนรู้
3. กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา
 - 3.1 การศึกษาดูงาน
 - 3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3.3 การประชาสัมพันธ์
4. การวิจัยปฏิบัติการ
5. บริบทของโรงเรียนนครบุรี
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

ทวิทอง หงส์วิวัฒน์ (2527 : 2) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคมในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจ กำหนดชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2529 : 20) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจการปฏิบัติและการรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนเองการที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

วันเพ็ญ วอกลาง (2534 : 14) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชน กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ การแสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ แสดงออกซึ่งการแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติ โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

เกรียง กัลป์ตินันท์ (2543 : 16) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลชุมชนหรือองค์กรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา เพื่อให้การดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมาย เพื่อบุคคล ชุมชน หรือ องค์กรในชุมชน โดยบุคคลชุมชน หรือองค์กรในชุมชน

ซูวิทย์ พิทักษ์พรพินคณ์ (2544 : 29) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยการทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับการที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสมกับการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกร่วมกันให้ประจักษ์เชื่อถือไว้ใจ การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมพบปะสังสรรค์ทางสังคมซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนหลุดพ้นจากสิ่งที่ต้องการพัฒนาเป็นตัวนำของการพัฒนา และหมายถึง การเปลี่ยนแปลง ซึ่งประชาชนจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนาการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีการกระทำออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันในการที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วมมีความต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหรือการดำเนินงานนั้นร่วมกันการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาบางอย่างทำให้บุคคลที่มีส่วนร่วมนั้นเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีการลงทุนในการให้ความคิดเห็น การให้ การตัดสินใจ ได้ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ความคิดความรู้เกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ลงรอยกับการตัดสินใจและอุทิศพลังงานทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหา

ฉลาด จันทรสมบัติ (2551 : 101) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาชนบท การเข้ามามีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนาเข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร ซึ่งก็คือ การที่ประชาชน หรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นตอนการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน หลังจากกำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกันและปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการร่วมกันแล้วยังมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการบริหาร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมการประเมินโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปได้โดยทางตรง หรือ โดยทางอ้อม

Erwin (1976 : 13) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมคือกระบวนการที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของบุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์การบุคคลผู้เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ

2. ประเภทของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 181) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้น อาจกำหนดได้ 3 ประเภท ตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Industrial Organization) เช่น กลุ่มเยาวชนต่าง ๆ
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) เช่น กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-Representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ตลอดเวลา

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7) ได้ให้ความหมายรูปแบบการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไปทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

บังอร ฤทธิภักดี (2528 : 19) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม 3 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมจากการใช้ประโยชน์จากโครงการ

การมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 4 ชนิด คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหารและการประสานขอความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัสดุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547 : 18) ได้ให้ความหมายประเภทของการมีส่วนร่วมโดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ก็ตาม มักจะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของกรรมการ ที่ปรึกษา ที่จะให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ เพราะกิจกรรมบางอย่างอาจมีอุปสรรคไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้ผลการตัดสินใจเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปหรือเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมโดยตรงจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่า เป็นการร่วมอย่างมีระบบตามกระบวนการบริหาร มักทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เมื่อมีคำสั่งแต่งตั้งบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องใดก็ตาม ผลที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมโดยอ้อม เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหารแต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เข้าช่วยสมทบ ไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีร่วมมือ เป็นต้น

สรุปได้ว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมตามความคิดเห็นของผู้ศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. มีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดค้นและหาวิธีการเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
4. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย
5. ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไปทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบำเพ็ญประโยชน์
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติตำแหน่งทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่มีส่วนร่วมด้วยทั้ง ๆ ที่ไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่กระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรง ผู้น้อยก็ต้องช่วยแรง

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บังคับให้ทำงานเยี่ยงทาสปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ประกอบด้วย

- 3.1 ความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการทำงาน
- 3.2 ทศนคติต่องาน
- 3.3 ความอิสระในการตัดสินใจในการทำงาน
- 3.4 ความมีอำนาจตามหน้าที่
- 3.5 ลักษณะของการทำงาน

แนวทางอย่างหนึ่งที่บุคคลมีแรงจูงใจในด้านความสำเร็จ ในการเข้ามาปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงมาจากแรงจูงใจทางการเงินด้วย ปัจจัยที่จูงใจบุคคลในการทำงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้นั้น คือ

1. การได้รับความสำเร็จ
2. ได้รับการยกย่อง
3. มีความก้าวหน้าในงาน
4. ลักษณะงาน
5. ความรับผิดชอบ
6. ความเจริญเติบโตส่วนบุคคล

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมนั้นได้มีนักวิชาการด้านเศรษฐกิจ นักวิชาการพัฒนาชุมชน ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีต่อส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2533 : 19 – 25) ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้ความเห็นคล้อยตามและลงมือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจนสามารถนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้ผลสำเร็จในที่สุด

วันเพ็ญ วอกลาง (2534 : 5) ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัจจัยภายในบุคคล
2. ปัจจัยด้านผู้นำ
3. การมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนากิจกรรม (โครงการ)
4. ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ปัจจัยภายในบุคคล คือ ความเชื่อ ความศรัทธา ที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้และปัจจัยภายนอก คือ การถูกชักจูงหรือถูกบังคับจากคนอื่น ทั้งนี้การร่วมมือของเขาย่อมทำให้เขาได้ประโยชน์อะไรบ้าง จะทำให้เกิดความรู้สึกพร้อมที่จะมีส่วนร่วมทั้งกายและใจชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการและงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยัง คณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงดังนั้น ชุมชนในฐานะที่จะต้องดูแลและมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาใน

ท้องถิ่น ๆ จึงต้องมีความรู้และความเข้าใจในการบริหารงานจัดด้านการศึกษาในโรงเรียนด้านต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในการพัฒนาการศึกษา ความหมายของความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้มีผู้ให้ความหมายของความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ และคณะ (2525 : 151) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า หมายถึง การให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน การให้แหล่งทรัพยากรชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงิน สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือ หรือกิจกรรมของชุมชนตลอดจนการให้ทรัพยากรร่วมกัน

สุภรณ์ ศรีพหล และกล้า ทองขาว (2526 : 325) หมายถึง การติดต่อให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ประสานกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมุ่งสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียนและชุมชน

อักษรศรี พลอดเปลี่ยว (2534 : 5) ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การให้บริการแก่ชุมชน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนและการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในสังคม

ยนต์ ชุ่มจิต (2535 : 5) ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่ผู้บริหารและคณะครูอาจารย์ในโรงเรียนให้เพื่อสร้างความรู้สึกลึกซึ้งต่อกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียนกับประชาชนในท้องถิ่น

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 9) ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน การร่วมกิจกรรมของชุมชนการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในสังคม

จากความหมายที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนใช้ในการติดต่อสื่อสารและการสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ปกครองนักเรียน หรือประชาชนในชุมชน เพื่อให้มีความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ยังผลให้ชุมชนให้การสนับสนุนด้านการจัดการศึกษาแก่โรงเรียนและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ส่วนโรงเรียนก็จะได้รับความร่วมมือและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น เงิน แรงงาน ทรัพยากรต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้การติดต่อสัมพันธ์จะเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันต่างฝ่ายต่างเอื้อประโยชน์ให้แก่กัน

ความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ชุมชนนั้นถือว่าเป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนจะมีความเจริญมากน้อยขึ้นอยู่กับการให้ความร่วมมือสนับสนุนช่วยเหลือของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น เงิน แรงงาน และทรัพยากรต่าง ๆ เป็นต้น

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527 : 109) การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้ได้ผลดีที่สุด และให้ผลที่ได้จากการจัดการศึกษานั้นเป็นประโยชน์แก่ชุมชนด้วย

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 350) ได้กล่าวถึงเหตุที่สนับสนุนให้โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นแหล่งเลือกสรรคนให้ชุมชน เนื่องจากโรงเรียนตั้งขึ้นตามความต้องการของชุมชน จึงมีหน้าที่พัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถที่จะออกไปสู่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน จึงเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงคนทีมาจากครอบครัวต่าง ๆ หล่อหลอมพฤติกรรมเด็กให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน
3. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมศาสตร์สาขาต่าง ๆ พร้อมทั้งจะจัดสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าให้แก่แก่นักเรียนที่จะเป็นสมาชิกของสังคม
4. โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน เป็นสมบัติของส่วนรวม ในโรงเรียนมีอาคารสถานที่และบริเวณเพียงพอที่จะบริการชุมชนได้
5. โรงเรียนเป็นแหล่งปลูกฝังและกำหนดวัฒนธรรมของชาติให้อนุชนรุ่นหลังจึงจำเป็นต้องถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สังคมต้องการ

สุวัฒน์ พุทรเมธา (2538 : 138 - 139) ได้ให้ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยสรุปได้ว่า การสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้โรงเรียนรู้จักชุมชนดีขึ้นในแง่ที่สามารถค้นหาและให้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา ในเวลาเดียวกันก็ให้ชุมชนมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน ถ้าจะให้ถึงจุดสุดยอดของความสัมพันธ์ก็คือ “ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นสมบัติของเขา ผู้คนในชุมชนก็ย่อมจะได้ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน ตลอดจนเอื้ออำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ช่วยซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ อาคารเรียนโดยไม่ได้คิดค่าตอบแทนรวมไปถึงช่วยร่วมวางแผนในการพัฒนาโรงเรียน”

จึงพอสรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กับทางโรงเรียน โรงเรียนและชุมชนได้ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งที่เป็นภารกิจของโรงเรียนและภารกิจของชุมชน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกัน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนและชุมชนนั้น ๆ จะมีผลให้เกิดความร่วมมือกันอย่างยั่งยืนต่อไป

5. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น บนพื้นฐานของการเข้ามามีส่วนร่วม ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2547 : ออนไลน์) ได้นำเสนอความคิดเห็นผ่านบทความ “แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย” สรุปการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการมองมาจากเบื้องบนหรือมาจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตาม
2. การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนด้วยความสมัครใจโดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น

ทั้งนี้ จากการที่กฎหมายได้กำหนดบทบาทของท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาในสาระ มาตรา 41 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ระบุไว้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น ทั้งนี้ วิจิต นันทสุวรรณ (2541 : 21-29) ได้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ เกิดจาก ความสามารถและความต้องการของคนในชุมชน ที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและ ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน โดยยึดหลักให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยไม่ยึดจำกัดของ ระยะเวลา สถานที่ เพศ และอายุ เป็นการเปิดโอกาสให้คนได้เรียนรู้ตามอัธยาศัยที่แท้จริง ชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทหลักในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ รูปแบบการมีส่วนร่วมตามแนวทางนี้ ต้องอาศัย องค์ประกอบ อย่างที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากร โดยมีกระบวนการดำเนินการ คือ

- 1.1 การวิเคราะห์ – สังเคราะห์ ปัญหาชุมชน
- 1.2 หาทางออกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต
- 1.3 ดำเนินการสร้างกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหามีอยู่
- 1.4 ประเมินผลกิจกรรม

โดยการกำหนดเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนรู้ จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวันแล้วขยายออกไปสู่เนื้อหาหรือกิจกรรมที่ซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทั้งหมด

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียน ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สัมพันธ์ และสอดคล้องกับความเป็นจริงของสภาพชุมชน สนองความ ต้องการและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น โดยบุคคลในท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและประเมินผล

3. รูปแบบการเชื่อมประสานการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะกับชุมชนที่มีกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง มีองค์กรชุมชน เพื่อจัดการเรียนรู้ร่วมกัน มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตามที่ได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น นอกจากจะเป็นการมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียนในการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนแล้ว นอกจากจะเป็นการมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียน การสอนแล้ว ยังเป็นไปในลักษณะของการร่วมกันจัดการศึกษาให้แก่คนในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่ชุมชนนั้น ๆ ด้วยบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในระดับสูง

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผล ต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึง วิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชน มีความแตกต่างกันใน ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมีขั้นตอนทั้งสิ้น 5 ขั้นตอนคือ 1) การวิเคราะห์ - สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต 3) การกำหนด

กิจกรรม 4) การดำเนินกิจกรรม และ 5) การประเมินผลกิจกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นหัวใจของการพัฒนาซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการพัฒนาใด ๆ ก็ตาม หากประชาชนไม่มีความรู้สึกรู้ว่าเป็นเจ้าของและลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองแล้ว กิจกรรมนั้นก็อาจจะสำเร็จและดำรงอยู่ได้ แต่ถ้าหากว่าประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการอย่างถ่องแท้ สามารถมองเห็นและคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองครอบครัวและชุมชนจนเกิดการตัดสินใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษานับเป็นกระแสหนึ่งที่กำลังได้รับการยอมรับมากขึ้นในปัจจุบันเพราะเป็นทางออกสำหรับการจัดการศึกษาในอนาคต แต่การมีส่วนร่วมดังกล่าวยังดำเนินไปในลักษณะที่ไม่ค่อยมีความหมายเท่าใดนัก เพราะการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ของประชาชนตกอยู่ในสภาวะมีส่วนร่วมน้อย การร่วมเป็นไปเพื่อประโยชน์ของการจัดการศึกษาประชาชนเป็นเพียงแต่เข้าไปสนับสนุนให้ความช่วยเหลือปฏิบัติตามความต้องการของโรงเรียน สำหรับ สุรพล บัวพิมพ์ (2536 : 55) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการพัฒนา แม้ว่าแนวคิดในการใช้การศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาจะมีมานานนับศตวรรษแล้วแต่ผลของแนวคิดที่นำไปสู่การปฏิบัติก็ไม่ได้ทำให้สภาพปัญหาลดลงได้ กลับเปลี่ยนรูปปัญหาและความรุนแรงของปัญหาไปอีกระดับหนึ่ง การพัฒนาไม่่ว่าระดับโลกหรือระดับประเทศขึ้นอยู่กับศักยภาพการแสวงหาความรู้การปรับการใช้ความรู้และการสร้างความรู้ใหม่ที่ก้าวหน้าการวางแผนและแผนปฏิบัติการเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรทำงานอย่างมีเป้าหมายทำงานที่ท้าทายความสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงและประหยัดสุดเป็นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในส่วนของ ประเวศ วะสี (2539 : 2) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในลักษณะการศึกษาเพื่อชุมชนปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาได้กล่าวถึง“ปัญญาจอมเทียน” ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่รู้จักกันดีในระดับนานาชาติที่เป็นประกาศปฏิญาณ ว่าด้วย “การศึกษาเพื่อปวงชน” ซึ่งมีหลักการว่าประชาชนทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติศาสนาใดและอายุเท่าใดจะต้องได้รับการศึกษาเท่าเทียมกันและการศึกษาดังกล่าวต้องเป็นการศึกษาที่ทำให้มนุษยชาติมีสันติภาพมีความมั่นคงมีการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและมีส่วนช่วยสนับสนุนการพัฒนาปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ความรุนแรงต่าง ๆ ปัญหายาเสพติด โสเภณีเด็กโรคเอดส์ เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กไม่สามารถจะแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งแต่เพียงลำพังได้ กุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การสร้างชุมชนให้แข็งแกร่งที่จะร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวได้สำหรับ ศกุนต์ สายบุญลี (2537 : 55-57) กล่าวว่าหลักการมีส่วนร่วมนี้นักปราชญ์ทางสังคมศาสตร์หลายท่านยืนยันว่าเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับการพัฒนาชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตยในงานพัฒนาชนบทหรือหน่วยงานต่าง ๆ แม้แต่ในสถาบันครอบครัวก็ตาม การมีส่วนร่วมในภาพกว้างของการพัฒนาชุมชนจะหมายถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการพัฒนาชุมชนต่อหมู่บ้านของตนเองระหว่างสมาชิกด้วยกันระหว่างสมาชิกกับองค์กรด้วย ข้อเท็จจริงและความเชื่อที่ว่างานจะสำเร็จได้ก็ด้วยความร่วมมือของสมาชิก ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือแห่งการดำรงชีวิตในสังคมเดียวกันชุมชนควรมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสาร
2. ร่วมคิด
3. ร่วมตัดสินใจ
4. ร่วมวางแผนและดำเนินงาน
5. ร่วมประเมินผล
6. ร่วมรับผิดชอบ
7. ร่วมรับผลประโยชน์

ทางด้าน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 21-25) กล่าวว่า ในขณะที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วการศึกษานับวันแต่จะมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมทุกชุมชนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้การศึกษาของชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าทันต่อความเจริญของสิ่งอื่น ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจังซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. ชุมชนต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่มีความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาในชุมชนให้เจริญก้าวหน้า เพื่อใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาลูกหลานของชุมชนให้มีคุณภาพโดยพยายามผลักดันให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชน
2. ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อหาจุดพัฒนาการศึกษาให้ลูกหลานร่วมกับคณะครูในโรงเรียนโดยร่วมแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยให้ได้รับความสำเร็จ
3. ชุมชนต้องค้นหาผู้มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามาร่วมให้การศึกษานในโรงเรียน
4. ชุมชนเข้ามาร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงช่วยเหลือ ซ่อมแซมอาคารเรียนอาคารประกอบ จัดและตกแต่งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ร่วมรณรงค์หาทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียนตลอดจนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้น เป็นต้น
5. ร่วมตรวจสอบผลพัฒนาโรงเรียนการจัดการศึกษาของโรงเรียนหากพบปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นก็เข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาละและอุปสรรคร่วมกัน
6. สร้างความภูมิใจในผลงานการพัฒนาการศึกษาร่วมกันโดยชุมชนเข้ารับรู้ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและร่วมกันภาคภูมิใจในผลการพัฒนาโรงเรียนการพัฒนาการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จโดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตลอดมา

6. หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีวิธีปฏิบัติอยู่หลายวิธี จะเลือกวิธีใดนั้นต้องให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน อันจะเป็นประโยชน์ทั้งแก่โรงเรียนและชุมชนอย่างแท้จริง ได้มีผู้เสนอแนวคิดหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 46-47) ได้เสนอหลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 2 วิธี คือ

1. การนำเอาชุมชนเข้ามาในโรงเรียน อาจจะกระทำได้ด้วยวิธี ดังนี้
 - 1.1 เชิญบุคลากรภายนอกมาเป็นบุคลากรพิเศษในบางโอกาส
 - 1.2 แต่งตั้งบุคลากรภายนอกเป็นกรรมการปรับปรุงอาคารสถานที่ของโรงเรียน

- 1.3 เอกสารและวัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โรงเรียนอาจได้จากชุมชน
- 1.4 สื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ โรงเรียนอาจได้มาโดยบุคคลในชุมชน
- 1.5 เชิญบุคลากรภายนอกมาร่วมในกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน เช่น จัดงานรื่นเริง ร่วมพิธีแจกประกาศนียบัตร งานไหว้ครู และงานนิทรรศการต่าง ๆ เป็นต้น
- 1.6 จัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง
- 1.7 จัดประชุมทางด้านอาชีพ
2. การนำโรงเรียนออกไปสู่ชุมชน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้
 - 2.1 การติดต่อเยี่ยมเยียนชุมชน
 - 2.2 การให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชน
 - 2.3 ร่วมมือในพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีของชุมชน
 - 2.4 การทัศนจร
 - 2.5 การอยู่ค่ายพักแรม
 - 2.6 การสำรวจชุมชน เช่น สำรวจชุมชนว่ามีแหล่งวิชาอะไรบ้างที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาได้

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า หลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นจะต้องใช้หลายวิธีในการดำเนินงานโดยยึดหลักความบริสุทธิ์ใจ ความเรียบง่าย ความคล่องตัว ความต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

7. ขั้นตอนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กรมสามัญศึกษา (2539 : 60-61) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการได้รับสนับสนุนจากชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ ดังนี้

1. การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน ส่งเสริมให้มีการตั้งชมรม สมาคม มูลนิธิ เพื่อสนับสนุนจากโรงเรียน มีการจัดตั้งคณะกรรมการและกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการรับผิดชอบกรณีได้รับการสนับสนุน จัดรวบรวมสรุปผลการดำเนินงานไว้อย่างเป็นระบบ สืบค้นได้ง่าย รวดเร็ว
2. ช่วยเหลือด้านวิชาการ ชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนด้านวิชาการ เช่น การเป็นวิทยากรให้ใช้สถานที่ประกอบแหล่งวิทยาการ ให้ฝึกงานในสถานที่ประกอบอาชีพอิสระ
3. ช่วยเหลือทุนทรัพย์ จัดทำโครงการขอความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ เช่น เงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษาหรืออาคาร สร้างถาวรวัตถุชุมชน เป็นต้น โรงเรียนจัดทำหลักฐานการช่วยเหลือจากชุมชนพร้อมทั้งเผยแพร่ให้ชุมชนรับทราบ
4. การช่วยเหลือด้านบริการ จัดทำโครงการขอความช่วยเหลือด้านบริการ ได้แก่ แรงงาน ยานพาหนะ การให้ยืมอุปกรณ์ การอำนวยความสะดวกจากชุมชน ชุมชนให้ความช่วยเหลือโรงเรียนด้านบริการตามโครงการของโรงเรียน

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 52 – 54) กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ว่ามีวิธีการปฏิบัติต่อไปนี้

1. ศึกษาชุมชนโดยละเอียด
2. จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน เช่น ออกหนังสือ จัดทำวารสาร

3. ออกเยี่ยมเยียน ควรทำแบบเป็นกันเองไม่เป็นทางการและพิธีใด ๆ
4. จัดให้มีกรรมการศึกษาของชุมชน
5. จัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี
6. ร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นอย่างจริงจังและเอาใจใส่
7. ให้บริการแก่ชุมชน ซึ่งสิ่งที่ให้บริการคือ อาคารสถานที่ เครื่องใช้ ความรู้

และบุคลากร

8. การได้รับการสนับสนุนจากชุมชนโรงเรียนได้ให้บริการแก่ชุมชน ผลที่ตามมาจะเกิดสนองตอบจากชุมชนซึ่งเกิดศรัทธาในกิจการของโรงเรียนให้การสนับสนุนทางร่างกายและแรงทรัพย์ ทำให้โรงเรียนกับชุมชนมีความเข้าใจอันดีต่อกัน

สรุปได้ว่า ชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริการโรงเรียน โรงเรียนจะต้องสร้างศรัทธาให้ชุมชนมีความเชื่อมั่น เพื่อที่จะได้รับความช่วยเหลือกับทางโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านกำลังคน กำลังใจ กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา ช่วยกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ กับโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้สถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการประสานสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง หมายถึง โรงเรียนกับชุมชนมีกิจกรรมในการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกัน เพื่อให้โรงเรียนรู้จักชุมชนดีขึ้น สามารถค้นหาและใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ และให้ชุมชนมีส่วนช่วยเหลือโรงเรียนในการพัฒนาการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนได้ศึกษาข้อมูลจากชุมชน และมีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้ร่วมปรึกษาหารือและฟังความคิดเห็นจากชุมชนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการศึกษา ได้รับการช่วยเหลือด้านงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ จากชุมชน จัดให้มีการประกาศเกียรติคุณและแจ้งชื่อผู้มีอุปการะต่อโรงเรียนให้ชุมชนทราบ จัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน เช่น สมาคมศิษย์เก่า กองทุนเพื่อการศึกษา เป็นต้น ได้ขอความร่วมมือจากวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น วันพ่อ วันแม่ และวันสำคัญทางศาสนา จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมในวันสำคัญร่วมกับชุมชน และจัดกิจกรรมธรรมส์สัญจรตามโรงเรียน ชุมชน และหมู่บ้านต่าง ๆ

วิธีการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างชุมชน ท้องถิ่นและสถานศึกษา การปฏิบัติหลายวิธีผู้บริหารสถานศึกษาจะเลือกใช้ โดยคำนึงถึงนโยบายของแต่ละสถานศึกษาเอง วิธีการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างชุมชน ท้องถิ่น กับสถานศึกษา มีดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล ของสถานศึกษาให้ชุมชนได้ทราบ อยู่เสมอ
2. เปิดเยี่ยมชมสถานศึกษาในแต่ละปี จัดนิทรรศการ/กิจกรรมแสดงผลงานของนักเรียนด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนได้เห็นว่าสถานศึกษามีจุดเด่นในด้านต่าง ๆ
3. นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานพัฒนาหมู่บ้าน งานรณรงค์ทำความสะอาดท้องถิ่น เป็นต้น
4. เปิดโอกาสให้ชุมชน ท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรของสถานศึกษา
5. จัดตั้งองค์กรร่วมกันระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น

ประโยชน์ในการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างชุมชน และสถานศึกษา ในเชิงบวกจะก่อประโยชน์ ดังนี้

1. ประโยชน์ที่ชุมชนและท้องถิ่นได้รับ
 - 1.1 มีโอกาสภาคภูมิใจในความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานที่
 - 1.2 มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสถานศึกษา เช่น การเข้ามาใช้ห้องสมุด เรียนรู้การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่จากสถานศึกษา เป็นต้น
 - 1.3 ใช้สถานที่ของสถานศึกษาเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่นการจัดงานแต่งงาน งานรื่นเริง วันปีใหม่ เป็นต้น
 - 1.4 ช่วยให้มีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นในท้องถิ่นจากกิจกรรมของสถานศึกษา
2. ประโยชน์ที่สถานศึกษาได้รับ
 - 2.1 ช่วยให้ชุมชนรักสถานศึกษา ดูแลความปลอดภัย ไม่ให้ทรัพย์สินเสียหาย
 - 2.2 ช่วยให้ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ที่จำเป็นจากชุมชน
 - 2.3 ช่วยให้ได้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ เช่น สถานีอนามัย สถานีตำรวจ ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน สหกรณ์ชุมชน เป็นต้น
 - 2.4 ช่วยดูแลความประพฤติและความปลอดภัยของนักเรียน นักศึกษา
3. ประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน
 - 3.1 ช่วยให้สถานศึกษาและชุมชนร่วมมือกันในการแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างเต็มที่ เช่น ปัญหาเสพติด ปัญหาเด็กหนีเรียน เป็นต้น
 - 3.2 ช่วยลดความเข้าใจผิดหรือความขุ่นมัวอันอาจเกิดขึ้นได้ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ปัจจัยภายในบุคคล คือ ความเชื่อความศรัทธาที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้และปัจจัยภายนอก คือ การถูกชักจูงหรือถูกบังคับจากคนอื่น ทั้งนี้การร่วมมือของเขจะทำให้เขาได้ประโยชน์อะไรบ้าง จะทำให้เกิดความรู้สึกพร้อมที่จะมีส่วนร่วมทั้งกายและใจ ชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ดังนั้น ชุมชนในฐานะที่จะต้องดูแลและมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในท้องถิ่นนั้น ๆ จึงต้องมีความรู้และความเข้าใจในการบริหารงานจัดด้านการศึกษาในโรงเรียนด้านต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

8. ที่มาและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางระเบียบ เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543” ให้สถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติตามมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยให้มีกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อยสถานศึกษาละ 7 คน และไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย

1. ผู้แทนผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

2. ผู้แทนครู ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอน และผู้บริหารสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

3. ผู้แทนองค์กรชุมชน ได้แก่ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปแบบอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งในเขตบริหารของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ผู้แทนของเทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบอื่น จำนวนไม่เกิน 4 คน

5. ผู้แทนศิษย์เก่า ได้แก่ ผู้แทนสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 2 คน

6. ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการ ทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกิน 4 คน

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

การได้มาซึ่งคณะกรรมการ ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้แทนแต่ละองค์ประกอบ โดยให้ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ตามจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำรายชื่อเสนอผู้มีอำนาจเหนือขึ้นไปอีกระดับหนึ่งเป็นผู้ลงนาม โดยผู้ที่ได้รับตำแหน่งต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังนี้

1. เป็นผู้สนใจการพัฒนาการศึกษา
2. เป็นผู้มีความประพฤติดี
3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
4. ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง คณะกรรมการ ซึ่งได้มาตามระเบียบนี้ในวาระแรก เมื่อครบกำหนดสองปี ให้จับสลากออกกึ่งหนึ่งในกรณีทั่วไปเป็นจำนวนคี่ ให้พิเศษเพิ่มเป็นหนึ่งคนเว้นแต่คณะกรรมการและเลขานุการให้สถานศึกษาดำเนินดำเนินการสรรหากรรมการมาทดแทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดการสรรหากรรมการใหม่แทนกรรมการที่พ้นตำแหน่งให้ดำเนินการภายในสี่สิบห้าวันนับจากวันที่ครบวาระหรือครบกำหนด แล้วแต่กรณี ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแต่ยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่ ให้กรรมการชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะได้มีการประกาศแต่งตั้งกรรมการใหม่ กรรมการที่พ้นวาระอาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการ คณะกรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อออกตามวาระ ตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติทั่วไป เป็นบุคคลล้มละลาย เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่ได้รับโทษสำหรับกรรมการที่เป็นผู้แทนครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนพ้นสภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น พ้นสภาพจากการเป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และคณะกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสาม มีมติให้ออก ยกเว้นกรรมการและเลขานุการ ในกรณีที่กรรมการในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนวาระเกินกว่าเก้าสิบวัน ให้สถานศึกษาดำเนินการ ประกาศรับสมัคร เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการในองค์ประกอบนั้นภายในสามสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ว่างลง และให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน (สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 ก : 8-10)

9 บทบาทในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษา คือ บุคคลผู้มีความตั้งใจ เสียสละ อุทิศตน เพื่อเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของชุมชนและท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาเหนือ สถานศึกษาขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 ข : 12) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มาตรา 40 ที่กำหนดให้ทำหน้าที่ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาของสถานศึกษา นโยบายและ แผนการพัฒนาการศึกษา เป็นเสมือนเข็มทิศ ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายทางความสำเร็จ ดังนั้น เพื่อให้แผนพัฒนาการศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น คณะกรรมการ สถานศึกษามีบทบาทดังนี้

1.1 ศึกษาหาความรู้ และทำความเข้าใจ เรื่อง การวางแผนและการจัดทำ แผนพัฒนาการศึกษาจากเอกสารและแหล่งความรู้ต่าง ๆ

1.2 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการในการจัดทำร่างนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา ของสถานศึกษา

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

ก่อนสิ้นปีงบประมาณ สถานศึกษานำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของ สถานศึกษามาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานในปีงบประมาณต่อไป ซึ่งแผนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาก่อน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษามี บทบาท ดังนี้

2.1 ศึกษา นโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 พิจารณาเห็นชอบ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ของสถานศึกษา

2.3 พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี

2.4 ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

2.5 กำกับติดตามการดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ต้องจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิก

ที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาจะช่วยเสนอแนะความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

3.1 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำเสนอสถานศึกษาไว้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำสาระหลักสูตร

3.2 พิจารณาให้ความเห็นชอบในสาระหลักสูตรที่สถานศึกษาไว้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำสาระหลักสูตร

3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. กำกับติดตามแผนของสถานศึกษา

การดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อสถานศึกษาดำเนินการไปแล้ว ผลของการดำเนินการเป็นอย่างไร มีปัญหา มีอุปสรรคหรือไม่ เป็นเรื่องที่คณะกรรมการจะต้องรับรู้ เพื่อจะได้เข้ามาช่วยสนับสนุนหรือแก้ปัญหาให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีบทบาทดังนี้

4.1 ศึกษาแนวทางการดำเนินการ และปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

4.2 รับทราบรายงานการปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติการของสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะ

4.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นบุคคลในท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองของนักเรียน รู้สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถร่วมกับสถานศึกษากำหนดแนวทางที่จะทำให้เด็กทุกคนได้เรียนอย่างทั่วถึง และได้เรียนอย่างมีคุณภาพ โดยมีบทบาทดังนี้

5.1 ร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการของโรงเรียน

5.2 ประสานความร่วมมือ สร้างความเข้าใจกับประชาชนทั่วไป และผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อให้เห็นความสำคัญด้านการศึกษา

5.3 สนับสนุนช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลน หรือที่มีความต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถเรียนจนจบหลักสูตร

6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ สิทธิ และความเสมอภาคในการที่เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาทั้งเด็กที่พิการ ด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ คณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทดังนี้

6.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กพิการ และเด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษในท้องถิ่น เพื่อเสนอข้อมูลให้กับสถานศึกษา

6.2 สนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ที่จะเป็นสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่สถานศึกษา เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะต่าง ๆ

6.3 สนับสนุน ส่งเสริมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

กระทรวงได้กระจายอำนาจในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไปให้กับสถานศึกษา ดำเนินการได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารของสถานศึกษา ข้อเสนอแนะในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ของสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาท ดังนี้

7.1 เสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการในด้านงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

7.2 ร่วมเป็นคณะกรรมการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน เพื่อให้การบริหารและการจัดการของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับของบุคคลในท้องถิ่น เป็นผู้ที่สามารถช่วยระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกท้องถิ่น เข้ามาช่วยในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาเป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถที่จะเข้ามาช่วยเสริมสร้างการพัฒนาของนักเรียนได้ในหลาย ๆ ด้าน คณะกรรมการจึงควรมีบทบาทดังนี้

8.1 ร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8.2 ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านวิชาชีพในท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน โดยจัดหาและเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรภายนอก

8.3 สนับสนุนการจัดกิจกรรมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และของชาติ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการ

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ บทบาทในฐานะกรรมการสถานศึกษาจะทำหน้าที่ตัวแทนของสถานศึกษา เสริมสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน และองค์กรต่าง ๆ ให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษาและนำสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีบทบาทดังนี้

9.1 ประสานกับประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เข้ามาร่วมพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และเป็นแหล่งที่จะให้บริการชุมชน

9.2 ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษาประสานสัมพันธ์กับชุมชน และองค์กรภายนอก ให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษา และใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และเป็นแหล่งบริการชุมชน

9.3 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาเสนอต่อสาธารณชน

10. คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถานศึกษาเมื่อสิ้นปีการศึกษา สถานศึกษาจะต้องสรุปรายงานการดำเนินการเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบ และเห็นชอบรายงานต่อสาธารณชน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีบทบาท ดังนี้

10.1 รับทราบและให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา

10.2 เสนอแนะเพื่อปรับปรุง รายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรืออนุกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบที่เห็นสมควร นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ผู้นำชุมชน หรือประชาชนในท้องถิ่นอีกไม่น้อยที่ยินดีที่จะเข้ามาช่วยในการพัฒนาสถานศึกษา ดังนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วม คณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญที่สุดที่จะสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยดำเนินงานในภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ คณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีบทบาท ดังนี้

11.1 พิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษา และ/หรือ คณะอนุกรรมการตามภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาตามความจำเป็นและความเหมาะสม

11.2 ส่งเสริม สนับสนุน เป็นที่ปรึกษาให้คณะอนุกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ ในการช่วยเหลือกิจกรรมของสถานศึกษา

12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานด้านต้นสังกัดสถานศึกษา การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากภารกิจที่ระเบียบกำหนดไว้ยังมีหลายอย่างที่มีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการ

12.1 รับทราบ ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานตามภารกิจที่หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้นมอบหมาย

12.2 ให้ความร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุนกิจการดำเนินการในภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามงานที่ได้รับมอบหมายให้บังเกิดผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องยึดถือระเบียบกระทรวงศึกษาธิการเป็นแนวปฏิบัติในการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติในการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ตลอดจน

ให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาเต็มรูปแบบ

ในด้านการประกันคุณภาพทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 ข : 51) คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องในการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาและการประกันคุณภาพของผู้บริหารและครู ตามที่กำหนดในมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีบทบาทโดยเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยให้ข้อคิดเห็น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน และให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา รวมทั้งคอยติดตามผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงผู้เรียน บ้านชุมชน มีบทบาทโดยเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมให้และใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนา ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงสถานศึกษา

จะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการในหลายด้าน ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผน การพัฒนาบุคลากร การประสานงาน การติดตามประเมินผล การสนับสนุนในด้านทรัพยากรเพื่อการศึกษา การเอาใจใส่บุคคลด้อยโอกาสในท้องถิ่น การพิจารณาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามนโยบายการศึกษาของชาติ

การจัดการเรียนรู้

1. ความหมายของการเรียนรู้

นักวิชาการและหน่วยงานได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

อังกูล สมคะเนย์ (2535 : 23) การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์หรือการฝึกหัดองค์ประกอบของการเรียนรู้

ประเวศ วะสี (2539 : 10) การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัด พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นมีลักษณะค่อนข้างมั่นคงถาวร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6-10) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ ดังนี้ การเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติแนวคิดและพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ซึ่งควรเป็นการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้า

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์หรือการฝึกหัดองค์ประกอบของการเรียนรู้ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้

2. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

สถาบันแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6-10) ได้ให้ความหมายของ การรู้และรูปแบบของการจัดการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

การรู้ หมายถึง สภาวะของการรับรู้จากการสัมผัสและสัมพันธ์ต่าง ๆ รวมถึงรู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษาหลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มแต่ละกลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพและความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

การเรียนรู้ตามอัธยาศัย หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความถนัด โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม ธรรมชาติ สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ การเรียนรู้ในระบบ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษาหลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

การเรียนรู้นอกระบบ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มแต่ละกลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความถนัด โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม ธรรมชาติ สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” ซึ่งอาจเป็นสภาพ / สถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนหรือ ศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่กำหนดเวลายืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนรู้มีลักษณะเฉพาะที่สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันกับการประเมินผลในชั้นหรือห้องเรียนรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งจำแนกค่าการเรียนรู้ 6 ชั้น คือ

1. การเรียนรู้ประเภทที่ดีคุณค่าเป็นคะแนนได้ 1 หมายถึง การปฏิบัติที่ผู้เรียนตอบสนองทางกายหรือการทำตามคำสั่งง่าย ๆ เช่น เขียนสื่เปลี่ยนผืนผ้า การกวาดบ้าน ถูบ้าน เป็นต้น จัดว่าเป็นการเรียนรู้ขั้นต่ำสุด มีค่าคะแนนการเรียนรู้ 1 คะแนน

2. การเรียนรู้ประเภทที่ผู้เรียนใช้คำพูดและภาษาเข้าช่วยทำความเข้าใจในการเรียนนับเป็นการเรียนรู้ที่สูงขึ้น เพราะต้องแปลคำศัพท์ ถอดความ ตีความและสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ เช่น การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ต้องใช้ความสามารถทางภาษาในการตีความแล้วจึงตอบคำตอบได้ มีค่าคะแนนการเรียนรู้ 2 คะแนน

3. การเรียนรู้ประเภทที่ผู้เรียนจะต้องใช้การเปรียบเทียบหรือจำแนกหรือวิเคราะห์เป็นการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นมา เพราะเป็นการถ้อยแถลงการเรียนรู้ เป็นการเปรียบเทียบตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไป โดยใช้ประสบการณ์เดิม มีค่าคะแนนการเรียนรู้ 3 คะแนน

4. การเรียนรู้ประเภทที่ผู้เรียนจะต้องหลอมรวมสรุปเป็นความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ เป็นความเข้าใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใด อย่างแจ่มแจ้งจนสามารถบอกรายละเอียด บอกประโยชน์และสรุปเป็นความเข้าใจของตนเองได้ด้วยตนเอง มีค่าคะแนน การเรียนรู้ 4 คะแนน

5. การเรียนรู้ประเภทที่ผู้เรียนสามารถสร้างเป็นกฎเกณฑ์หรือกำหนดเป็นหลักการได้ หมายถึง จากการที่ผู้เรียนได้ทดลอง ปฏิบัติงานใด ๆ แล้วได้ผลดี ก็สามารถกำหนดขั้นตอนหรือสรุปแนวคิดจากแนวปฏิบัติที่ได้ผลนั้น ๆ เป็นกฎหรือหลักการได้ มีค่าคะแนนการเรียนรู้ 5 คะแนน

6. การเรียนรู้ประเภทที่ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหา หมายถึง ผู้เรียนสามารถนำกฎหลักการมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือทำงานได้ อาจใช้โดยตรงหรือประยุกต์ใช้อย่างได้ผล นับเป็นจุดสุดยอดของการเรียนรู้ เพราะลักษณะการดำรงชีวิตเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาทั้งสิ้น การที่ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้จึงเป็นเป้าหมายสำคัญทางการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตอย่างยิ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้จัดสามารถจัดได้ตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นตามท้องถิ่นนั้น ๆ และมีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 24) ได้เสนอแนวขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. สำรวจความต้องการ โดยการซักถามสังเกต สัมภาษณ์ พูดคุย ทดสอบก่อนเรียน ซึ่งสำรวจใน 2 ประเด็นใหญ่ คือ สำรวจความต้องการ/ความสนใจของผู้เรียน สำรวจพื้นฐานความรู้เดิม

2. เตรียมการ เตรียมเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง วางแผนการจัดกิจกรรม วางแผนการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงต่อเนื่อง สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน

3. ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนย่อย คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน/องค์ความรู้ที่สรุปได้จากการจัดกิจกรรม การเรียนรู้วิเคราะห์ อภิปรายกระบวนการเรียนรู้

4. ประเมินผล

5. สรุปและนำไปประยุกต์ใช้

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

พิชญ์สินี ชมภูคำ (ม.ป.ป : 51) ได้รวบรวมทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ การเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Bloom (Bloom's Taxonomy) Bloom ได้แบ่งการเรียนรู้ เป็น 6 ระดับ

1. ความรู้ที่เกิดจากความจำ (knowledge) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด
2. ความเข้าใจ (Comprehend)

3. การประยุกต์ (Application)
4. การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหา ตรวจสอบได้
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำส่วนต่างๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากรูปเดิม เน้นโครงสร้างใหม่

6. การประเมินค่า (Evaluation) วัดได้ และตัดสินได้ว่าอะไรถูกหรือผิด ประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของเมเยอร์ (Mayor) ในการออกแบบสื่อการเรียนการสอน การวิเคราะห์ความจำเป็นเป็นสิ่งสำคัญ และตามด้วยจุดประสงค์ของการเรียน โดยแบ่งออกเป็นย่อยๆ 3 ส่วนด้วยกัน

1. พฤติกรรม ควรชี้ชัดและสังเกตได้
2. เงื่อนไข พฤติกรรมสำเร็จได้ควรมีเงื่อนไขในการช่วยเหลือ
3. มาตรฐาน พฤติกรรมที่ได้นั้นสามารถอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของบรูเนอร์ (Bruner)

1. ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมโดยประสบการณ์
2. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียน
3. ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมาจากแง่มุมต่างๆ
4. ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง
5. ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรมเอง
6. เนื้อหาควรถูกสร้างในภาพรวม

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของไทเลอร์ (Tylor)

1. ความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ในวิชาทักษะ ต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อยๆ และต่อเนื่องกัน
2. การจัดช่วงลำดับ (Sequence) หมายถึง หรือการจัดสิ่งที่มีความง่าย ไปสู่สิ่งที่มีความยาก ดังนั้นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
3. บูรณาการ (Integration) หมายถึง การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่มความสามารถทั้งหมด ของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ต่างๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้ จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ที่แวดล้อม

ทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ขั้น ของกาเย่ (Gagne)

1. การจูงใจ (Motivation Phase) การคาดหวังของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้
2. การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Apprehending Phase) ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจ
3. การปรุ้งแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (Acquisition Phase) เพื่อให้เกิดความจำระยะสั้นและระยะยาว

4. ความสามารถในการจำ (Retention Phase)
5. ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (Recall Phase)
6. การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว (Generalization Phase)
7. การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (Performance Phase)
8. การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (Feedback Phase) ผู้เรียนได้

รับทราบผลเร็วจะทำให้มีผลดีและประสิทธิภาพสูง

องค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ จากแนวคิดนักการศึกษา กาเย่ (Gagne)

คือ

1. ผู้เรียน (Learner) มีระบบสัมผัสและ ระบบประสาทในการรับรู้
2. สิ่งเร้า (Stimulus) คือ สถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการ

เรียนรู้

3. การตอบสนอง (Response) คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้

1. ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องเป็นฝ่ายริเริ่มลงมือทำโครงการซึ่งตนเองสนใจ พร้อมกับคิดและพูดอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่ได้กระทำไปแล้วให้คนอื่น ๆ รับรู้และนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในการสร้างความคิด

2. ครู ครูควรรู้ความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน และให้คำแนะนำได้อย่างเหมาะสม และไม่บ่อยเกินไปจนผู้เรียนหมดกำลังใจที่จะทำงานต่อยอมรับในความคิดแปลกใหม่ของ ผู้เรียนและร่วมสำรวจ ทดลองกับผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำสิ่งที่ตนเองสนใจและในระยะเวลา ที่ต้องการ ส่งเสริมให้มีการนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างจริงจังและต่อ

3. ผู้ปกครอง ปัจจุบันจำนวนบ้านเรือนที่มีคอมพิวเตอร์และ Internet เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในครอบครัว โดย แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เช่น พยายามเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์อยู่เสมอ ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ร่วมกับเด็กๆ หรือเรียนรู้จากเด็กๆ ในครอบครัว ใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสำหรับเรียนที่ ก่อให้เกิดคุณค่าและความสุขแก่ตนเอง และยอมรับว่าสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวมีวิธีการเรียนรู้ที่ แตกต่างกัน แต่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ มาจากการสังเกต การวางแผน การลงมือศึกษา การวิเคราะห์ และนำผลที่ได้มาสะท้อนปรับปรุงให้สมบูรณ์ และนำไปปฏิบัติจริงให้ได้ประโยชน์ การศึกษาในช่วงชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนถึงบั้นปลายของชีวิตมนุษย์แต่ละคนได้ประสบพบเห็นเรื่องราวและ ประสบการณ์ต่าง ๆ มากมายเหลือคณานับ ประสบการณ์ชีวิตเหล่านี้ได้มาโดยวิธีการเรียนรู้มาโดย ตลอดแต่วิธีการที่จะให้ได้ความรู้ประสบการณ์ ทักษะ และทัศนคติของแต่ละคนนั้น ย่อมแตกต่างกันไป และบางส่วนต้องอาศัยระบบและวิธีการเรียนรู้ที่สมาชิกในสังคมหนึ่ง ๆ จะจัดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อ ความต้องการของมวลสมาชิกด้วยกัน สมาชิกในสังคมดั้งเดิมมีเป้าหมายของการเรียนรู้ เพื่อความ อยู่รอดตลอดชีวิตของเขา เราจะสังเกตได้ว่าสถาบันการศึกษาของสังคมเช่นนี้แฝงอยู่กับสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและการนับถือสิ่งต่างๆ ตามความเชื่อของท้องถิ่น ทุกคนจะเริ่มเรียนรู้จากเงื่อนไขต่างๆ ของชีวิต เช่นเด็กแรกเกิดหัดเรียนรู้เงื่อนไขการเอาชีวิตรอดด้วยการดูดนมแม่ ร้องไห้เมื่อต้องการ

ความอบอุ่น จนเติบโตใหญ่ขึ้นมาก็เรียนเพื่อรู้จักกับการใช้อาวุธล่าสัตว์ และป้องกันเผ่าพันธุ์ จนถึงวิธีการเป็นผู้นำครอบครัว และผู้นำเผ่า ในที่สุดการเรียนรู้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันจะดำเนินไปตามยถากรรม หรือตามครรลองของชีวิตของแต่ละคน โดยมีสถาบันโรงเรียนวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย หรือ มหาวิทยาลัยเป็นผู้ชี้แนวทางเช่นในสมัยใหม่ทุกวันนี้ ต่อมาเมื่อมีบุคคลจากภายนอกชุมชน เช่นนักพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ เข้าไปเป็นผู้ชี้แนวทางการดำเนินชีวิตเยี่ยงสังคมสมัยใหม่ เปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของคน ในสังคมดั้งเดิมให้หันมายอมรับอารยธรรมตะวันตก โดยพยายามสร้างสถาบันการศึกษา การศึกษา และการแพทย์ ควบคู่กันขึ้นในรูปแบบของโบสถ์ โรงเรียน และโรงพยาบาล สมาชิกในสังคมดั้งเดิมนั้นจึงรู้จักกันแพร่หลายจนติดเป็นค่านิยมใหม่ว่า การเรียนรู้คือการศึกษาศึกษาและการศึกษาต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ โรงเรียนเท่านั้น ฉะนั้น การศึกษาในความเข้าใจของคนทั่วไป ไม่ว่าในสังคมของประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือในประเทศที่กำลังพัฒนาอยู่ก็ตาม ต่างก็รำลึกถึงโรงเรียน ขอลูก กระดานดำ สนาม ฟุตบอล สมุด หนังสือ และเครื่องแบบชุดนักเรียนเป็นสำคัญ และยังเข้าใจไปอีกว่า ตนเองหรือบุตรหลานได้พ้นวัยการศึกษาแล้ว เมื่อก้าวออกประตูโรงเรียน หรือจบการเรียนรู้ในขั้นสูงสุดหรือลาออกโรงเรียนไปประกอบอาชีพ สถาบันการศึกษา

1. พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ค้นหาศักยภาพเด็กและพัฒนาให้สอดคล้องกับความสามารถและความถนัด ส่งความเป็นเลิศ เชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบการศึกษา ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

2. พัฒนาและจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะพื้นฐานเข้มแข็ง พร้อมต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งชี้แนะแนวทางการเข้าสู่อาชีพ เพิ่มความรู้เรื่องทักษะชีวิต ทักษะพื้นฐาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกรูปแบบ

3. สร้างและพัฒนากำลังคนที่มีความเป็นเลิศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เน้นการปฏิบัติจริงตั้งแต่ชั้นปฐมวัย ให้ผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญจากสถานประกอบการด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และผู้รู้ด้านภูมิปัญญาไทยมีส่วนร่วมถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์

4. สร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม โดยให้ความสำคัญกับฐานทางด้านเทคโนโลยีที่พึ่งพาตนเอง นำภูมิปัญญาไทยผสมผสานกับเทคโนโลยี รวมทั้งเผยแพร่องค์ความรู้อย่างกว้างขวาง

5. เป็นแหล่งข้อมูลของชุมชนและที่ปรึกษาทางวิชาการของชุมชน ทำการวิจัยร่วมกับชุมชน ถอดรหัสความรู้ ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคนให้เป็นความรู้ที่เปิดเผย และสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันรวมทั้งสร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการความรู้ในชุมชน

กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา

1. การศึกษาดูงาน

1.1 ความหมายของการศึกษาดูงาน

ทวีศักดิ์ นุ่มฤทธิ์ (2536 : 159) กล่าวว่า การศึกษาดูงานหมายถึง การพาบุคลากรไปทัศนศึกษาเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ทางตรง โดยการพาบุคลากรในโรงเรียน ไปดูงานที่มีการดำเนินงานประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ผลการศึกษาดูงานก่อให้เกิดแนวคิด ทางเลือกพัฒนางาน ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2531 : 517) ที่กล่าวว่า การพาบุคลากรไปศึกษาดูงานมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการพาบุคลากรไปยังสถานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้บุคลากรได้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเองว่าเรื่องนั้น ๆ ปฏิบัติอย่างไร มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง

2. มีการบรรยายสรุปหรืออธิบายประกอบการดูงาน โดยวิทยากรซึ่งเป็นผู้ที่ ปฏิบัติงาน ณ สถานที่ที่ดูงานควบคู่กันไป เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจแก่ผู้ไปดูงาน

ข้อดีและข้อบกพร่องของวิธีการศึกษาดูงานนอกสถานที่

1. ข้อดี

1.1 ช่วยสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้ไปดูงานอย่างแท้จริง

1.2 ช่วยขยายความรู้ ความเข้าใจของผู้ไปศึกษาดูงานให้มากยิ่งขึ้น

1.3 ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี ทำให้เกิดความกระตือรือร้น

2. ข้อบกพร่อง

2.1 ต้องมีการเตรียมการต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า ทั้งด้านยานพาหนะ สถานที่ ที่จะไปดูงาน และบุคคลที่จะมาต้อนรับ

2.2 เสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการดำเนินการมาก

2.3 เป็นการยากที่จะจำกัดขอบเขตของผู้ปฏิบัติงานของสถานที่ดูงานได้

1.2 ขั้นตอนการดำเนินการศึกษาดูงาน

นักวิชาการ นักศึกษาได้ให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ ขั้นตอนการศึกษาดูงาน ดังนี้

ผสุ สุตถาภรณ์ (2532 : 13) ให้ความเห็นว่า การดูงานมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพูน ความรู้เฉพาะที่ เกี่ยวกับงานในหน้าที่ เรื่องบุคลากรควรจะได้ปรึกษาหารือกับฝ่ายบริหารของ หน่วยงานว่าตนควรเพิ่มความรู้เฉพาะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอะไรบ้าง หรือเพื่อให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานกว้างขวางขึ้น บุคลากรควรจะร่วมกับฝ่ายบริหารหารือกัน แล้วกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ ว่าควรจะให้ผู้ปฏิบัติงานไปดูงานที่ไหนบ้าง ควรหาทุนอย่างไร งานประเภทไหนควรจะไปดูงาน

สมาน รังสิโยภุณ (2532 : 83) กล่าวว่า การศึกษาดูงานและสังเกตวิธีการ ทำงานเป็นกิจกรรมหนึ่งของการพัฒนาบุคคล ที่เริ่มด้วยกระบวนการวางแผนการใช้กำลังคนที่มีอยู่ ในหน่วยงานให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. สำรวจและประเมินความรู้ความสามารถของกำลังคนที่มีอยู่

2. พัฒนาหรือฝึกฝนกำลังคนที่มีอยู่ให้มีสมรรถภาพสูงขึ้น

3. ใช้กำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน

สนอง เครือมาก (2538 : 1221) การศึกษาดูงานควรดำเนินการ ดังนี้

1. หาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่หรือสถาบันที่จะไปศึกษาดูงาน
2. มีการวางแผนการไปศึกษาดูงาน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้แน่ชัด
3. มีการมอบหมายและแบ่งหน้าที่กันศึกษาดูงาน
4. ควรพิจารณาศึกษาดูงานในท้องถิ่นใกล้เคียงกันก่อน
5. การศึกษาดูงานควรไปด้วยความสมัครใจ
6. มีการประชุมเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้รับมาวางโครงการปฏิบัติ
7. ติดตามผลการปฏิบัติงานตามโครงการ

จากข้อความที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การศึกษาดูงานเป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรที่ดีวิธีหนึ่ง ช่วยเสริมประสบการณ์ตรงแก่บุคลากร เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ บุคลากรหน่วยงานอื่นๆ ทำให้เกิดวิสัยทัศน์กว้างไกล นำมาประยุกต์ใช้พัฒนาปรับปรุงงานในความรับผิดชอบให้เกิดประสิทธิภาพได้

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทองพิง ทานประสิทธิ์ (2552 : 41-42) กล่าวว่า การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การสำรวจ และจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำหลักสูตรวิชา อาชีพท้องถิ่น และการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาอาชีพ ท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและแหล่งทรัพยากรชุมชน โดยการสำรวจและจัดทำทำเนียบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาไทย เพื่อความสะดวกในการเชิญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าร่วมดำเนินการจัดการเรียนการสอนกับทางโรงเรียน การนำเอาเนื้อหาสาระ การเรียนรู้มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและวิธีการสอนของภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำทรัพยากร ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการ ปรับสภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล รูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนรู้ โดยอยู่บนรากฐานของชุมชน โดยเน้นกิจกรรมชุมชนเป็นสื่อกลางเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการอาศัยทรัพยากรในชุมชนเป็นหลักอันได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำความรู้ ความสามารถและประสบการณ์มาบูรณาการเชื่อมโยงธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังให้ผู้เยาว์เคารพ ผู้อาวุโสและผู้มีประสบการณ์ ปราชญ์ชาวบ้าน คือ บุคคลที่มีบุคคล และนักวิชาการไปมาหาสู่เพื่อ สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตและปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม วิถีการชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพื่อการดำรงชีวิตประกอบด้วยวัดหรือ สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัวองค์กรภาครัฐและเอกชน มาร่วมกันกำหนดนโยบาย หลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและติดตามประเมินผล โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกเข้าสู่ เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้การเรียนแบบนี้ต้องสำรวจความต้องการและศักยภาพในการเข้ามามีส่วน ร่วมจัดการศึกษา ด้านเนื้อหา ผู้สอน และผลกระทบต่อชุมชน กิจกรรมสำคัญ คือ จัดทำทำเนียบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน

2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน และภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือมีผู้ประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความในลักษณะต่าง ๆ กัน คือ

ประเวศ วะสี (2534 : 81-86) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดจากการสะสมการเรียนรู้การเรี ยนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชา ๆ แบบที่เราเรียน ฉะนั้นวิชาที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์อาชีพ ความเป็นอยู่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายกับการศึกษาวัฒนธรรม มันจะผสมผสานกลมกลืนเชื่อมโยงกันไปหมด

อังกุล สมคะเนย์ (2535) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง มวลความรู้ มวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่คิดใช้ในการดำรงชีวิตให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมาผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

รัตนะ บัวสนธิ์ (2535 : 18) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงกระบวนการทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการทัศน์ดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติ จารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอด สั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

ยิ่งยง เทาประเสริฐ (2537 : 20) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาพื้นบ้านว่าเป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมสืบทอดกันมา อันเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงแก้ปัญหา การปรับตัว เรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเผ่าพันธุ์หรือวิถีของชาวบ้าน

กรมวิชาการ (2539 ก : 12) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญา และได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะใช้ในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาการจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 3) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไทยว่าเป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง และถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย

กองวิจัยทางการศึกษา (2542 : 4) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้าน ที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต โดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมาผ่านกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2542 : 4) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพอยู่ในระบบนิเวศ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงองค์ความรู้หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จนได้แนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

2.2 ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเวศ วะสี (2536 : 21-23) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคมและในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะที่สำคัญบางประการคือ 1) ความจำเพาะกับท้องถิ่น 2) มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูง และ 3) มีความเคารพผู้อาวุโส ซึ่งลักษณะสำคัญและความจำเพาะกับท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ชัดเจนอยู่ในตัวตามชื่อ เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ลักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. มีวัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์
2. มีบูรณาการแบบสูง
3. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
4. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

สามารถ จันทร์สุรย์ (2536 : 147) กล่าวว่า ภูมิปัญญา มี 2 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเดียวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน
2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่นการทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรีและอื่น ๆ

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ. 2539 : 5) ได้ให้ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาของมนุษย์ในระดับบุคคลหรือระดับกลุ่มว่าประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เป็นประสบการณ์โดยตรงของบุคคลนั้นหรือของกลุ่มนั่นเอง
2. ส่วนที่ได้รับมาจากความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของผู้อื่นหรือกลุ่มอื่น
3. ส่วนที่ตนเองสังเคราะห์ขึ้นใหม่จากประสบการณ์ของตนเอง หรือจากคำบอกเล่าของผู้อื่น

รัตน์ บัวสนธิ์ กล่าวว่า กระบวนทัศน์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จำแนกออกได้ 3 ลักษณะ คือ (กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ. 2542 : 259)

ลักษณะที่ 1 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม

ลักษณะที่ 2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ลักษณะที่ 3 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้นระบบการผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (กรมวิชาการ. 2542 : 12) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของ ภูมิปัญญา ไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญา เป็นความรู้ เป็นข้อมูล เป็นเนื้อหาสาระ เช่นความรู้เกี่ยวกับ ครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ เกี่ยวกับผู้หญิง ผู้ชาย ประเภทครอบครัว ฯลฯ
2. ภูมิปัญญา เป็นความเชื่อของสังคมโดยอาจยังไม่มีข้อพิสูจน์ยืนยันว่าถูกต้อง เช่น เรื่องนรก สวรรค์ตายแล้วไปไหน
3. ภูมิปัญญา คือความสามารถหรือแนวทางในการแก้ปัญหา หรือป้องกันปัญหา เช่น ความสามารถในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว

ภูมิปัญญาทางวัตถุ เช่น เรือชนบ้านช่อง เครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ เพื่อให้ ครอบครัวมีความสะดวกสบายตามสภาพ เป็นต้น

ภูมิปัญญาทางพฤติกรรม เช่น การกระทำ ความประพฤติ การปฏิบัติตัวของคน ต่าง ๆ ในครอบครัว จนทำให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้ก็นับเป็นภูมิปัญญา เช่นเดียวกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547 : 17) ได้ให้ลักษณะของ ภูมิปัญญาไทย ไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความเชื่อ (Believe) และพฤติกรรม (Behavior)
2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ แวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวม หรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
5. ภูมิปัญญาไทยเป็นแกนหลัก หรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ ในเรื่องต่าง ๆ
6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในการพัฒนาทางสังคม ตลอดเวลา

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญา มี 2 ลักษณะคือ

1. เป็นรูปธรรม ได้แก่ วัตถุและการกระทำทั้งหลาย
2. เป็นนามธรรม คือ ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ หรือแนวทางในการ แก้ปัญหา และป้องกันปัญหา รวมทั้งสร้างความสงบสุขให้กับชีวิต

2.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

อังกูล สมคะเนย์ (2535) ได้จัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการ ที่เป็นพื้นฐานของ องค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

2. เป็นเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

3. เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสม กับกาลสมัย

4. เป็นเรื่องของแนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชนซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ภูมิปัญญาทั้ง 4 กลุ่ม ปรากฏให้เห็นในเรื่องของการประกอบอาชีพ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง ๆ

วิชิต นันทสุวรรณ (2528 : 6-12) ได้จำแนกภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ เนื้อหาของภูมิปัญญา คือ การอธิบาย ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติในลักษณะของ กฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติ และข้อห้ามที่ไม่ให้ชาวบ้านปฏิบัติ เช่น ความเชื่อต่อธรรมชาติต่าง ๆ เรื่องของผี ที่ทำให้เกิดสภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ระบบเหมืองฝาย ฝิน้ำ ฝินา เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน ภูมิปัญญาแบบนี้มีพฤติกรรมตามแบบแผนของสังคมมีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้นดี อย่างนี้ไม่ดี มีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจในอนิจจังของชีวิตเป็นสูงสุด รูปธรรมที่แสดงออกคือ ความเชื่อถือเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่ตา ฝิพ่อ ฝิแม่และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่นภูมิปัญญาจากประสบการณ์การทำมาหากินในด้านต่าง ๆ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค เป็นต้น

เสรี พงศ์พิศ (2539) ได้แบ่งภูมิปัญญาไทยเป็นสองระดับ คือ ระดับชาติและระดับท้องถิ่น

1. ภูมิปัญญาระดับชาติ เป็นภูมิปัญญาที่พัฒนาสังคมไทยให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ในอดีต การเสียเอกราช การสร้างเสริมความศิวิไลซ์ให้กับชาติตราบนานเท่านาน เช่น กรณีการกอบกู้เอกราชของพระนเรศวรมหาราช การป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นสมัยยุคล่าอาณานิคม เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาระดับท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เป็นพื้นความรู้ของชาวบ้านในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตของตนเองหรือสติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ สะสม ถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งได้ชีวิตถาวรกับป่าเขา น้ำ ปลา ฟ้า นก ดิน หญ้า สัตว์ป่า พืช แมลง และธรรมชาติรอบตัวเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของพวกเขา

กรมวิชาการ (2539 : 6) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. คติความเชื่อ หลักการ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

2. ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

4. แนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่

สรุปได้ว่า ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. ภูมิปัญญาด้าน คติ ความเชื่อ ความคิด
2. ภูมิปัญญาด้านศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี
3. ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น
4. ภูมิปัญญาด้านแนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีท้องถิ่น

2.4 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน

นักวิชาการได้เสนอแนวคิดในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

อังกูล สมคะเนย์ (2535 : 8-14) ในการที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านหรือ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้เรียนรู้และบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ นั้นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ครูผู้จัดการเรียนการสอนจะต้องมีความเข้าใจเทคนิค หรือ กระบวนการดำเนินการเป็นอย่างดี ดังที่นักการศึกษาได้เสนอแนวทางและวิธีการไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ให้ปราชญ์ชาวบ้านช่วยเสนอความคิดเห็น ความต้องการเกี่ยวกับการเรียนการสอน การให้ความรู้แก่นักเรียนว่า ต้องการให้เด็กรู้และเรียนอะไรบ้าง
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา ทำได้ 2 วิธี คือ ครูเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเป็นตัวแทนของปราชญ์ชาวบ้านทำหน้าที่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้วย ครูเป็นผู้ดูแลสนับสนุนอยู่นอกเท่านั้น
3. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ ความคิด ความสามารถในการสังเคราะห์ หรือที่เรียกว่า “ปัญญาชนชาวบ้าน” ภูมิปัญญาชาวบ้านที่รอบรู้และรู้รอบในหลักการสามารถให้ข้อคิดเห็นกับชาวบ้านได้หรือที่เรียกว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน ในการศึกษาและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน จะต้องเลือกดูว่าจะเรียนรู้เรื่องอะไรและจะเอาไปใช้อย่างไร เช่น วิชาศีลธรรมอาจให้เด็กไปวัดมากขึ้นหรือให้พระมาโรงเรียนมากขึ้นวิชาเกษตรให้เด็กทำแปลงเกษตรจริง แล้วโยงกับที่พ่อแม่ทำหรือโยงกับวิทยากรที่มีพ่อแม่เด็กที่รู้เรื่องเกษตรจริง ซึ่งสามารถทำในระดับการเรียนการสอนสรุปวิธีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ ดังนี้กำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนที่มีผลต่อการสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เช่น การทำแผนปฏิบัติงาน กำหนดเวลา กำหนดงบประมาณ บุคลากร และสถานที่ที่จะดำเนินงาน การปรับหลักสูตรให้สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ได้ รวมทั้งมีแนวทางประเมินผลที่ชัดเจนและต้องคำนึงถึงการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดเวลาสำหรับวิทยากรที่จะมาให้ความรู้และเวลาของโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกัน การนำภูมิปัญญามาใช้ต้องคำนึงถึงสภาพท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การสำรวจ ความต้องการของผู้เรียน เพื่อจะนำภูมิปัญญาใช้ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและจะได้จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย และระดับความสามารถของผู้เรียน การสำรวจแหล่งข้อมูล ทั้งที่เป็นตัววิทยากรและสื่อ อุปกรณ์ที่จะนำมาใช้การสอนเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของภูมิปัญญานั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นโรงเรียนหรือสถานที่ประกอบอาชีพในชุมชนก็ได้

ประเวศ วะสี (2539 : 29) ได้เสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามาสู่ระบบการศึกษา ดังนี้ รัฐบาลประกาศเป็นนโยบายให้ระบบการศึกษาทั้งหมด ศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ และทะนุบำรุงภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำหนังสือพิมพ์ และสื่อในรูปแบบอื่นที่ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีจำนวนมากและคุณภาพเหมาะสม และให้นำมาใช้ในการศึกษาทุกระดับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ระบบการศึกษาทุกระดับ เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา วิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัย ทำการศึกษาวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น จะทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเติมไปหมด อันจะมีผลกระทบต่อความรู้และพฤติกรรมของชาติอย่างสำคัญ ให้มีการสร้างตำราท้องถิ่น ทุกวันนี้โรงเรียนต่าง ๆ ใช้ตำราที่แต่งไปจากส่วนกลางเป็นใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้ครูที่อยู่ในท้องถิ่นสร้างตำราจากความรู้ท้องถิ่นดังกล่าวแล้วก็จะเห็นได้ชัดเจนว่า ระบบการศึกษาของชาติต้องให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น และทำให้ชาติมีพลังความรู้จากของจริงขึ้นทั่วประเทศ ปรับโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในชุมชน อย่างน้อยส่วนหนึ่งให้เป็นโรงเรียนชุมชน โดยการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาอื่น ๆ ปรับระบบการศึกษาทั่วไปรวมทั้งในมหาวิทยาลัยด้วย ให้เป็นการศึกษาที่สร้างรากฐานของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม สิ่งแวดล้อมอย่างมีบูรณาการและโดยเรียนจากประสบการณ์ความเป็นจริงในสังคมไทย การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นก็จะเข้าไปอยู่ในการศึกษาที่เป็นรากฐานของความเป็นมนุษย์ การกระทำได้กล่าวข้างต้นต้องการความคล่องตัวรับจัดงบประมาณอุดหนุนทั่วไป ให้หน่วยงานต่าง ๆ ตัดสินใจการใช้เอง ส่วนรัฐบาลประเมินผลงานและตรวจสอบความถูกต้อง ส่งเสริมกลไกการทำงานอย่างไม่เป็นทางการและสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน คือผู้ปฏิบัติงานต่างสังกัดรวมตัวกันในกลุ่มหรือชมรมหรือรูปอื่นใดที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งจะทำให้มีอิสระ คล่องตัว มีความต่อเนื่อง และมีพลังมากกว่า รัฐบาลควรจัดงบประมาณองค์กรพัฒนาเอกชนให้ทำการส่งเสริมการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนจะช่วยเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐให้ดีขึ้น และช่วยสานให้เกิดความต่อเนื่องในหน่วยงานของรัฐเอง ภาคธุรกิจควรใช้ทุนทรัพย์สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนหรือจัดตั้งมูลนิธิหรือสถาบันในรูปแบบเอกชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาไทยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 24) ได้กำหนดแนวทางให้โรงเรียนนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

1. สำรวจ ค้นคว้าแหล่งภูมิปัญญาชาวบ้าน
2. ติดต่อวิทยากรเพื่อขอการสนับสนุน
3. กำหนดแผนปฏิบัติงาน
4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและแผนปฏิบัติงาน
5. ติดตาม สนับสนุนและประเมินผล
6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงาน ยกย่องเชิดชูเกียรติ ประกาศเกียรติคุณ

อังกูล สมคะเนย์ (2535 : 40) ได้เสนอการนำภูมิปัญญาชาวบ้านไปสู่การเรียนการสอน ดังนี้ เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิถีคิดและความคิดของภูมิปัญญาชาวบ้านนำกระบวนการหรือแนวคิด แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาชาวบ้าน มาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอนการจัดกระบวนการเรียนการสอนต้องเสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบเป็นวิทยาศาสตร์ ฝึกให้ผู้เรียนคิดหลายด้านหลายมุม คิดอย่างอิสระ แล้วสรุปเป็นความรู้และประสบการณ์ที่จะใช้ในการดำรงชีวิต ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น เน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิต ให้ครูผู้สอน

เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นหรือผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนในการจัดการเรียนการสอน ในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า แนวคิดของผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ดังนี้

1. ปัญญาท้องถิ่นเพื่อไปสู่เป้าหมายใด เช่นเดียวกับการวิจัยที่ต้องกำหนดวัตถุประสงค์และตั้งคำถามเพื่อจะตอบวัตถุประสงค์ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่น เป็นผู้รู้เรื่องสิ่งที่มีคุณค่าในท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของคติ ความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดีกว่าครูผู้สอน ดังนั้นโรงเรียนจึงได้เชิญมาร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมั่นว่า ผู้ที่มาร่วมงานกับโรงเรียนจะช่วยประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนให้แพร่หลายและกว้างขวางยิ่งขึ้นบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน จะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และชุมชนมีความภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่บุตรหลาน นักเรียนจะมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัด และความสนใจมากยิ่งขึ้น นักเรียนจะเห็นคุณค่าของผู้รู้ในท้องถิ่นนักเรียนจะได้รับประสบการณ์ตรงจากผู้มีประสบการณ์ โรงเรียนสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

2. การดำเนินงานของโรงเรียนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีวิธีการนำมาใช้ ได้แก่ เชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาช่วยในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน โดยการเชิญมาพูดหรือสอนนักเรียนในชั้นเรียนให้นักเรียนออกไปศึกษาและฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการของผู้รู้ การนำสิ่งที่ป็นองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน โดยการให้นักเรียนออกไปวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนนำความรู้ที่มีในท้องถิ่นแทรกในเนื้อหาวิชาที่สอนการจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรืออุทยานการศึกษา

แนวคิดในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. การสำรวจ อาจารย์ที่สอนอยู่ในท้องถิ่นใด ก็มักจะทราบ โดยประสบการณ์ว่ามีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้างในท้องถิ่นนั้นและต้องสำรวจความต้องการของชุมชนหรือโรงเรียนว่าต้องการภูมิปัญญาท้องถิ่นใดมาพัฒนาการเรียนการสอน อาจสำรวจโดยการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์หรือออกแบบสอบถามง่าย ๆ แล้วจดบันทึกไว้ว่าได้ถามใคร เมื่อไหร่ ที่ไหน ข้อมูลทางการสำรวจมีความสำคัญมาก ถ้ามีขั้นตอนการทำที่ดีแล้ว สามารถจะนำไปใช้ได้ผลดีกว่าการที่จะไปทดสอบสมมติฐาน

2. การวางแผน การจะทำอะไรก็ตามจะต้องมีการวางแผน ถ้าไม่เขียนไว้โอกาสที่จะลืมมีสูงมาก ทำให้ไม่มีหลักฐานการเขียนรายงาน ไม่มีเอกสารที่จะเผยแพร่ผลงานให้คนอื่นรู้ว่า เราทำอะไร มีข้อดีและข้อผิดพลาดตรงไหน ตั้งแต่การสำรวจการตั้งวัตถุประสงค์ และการดำเนินงานสิ่งเหล่านี้เป็นการวางแผน ซึ่งจะต้องดึงภูมิปัญญาหรือคนในชุมชนนั้นมาช่วยคิดให้รอบคอบไม่ควรคิดและทำคนเดียว เพราะถ้าไม่สำเร็จแล้วจะท้อใจเมื่อวางแผนรอบคอบดีแล้ว ก็ลงมือทำจัดเก็บข้อมูล บันทึกเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากความเป็นจริง แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาว่าเกิดอะไรขึ้นทำไมถึงทำได้ ทำไม่ได้ สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ว่า ถ้าใครจะนำไปทำก็จะไม่ทำผิดพลาดกับเรา ในขณะที่เดียวกันส่วนไหนที่เป็นจุด ใครนำไปทำก็อาจจะประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องคำนึงถึงความแตกต่างของสภาพชุมชน คน และวัฒนธรรม ซึ่งอาจมีผลกระทบทำให้ผลออกมาต่างกันได้ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนของการนำไปใช้ การอภิปรายผลเป็นจุดที่สามารถเปรียบเทียบ แสดงความคิดเห็นว่า

สิ่งที่ได้ทำมาทั้งหมดทำได้ดี ไม่ดีตรงไหน อย่างไร เพราะเหตุใดจึงทำได้ ทำไม่ได้เป็นการอธิบายแบบมีเหตุผล เมื่ออธิบายผลแล้วต้องมีข้อเสนอแนะว่าจะทำอะไรต่อ ถ้าใครจะนำผลของเราไปทำต่อ เขาต้องทำอะไร ซึ่งถือเป็นขั้นตอนของการประเมินผล

อังกูร สมคะเนย์ (2543 : 8-14) ได้สรุปแนวคิดในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านไปจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียนให้เด็กได้เรียนรู้โดยคัดเลือกเนื้อหา กิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญา ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านหรือปัญญาชนชาวบ้าน ช่างเทคนิคชาวบ้านหรือช่างฝีมือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน โดยทั้งนี้ การนำภูมิปัญญาชาวบ้านไปใช้จะต้องอยู่ในดุลพินิจของโรงเรียนเกี่ยวกับด้านความเหมาะสม ทั้งกิจกรรม เนื้อหาสาระวัยของเด็ก และมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการนำไปใช้

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า แนวคิดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ หมายถึง มาตรการที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปถ่ายทอดไว้ในหลักสูตร โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาสากลเป็นสำคัญ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้คุณค่า ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย ควบคู่ไปกับภูมิปัญญาสากล

3. การประชาสัมพันธ์

วัลลีย์ ชัยสุรัตน์ (2536 : 7) ได้กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์ไว้ว่า การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) แปลมาจากในภาษาอังกฤษว่า “Public Relations” คำว่า “Public” แปลเป็นภาษาไทยว่า “ประชา” หมายถึงหมู่คน และแปลคำว่า “Relations” แปลเป็นไทยว่า “สัมพันธ์” หมายความว่า ความผูกพัน

นั่นคือ Public = ประชา = หมู่คน
Relations = สัมพันธ์ = การผูกพัน

ดังนั้น คำว่าการประชาสัมพันธ์ ถ้าแปลตามตัวอักษร ก็จะได้ความหมายว่า “การเกี่ยวข้อง ผูกพันกับหมู่คน” วิชาการประชาสัมพันธ์จึงเป็นวิชาที่ว่าด้วย การเกี่ยวข้องผูกพันกับหมู่คนหรือความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานสถาบันกลุ่มประชาชนนั่นเอง

วัลลีย์ ชัยสุรัตน์ (2536 : 8) ได้กล่าวถึงพจนานุกรม World Book Dictionary ได้ให้อธิบายถึงความหมายของการประชาสัมพันธ์ว่า การประชาสัมพันธ์คือ

1. กิจกรรมของหน่วยงาน องค์กร สถาบัน หรือบุคคลที่ปฏิบัติเพื่อชนะใจประชาชนทั่วไป รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชน ได้เข้าใจถึงนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยการแพร่กระจายข่าวสารทางเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์และภาพยนตร์ เป็นต้น

2. ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน องค์กร สถาบัน

3. การดำเนินธุรกิจอาชีพทางด้านนี้

ส่วนพจนานุกรม The American Heritage Dictionary ให้คำจำกัดความของการประชาสัมพันธ์ คือ (วัลลีย์ ชัยสุรัตน์. 2536 : 9)

1. กิจกรรมและวิธีการที่องค์กร สถาบันปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี (Favorable Relationship) กับประชาชน

2. ระดับชั้น (Degree) ของความสำเร็จที่ได้รับจากการดำเนินงานประชาสัมพันธ์
3. ศิลปะและศาสตร์ที่ว่าด้วยวิชาการทางด้านนี้

ความหมายทางด้านการวิชาการของการประชาสัมพันธ์

การเข้าใจในนิยามความหมายหรือคำจำกัดความ ทางด้านวิชาการ การประชาสัมพันธ์ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เริ่มทำการศึกษา อันจะช่วยป้องกันขจัดปัญหาที่ยาก อันอาจจะเกิดขึ้นได้จากความไม่เข้าใจ หรือเข้าใจผิด สับสน ไขว้เขวกันได้ภายหลัง

วัลลีย์ ชัยสุรัตน์ (2536 : 9-10) ได้กล่าวถึงผู้เชี่ยวชาญทางด้านการประชาสัมพันธ์ หลายท่านให้คำจำกัดความของการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ กันไว้ ดังต่อไปนี้ การประชาสัมพันธ์ถ้าหากจะพิจารณาในแง่ของพฤติกรรมศาสตร์แล้ว มีหน้าที่ดังนี้ คือ

1. สำรวจและประเมินถึงทัศนคติของกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง
2. ช่วยให้ฝ่ายบริหารสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ในการเพิ่มพูนความเข้าใจแก่ประชาชน และเป็นที่ยอมรับของประชาชน กล่าวคือ ยอมรับทั้งนโยบาย แผนงาน และบุคลากรขององค์กร
3. วัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดขึ้นนี้ จะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ความต้องการและผลประโยชน์ของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ
4. ปรับปรุงและประเมินผลโครงการประชาสัมพันธ์ที่องค์การกำลังดำเนินอยู่ เพื่อให้เป็นที่เข้าใจ และเป็นที่ยอมรับแก่ประชาชน

จะเห็นได้ว่า นิยามความหมายข้างบนนี้ เป็นนิยามความหมาย หรือคำจำกัดความของสถาบันและสมาคมวิชาชีพ ทางด้านการประชาสัมพันธ์ ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบโดยตรงกับงานประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ในการควบคุมมาตรฐานแห่งวิชาชีพนี้ รวมทั้งการให้การศึกษาความรู้และฝึกฝนอบรม ด้านวิชาชีพการประชาสัมพันธ์ให้แก่บรรดานักประชาสัมพันธ์และผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านนี้โดยเฉพาะ

การประชาสัมพันธ์ คือวิธีการของสถาบันอันมีแผนการและการกระทำที่ต่อเนื่องกัน ในอันที่จะสร้างหรือยังให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาชน เพื่อให้สถาบันและกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจ และให้ความสนับสนุนร่วมมือซึ่งกันและกัน อันจะเป็นประโยชน์ให้สถาบันนั้น ๆ ดำเนินงานไปได้ผลดีสมความมุ่งหมาย โดยมีประชาคมติเป็นแนวบรรทัดฐานสำคัญด้วยความสำคัญของการประชาสัมพันธ์

งานประชาสัมพันธ์เป็นงานสร้างสื่อสัมพันธ์ที่มีความสำคัญ และเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง มีระบบการทำงานที่สลับซับซ้อน งานประชาสัมพันธ์จะช่วยเสริมสร้างลักษณะความเป็นผู้นำขององค์กรและบุคคล ทั้งยังช่วยให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือจากพนักงานภายในองค์กรและจากประชาชนภายนอกด้วย จึงนับได้ว่างานประชาสัมพันธ์มีความสำคัญมีคุณค่าต่อสถาบันมากพอที่จะสรุปความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ได้ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์ เป็นงานที่ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และสร้างค่านิยมของหน่วยงานให้ดีขึ้น หมายถึง การสร้างความรู้สึกระประทับใจที่บุคคลหลาย ๆ กลุ่มมีต่อหน่วยงานนั้น ๆ ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มชุมชนนั้น กระทำได้โดยการชี้แจงข่าวสารให้ประชาชนเห็นคุณค่าความดี เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และสร้างความผูกพันทางใจ

2. การประชาสัมพันธ์ช่วยปกป้องรักษาชื่อเสียงของหน่วยงาน หมายถึง มีการพัฒนาปรับปรุงหน่วยงาน รวมทั้งสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอยู่เสมอ

3. การประชาสัมพันธ์ช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างฝ่ายบริหารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานด้านการให้ข่าวสาร ข้อเท็จจริง อยู่ตลอดเวลา ย่อมทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ในหน่วยงานนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลดีกับองค์การโดยตรง

4. การประชาสัมพันธ์ช่วยการขายและการตลาด การประชาสัมพันธ์เป็นการสร้างความนิยมและความเข้าใจอันดีให้เกิดกับหน่วยงาน เมื่อประชาชนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อหน่วยงานแล้ว ก็เปิดใจพร้อมที่จะรับฟังข่าวสาร การโฆษณาสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความต้องการอยากได้ และตัดสินใจซื้อในที่สุด

วัลลีย์ ชัยสุรัตน์ (2536 : 12) ได้กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นศาสตร์และศิลปะไว้ดังนี้ การประชาสัมพันธ์เป็นทั้งศาสตร์และศิลปะพร้อมกันในตัวเอง กล่าวคือการประชาสัมพันธ์เป็นศาสตร์ ซึ่งคำว่า ศาสตร์ ในที่นี้หมายถึง วิทยาการ ความรู้ ความเชื่อถือที่กำหนดไว้เป็นระบบระเบียบที่พึงเชื่อถือได้ และสามารถศึกษาค้นคว้าหาความจริงได้อย่างมีระเบียบแบบแผนและมีระบบ

หลักการประชาสัมพันธ์ขององค์การ

การประชาสัมพันธ์ ในปัจจุบัน ซึ่งองค์การจะต้องกระทำ 3 ประการคือ

1. การบอกกล่าวหรือชี้แจงเผยแพร่ให้ทราบ การบอกกล่าวให้ประชาชนทราบถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน ผลงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบ ทำให้องค์การเป็นที่รู้จัก เลื่อมใส ศรัทธาของประชาชน

2. การป้องกันความเข้าใจผิดและการแก้ไขความเข้าใจผิด นักประชาสัมพันธ์ต้องพยายามค้นหาสาเหตุที่อาจเกิดความเข้าใจผิดต่อองค์การ และหาทางป้องกันไว้ก่อน ถ้ามีความผิดเกิดขึ้นต้องรีบแก้ไขด่วนให้ทันกับเหตุการณ์

3. การสำรวจประชนมติ องค์การจะดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องรู้ซึ่งถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชน หรือเรียกว่า “ประชนมติ” จะต้องทราบว่า ประชาชนต้องการ ไม่ต้องการอะไร ชอบ หรือไม่ชอบอะไร ตลอดจนที่ท่าต่าง ๆ ที่ประชาชนมีต่อองค์การของเรา

หลักสำคัญในการประชาสัมพันธ์ 10 ประการ

การประชาสัมพันธ์มีหลักสำคัญที่พึงจะยึดถือและปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ (วัลลีย์ ชัยสุรัตน์. 2536 : 50)

1. ต้องมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการประชาสัมพันธ์

2. ต้องรู้จักใจของกลุ่มต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์จะต้องรู้และเข้าใจในเรื่องคน บุคลิกของคน รวมทั้งอุปนิสัยของบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยว่า ชอบหรือไม่ชอบอะไร การรู้จักประนีประนอมและดิ่งให้เข้าสู่จุดหมายร่วมกันเป็นเรื่องสำคัญ

3. ต้องรู้นโยบายของรัฐบาลหรือองค์การซึ่งตนเป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์อย่างซื่อสัตย์ นับว่าสำคัญมาก เพราะนโยบายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ เพราะฉะนั้นก็

เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่จะต้องติดตามโดยใกล้ชิดว่า ในขณะนี้ รัฐบาลเน้นอะไรแล้ว ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องตาม

4. ต้องยึดหลักความจริง และความสัตย์สุจริตเป็นหลัก เพื่อให้คนทั้งหลาย ไว้วางใจถือว่าเป็นหลักสำคัญมาก

5. ต้องรู้เทคนิคของเครื่องมือสื่อสัมพันธ์ต่าง ๆ คือ ปาฐกถา หนังสือพิมพ์ เอกสาร วิทยูกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ต้องทราบว่าเครื่องมือแต่ละอย่างมีประโยชน์อย่างไร อย่างไรดีเหมาะสมแก่งานใด

6. ต้องปฏิบัติงานโดยติดต่อกันและโดยสม่ำเสมอจึงจะตรึงใจคน ดังนั้น การทำงานจึงต้องมีแผนงานและควรจะหาโอกาสรับทราบนโยบายเพื่อนำไปจัดทำโครงการที่ต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์กัน

7. ต้องเปิดเผย ไม่มีเงื่อนงำ

8. งานประชาสัมพันธ์ รวมทั้งบุคคล อุปกรณ์ประชาสัมพันธ์จะต้องมีคุณภาพสูง

9. การประชาสัมพันธ์ต้องมุ่งให้เข้าถึงผู้มีอิทธิพลในสังคมเป็นประการแรก และโดยผ่านผู้มีอิทธิพลในสังคม ไปถึงประชาชนทั่วไป

10. การประชาสัมพันธ์ เฉพาะอย่างยิ่งการประชาสัมพันธ์กับต่างประเทศต้องให้ความสำคัญกับการทูต เพราะการประชาสัมพันธ์ส่งผลถึงพลเมืองทุกกลุ่มของประเทศด้วย

วัตถุประสงค์ทั่วไปของการประชาสัมพันธ์

การโฆษณาที่มีวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้ (วัลลีย์ ชัยสุรัตน์. 2536 : 74 - 75)

1. เพื่อสร้างความนิยมให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน

2. เพื่อปกป้องและรักษาชื่อเสียงมิให้สถาบันเสื่อมเสีย

3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายใน

การประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2527 : 27) ได้กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนไว้ว่า โรงเรียนในฐานะเป็นสังคมหน่วยหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ที่มีหน้าที่ให้ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกที่ดี ที่มีประสิทธิภาพให้กับสังคม ได้รับเงินสนับสนุนจากภาษีของราษฎร และได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครอง ส่งกุลบุตร กุลธิดา เข้ามาศึกษาหาความรู้ ดังนั้น ความเคลื่อนไหวทางการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียน ประชาชนจึงควรมีสิทธิที่จะต้องทราบ จะต้องเข้าใจ และให้ความร่วมมือสนับสนุนทั้งด้านกำลังเงิน กำลังกาย และกำลังปัญญา ดังนั้น กระบวนการสื่อสารติดต่อสัมพันธ์สองทางคือ โรงเรียนแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ ประชาชนให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะ ให้ความสนับสนุนโรงเรียนด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการกิจทั้งสองฝ่ายซึ่งพึงมีต่อกัน เพื่อเกิดภาพพจน์ที่ดี ความเชื่อศรัทธา และการสนับสนุนร่วมมือให้การศึกษาร่วมกันของชาติก้าวหน้า และมีคุณภาพ ประสิทธิภาพสูงขึ้น

วิจิตร อาวะกุล (2534 : 265 - 266) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียนมิให้มีความหมายเพียงการโฆษณาชื่อเสียงกิจกรรม หรือเผยแพร่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรงเรียน ให้ประชาชนทราบเท่านั้น ความมุ่งหมายของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน มีความหมายกว้างออกไปอีก 11 ประการ คือ

1. เพื่อให้นักเรียน ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง เข้าใจระเบียบ เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีกฎระเบียบให้รู้ ให้เข้าใจ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติ
2. เป็นการรายงานให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน ไตร่ตรองเกี่ยวกับการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
3. เป็นการสร้างชื่อเสียง เกียรติคุณ ความเชื่อถือ เลื่อมใส ความนิยม มั่นใจในโรงเรียนให้เกิดในหมู่ประชาชนทั่วไป
4. ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นหน้าที่ในฐานะประชาชนคนหนึ่งในท้องถิ่นที่จะต้องให้ความร่วมมือ ความสนใจ เข้ามามีส่วนดูแลและช่วยจัดการศึกษาของโรงเรียน
5. เชิญชวนและส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือเกื้อกูลโรงเรียนในเรื่องของการจัดการศึกษา อาจเป็นเรื่องการช่วยเหลือด้านกำลังกาย จิตใจ วัสดุแรงงาน ตลอดจนเงินตรา
6. ส่งเสริมให้ครูกับนักเรียนและผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาการศึกษาของเด็ก ครู โรงเรียนและบ้าน
7. เพื่อให้โรงเรียนดำเนินนโยบายเปิดประตู โดยเป็นศูนย์กลางการบริการ ประชาคมทางด้านการศึกษา วัฒนธรรม และบริการ
8. เพื่อให้โรงเรียนได้มีโอกาสตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนนั้น ได้อย่างแท้จริง
9. ช่วยแก้ไข ขจัดปัดเป่าความขัดแย้ง บรรดาข้อข้องใจทั้งหลายในแง่ต่าง ๆ ที่นักเรียน ผู้ปกครอง ครู ประชาชน ที่มีต่อโรงเรียนให้สิ้นไป ให้ทุกฝ่ายมองตัวเองด้วยความชื่นชม มีความเชื่อถือและนิยมยกย่อง
10. เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้เกิดทั่วไปอย่างไม่จำกัด โดยไม่ถือว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน บริหารโดยผู้ที่อยู่ในชุมชนนั้น
11. เพื่อเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เสนอแนะเพื่อปรับปรุงการศึกษาให้เป็นไปตามความคิด ความต้องการของสังคม ท้องถิ่นชุมชน มิใช่เพียงแต่เป็นไปตามความต้องการของครูหรือโรงเรียนเท่านั้น

การวิจัยปฏิบัติการ

1. แนวคิดและความเป็นมาของการวิจัยปฏิบัติการ
 ประวิต เอรารณ (2545 : 1-15) ได้สรุปแนวคิดและความเป็นมาของการวิจัยปฏิบัติการ ดังนี้
 นับตั้งแต่ Kurt Lewin นักจิตวิทยาสังคมชาวอเมริกันได้เขียนบทความชื่อ “Action research and minority problems” ในวารสาร “Journal of Social Issues” ตีพิมพ์ในปี 1946 ทำให้แนวคิดการทำวิจัย (Research) ไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติงาน (Action) โดยผู้ปฏิบัติงานเป็นนักวิจัยเองได้เผยแพร่อย่างกว้างขวางในทวีปยุโรปหลายประเทศ ตลอดช่วงระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา สำหรับประเทศไทยแนวคิดนี้แพร่หลายมาพอสมควรในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษานี้ แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการที่มีอิทธิพลมาก คือแนวคิดของมหาลัย Deakin ประเทศออสเตรเลีย อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องนี้ได้รับการกล่าวถึงกว้างขวางที่สุด เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุในมาตรา 30 ว่าให้สถานศึกษาสนับสนุนส่งเสริมให้มีการพัฒนางานในโรงเรียนโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่เรียกว่า Classroom Action Research

2. ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการ

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537 : 10) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ว่าเป็นการวิจัยประเภทหนึ่ง ที่มีกระบวนการในการปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ตลอดจนวิเคราะห์วิจารณ์ผล โดยมีกระบวนการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติ ในการดำเนินการวิจัยนั้นจะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะได้ผลเป็นข้อสรุปที่แก้ไขได้จริง หรือสามารถพัฒนาสถานการณ์ของสิ่งที่ได้ศึกษาค้นคว้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 12) ให้ความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติว่า เป็นการวิจัยอย่างมีระบบ โดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่อง เฉพาะจุดซึ่งจะทำให้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 5) ได้สรุปว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึงกระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ ให้ได้แนวทางปฏิบัติหรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน ซึ่งถ้ากล่าวในบริบทของโรงเรียน ก็คือ การวิจัยเกิดขึ้นในโรงเรียนและชั้นเรียน โดยที่ครูพยายามปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง จากการสะท้อนตนเอง การหาข้อมูลสรุปเพื่อแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ โดยใช้ความเข้าใจของตนเองมากกว่าของผู้เชี่ยวชาญ การวิจัยปฏิบัติการจึงเป็นโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ใช้ความสามารถหรือควบคุมสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า วิจัยปฏิบัติการเป็นการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ เป็นปัญหาเฉพาะเรื่องและต้องดำเนินการอย่างรีบด่วน ผลจากการวิจัยจะทำให้เกิดการพัฒนาการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

3. หลักการสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการ

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537 : 13) กล่าวโดยสรุปของหลักการสำคัญ ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของการวิจัยปฏิบัติการ มีดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นความพยายามที่จะปรับปรุงการศึกษา โดยการเปลี่ยนแปลง(Changing) การศึกษานั้นและเรียนรู้ลำดับการเปลี่ยนแปลงนั้น

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม (Participatory) และการใช้การปรึกษาหารือ ร่วมมือทำงาน (Collaboration) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการปฏิบัติตามแนวทางกลุ่มกำหนด

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้การสะท้อนการปฏิบัติ(Reflection) โดยการประเมินตรวจสอบในทุก ๆ ขั้นตอน เพื่อปรับปรุงการฝึกหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีระเบียบ(Systematic Learning Process) โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องนำความคิดเชิงนามธรรมมาทดลองฝึกปฏิบัติและประเมินผล การปฏิบัติ ซึ่งเป็นการทดสอบ (Test) แนวคิดนั้นถูกต้องหรือผิด

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ (Start small) อาจเริ่มต้นจาก บุคคล(ครู/นักวิจัย) คนเดียวพยายามดำเนินการให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างทาง การศึกษาให้ดีขึ้น โดยขณะที่ปฏิบัติการต้องปรึกษา รับฟังความคิดเห็นและอาศัยการร่วมปฏิบัติ จากผู้เกี่ยวข้อง

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการสร้างความรู้ใหม่ ที่ให้แนวทางปฏิบัติเชิงรูปธรรม จากการบันทึก(Records) พัฒนาการของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ขณะเดียวกันสามารถ นำปรากฏการณ์ที่ศึกษามาประมวลความรู้เสนอเชิงทฤษฎี (Proposition) ได้แนวทางการวิจัยเชิง ปฏิบัติการนี้ เมื่อนำมาวิจัยแก้ปัญหาในชั้นเรียนโดยครูเป็นผู้เรียนรู้และวิเคราะห์วิจารณ์ผลที่ได้จากการ ปฏิบัติ จะทำให้รูปแบบการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของ ชั้นเรียนและระบบของตนเองได้อย่างแท้จริง

แมคเคอร์แนน (ประวิต เอราวรรณ์. 2545 : 9 อ้างอิงมาจาก McKernan.

1996) สรุปว่าการวิจัยปฏิบัติการ มีหลักสำคัญอยู่ 16 ประการ ดังนี้

1. เพิ่มพูนความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ
2. มุ่งปรับปรุงการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงานของบุคคล
3. เน้นที่ปัญหาเร่งด่วนของผู้ปฏิบัติงาน
4. ให้ความสำคัญกับความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
5. ดำเนินการวิจัยภายใต้สถานการณ์ที่กำลังเป็นปัญหา
6. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมชาติ
7. เน้นการศึกษาเฉพาะกรณีหรือศึกษาเพียงหน่วยเดียว
8. ไม่มีการควบคุมหรือจัดกระทำต่อตัวแปร
9. ปัญหา วัตถุประสงค์ และระเบียบวินัย มีลักษณะสืบเสาะหาความรู้ความจริง
10. มีการประเมินและสะท้อนผลที่เกิดขึ้นเพื่อทบทวน
11. ระเบียบวิธีวิจัยมีลักษณะเป็นวัฏกรรม สามารถคิดขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมกับ ปัญหาได้
12. กระบวนการศึกษามีความเป็นระบบหรือเป็นวิทยาศาสตร์
13. มีการแลกเปลี่ยนผลการวิจัยและนำไปใช้จริง
14. ใช้วิธีการบรรยายข้อมูล หรืออภิปรายร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติ
15. คติวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ซึ่งต้องมาจากการทำความเข้าใจ การตีความหมาย และการคิดอย่างอิสระ
16. เป็นการวิจัยที่ปลดปล่อยความคิดอิสระ และเป็นการเสริมสร้างพลังร่วมในการทำงาน (Empowerment)

4. กระบวนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ

เคมมิส และแมคแท็กการ์ท (ประวิต เอราวรรณ์. 2545 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and McTaggart. 1988) ได้กล่าวถึง กระบวนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ 4 ประการ ดังนี้

1. เป็นการปฏิบัติการที่ไม่ใช่สิ่งที่ทำตามปกติ แต่ต้องทำเป็นระบบและได้รับความร่วมมือจากกลุ่ม
2. ไม่เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่เท่านั้นแต่ต้องเกิดจากแรงกระตุ้นที่ต้องการปรับปรุงพัฒนางานที่ตนเองปฏิบัติอยู่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
3. ไม่ใช่การปรับปรุงพัฒนางานผู้อื่น แต่เป็นงานของกลุ่มตนเอง ที่มีบทบาทหน้าที่อยู่
4. การวิจัยปฏิบัติการไม่ใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะมองในแง่การทดสอบสมมุติฐานเพื่ออธิบายสภาพการณ์อย่างเดียว แต่ต้องเป็นระบบที่หมุนเวียนไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งตัวนักวิจัย และสถานการณ์แวดล้อม

กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ คือการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในการกำหนดแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงในประเด็นที่กำหนด และลงมือกระทำร่วมกันตามแนวคิดของแคมมัสและแม็กแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart. 1988) โดยดำเนินการวิธีดำเนินการประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือการวางแผน(Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

1. การวางแผน(Planning) หมายถึง การปฏิบัติงานที่มีโครงสร้าง หรือแนวทางปฏิบัติซึ่งตั้งความคาดหวังไว้ การกำหนดแผนทั่วไปจะต้องมีการยืดหยุ่นพอสมควร เพื่อที่จะสามารถปรับให้กับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น กิจกรรมหรือการปฏิบัติที่กำหนดไว้ในแผนจะต้องมี 2 ลักษณะ คือจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความขัดแย้งที่อาจเกิดในสภาพจริง และกิจกรรมที่ถูกเลือกมากำหนดในแผนจะต้องได้รับมาจากกิจกรรมนั้นสามารถปฏิบัติได้ดีกว่ากิจกรรมอื่น ๆ สามารถลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น และเกิดประสิทธิ ภาพสูง

2. การปฏิบัติ (Action) หมายถึง การทำตามความคาดหมายที่ตั้งไว้อย่างละเอียด ภายใต้การควบคุม แต่การปฏิบัติจากแนวทางที่วางไว้อาจมีความเสี่ยงอยู่ด้วย เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เกิดขึ้นจริงตามสภาพการณ์จริง ดังนั้นแผนที่วางไว้สำหรับการปฏิบัติจะต้องสามารถแก้ไขได้ โดยการกำหนดให้มีความยืดหยุ่น และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง การให้ข้อมูลจากกิจกรรมก่อนหน้านี้จะต้องต่อเนื่องและนำไปใช้ในกิจกรรมต่อไป

3.การสังเกตผล (Observation) หมายถึง การทำหน้าที่เก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติงานอย่างมีรายงานหลักฐานเชิงวิจญาณฐาน ซึ่งผู้ปฏิบัติจะรวบรวมหลักฐานข้ออ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติของตนเพื่อจะสามารถประเมินได้อย่างตลอด โดยผู้ปฏิบัติจะเสนอความเห็นก่อนลงมือปฏิบัติโดยใช้วิจญาณฐาน การสังเกตจึงต้องมีการวางแผนจนกระทั่งได้ข้อมูลเป็นเรื่องเป็นราวสะท้อนต่อเนื่องและสอดคล้องต่อกันและต้องมองหลายแง่หลายมุมในทุก ๆ ด้าน โดยผู้สังเกตจะต้องมีความไวในการจับภาพหรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งอยู่นอกเหนือจากการสังเกตข้อมูลตามทีวางแผนไว้แล้ว

4. การสะท้อนผล (Reflection) หมายถึง การทวนคิดถึงการปฏิบัติตามที่ได้บันทึกไว้จากการสังเกตเก็บข้อมูล การสะท้อนจะเป็นลักษณะของความเป็นไปได้ของสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ปฏิบัติลงไป การสะท้อนภาพจะพิจารณาโดยใช้การอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องตัดสินใจจากประสบการณ์ของตนว่าผลการปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ต้องประสงค์หรือไม่ และให้แนะนำในการปฏิบัติต่อไป ซึ่งการสะท้อนข้อมูลจะช่วยให้การวางแผนการดำเนินการในขั้นต่อไป

5. ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการ

กระบวนการวิจัยปฏิบัติการนี้ เมื่อกล่าวถึงการนำไปใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานในโรงเรียน มีวิธีดำเนินการตามวงจรของการวิจัยปฏิบัติการ (ประวิต เอราวรรณ์. 2545 : 26) ดังนี้

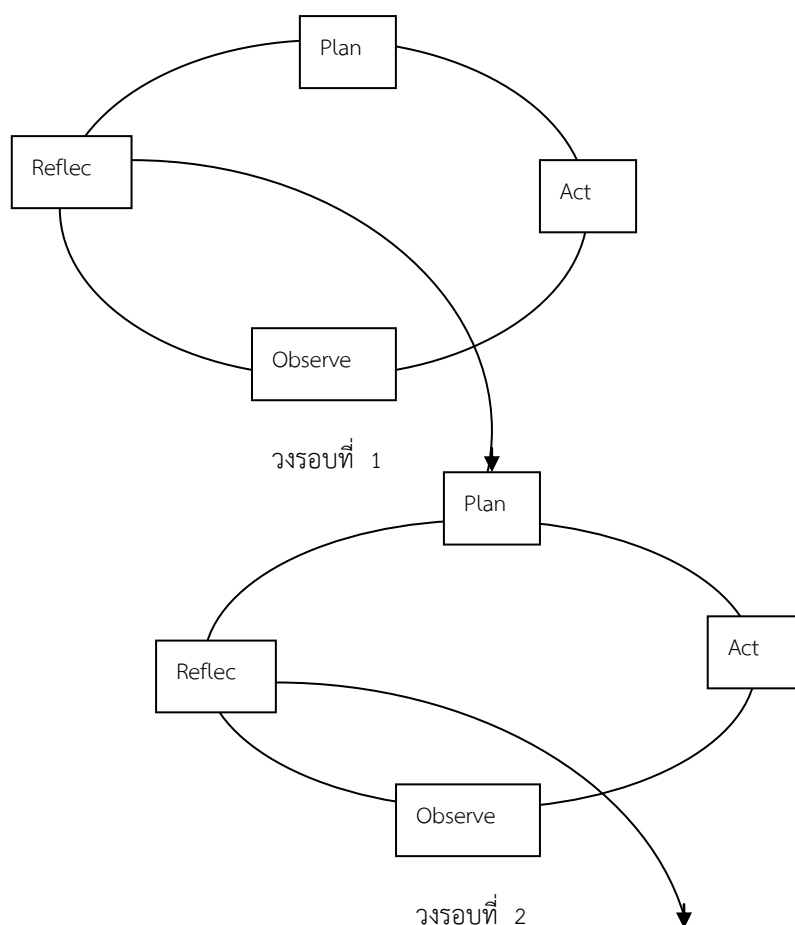
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา สำรวจ วิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดจุดพัฒนา ขั้นตอนนี้ นักวิจัยใช้วิธีการหรือเครื่องมือต่าง ๆ มาทำการรวบรวมข้อมูลได้ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกเหตุการณ์ การตรวจสอบและการวิเคราะห์เอกสาร การทดสอบในขั้นตอนนี้ ถ้าหากเป็นการวิจัยปฏิบัติการที่มีบุคคลภายนอกร่วมเป็นนักวิจัยต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการกำหนดปัญหา หรือกำหนดจุดพัฒนา หรือหาจุดสนใจร่วมกันที่จะวิจัย ไม่ควรที่จะให้เป็นบทบาทของนักวิจัยภายนอกเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) เพื่อแก้ปัญหาและเพื่อพัฒนา ขั้นตอนนี้ต้องอาศัยกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหรือกลุ่มนักวิจัยร่วมกันกำหนดแผนงานที่จะนำไปใช้ซึ่งแผนควรประกอบด้วย จุดประสงค์ของแผน ขั้นตอนและวิธีการ เครื่องมือและวิธีการประเมินผลความก้าวหน้าหรือความสำเร็จ การรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผนอาจได้มาจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสาร กระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติตามแผน (Action) นักวิจัยนำแผนที่จัดทำขึ้นไปปฏิบัติ ในสภาพการทำงานที่ประสบปัญหาอยู่ และมีการรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติอย่างละเอียดรอบคอบ ซึ่งการรวบรวมข้อมูลนั้น อาจทำเป็นบันทึกประจำวัน การทำตารางการปฏิบัติงาน การทำตารางวิเคราะห์และเวลา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างและภายหลังการดำเนินงานตามแผน วิธีการที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้วิธีการเชิงปริมาณ เช่น การใช้แบบสอบถาม แบบสำรวจ แบบวัด แบบบันทึกการสังเกต แบบทดสอบ หรือวิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ก็ได้

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflection) เมื่อได้ข้อมูลและผลการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ นักวิจัยรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาจุดเด่น จุดด้อยที่ต้องการพัฒนา หรือแก้ไขต่อไป การรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้อาจใช้แบบประเมินผล การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม หรือเทคนิคระดมสมอง เป็นต้น

ภาพประกอบ 1 วงรอบขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการ

สรุป การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart มี 4 ขั้นตอน คือ 1). การวางแผน (Planning) 2) การปฏิบัติ (Action) 3) การสังเกต (Observation) 4) การสะท้อนผล (Reflection)

บริบทของโรงเรียนครบุรี

โรงเรียนครบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 166 หมู่ 8 ถนนครบุรี-เสิงสาง บ้านหนองสะแก ตำบลบ้านใหม่ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เป็นโรงเรียนสหศึกษา เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ

โรงเรียนตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2503 ครั้งแรกได้อาศัยศาลาการเปรียญของ วัดสมุทรการ (ชะ) เป็นสถานที่เรียนชั่วคราว วันที่ 19 กันยายน 2504 ได้ก่อสร้างอาคารเรียน ในที่ดินราชพัสดุ เนื้อที่ 13 ไร่เศษ และได้ย้ายมาเรียนเมื่อเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2506 ปัจจุบัน ที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นที่ตั้งสำนักงานสาธารณสุขอำเภอครบุรี

ปี พ.ศ. 2514 กรมสามัญศึกษาได้ขอใช้ที่ดินป่าเตรียมสงวนแห่งชาติจากกรมป่าไม้ จำนวน 122 ไร่ 3 งาน 50 ตารางวา และได้จัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้างอาคารเรียนแบบ คสล.216 จำนวน 12 ห้องเรียน 1 หลัง ในปีงบประมาณ 2514 และได้ย้ายมาเรียน ณ สถานที่ปัจจุบันเมื่อ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2515

โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการ คมช. รุ่นที่ 13 ในปีการศึกษา 2517 เข้าโครงการขยาย โอกาสทางการศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2536 เป็นรุ่นที่ 6 เป็นโรงเรียนผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับ การกระจายอำนาจของ สพท.นม.3 ในปีการศึกษา 2550 โรงเรียนย้ายโอนมาสังกัดกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2551

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา

ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนครบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 166 หมู่ 8 ถนนครบุรี-เสิงสาง บ้านหนองสะแก ตำบลบ้านใหม่ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30250 โทรศัพท์ 044-448335 โทรสาร 044 - 448636 สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา กรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เป็นโรงเรียนสหศึกษา เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ

ชื่อ-สกุล ผู้บริหาร นายสุรินทร์ ลมจะโปะ

พื้นที่ปัจจุบัน 122 ไร่ 3 งาน 50 ตารางวา

ตราประจำโรงเรียน อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

อักษรย่อชื่อโรงเรียน ค.บ.

สีประจำโรงเรียน ม่วง – เหลือง

ดอกไม้ประจำโรงเรียน ตะแบก - ราชพฤกษ์

เพลงประจำโรงเรียน มาร์ชโรงเรียนครบุรี

คำขวัญของโรงเรียน ประพฤติเด่น วิชาดี สามัคคี ทำดีเพื่อส่วนรวม

ปรัชญาโรงเรียน จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตที่เป็น ประชาธิปไตยโดยมุ่งเน้น ให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติ “ภูมิใจ-ใฝ่รู้-สู้งาน-จัดการได้-ปลอดภัยโรค-บริโภค เป็น-เห็นส่วนรวม”

ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

โรงเรียนครบุรี มีวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ของ โรงเรียนดังนี้

วิสัยทัศน์

โรงเรียนครบุรี เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ควบคู่คุณธรรม น้อมนำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง บุคลากรมีคุณภาพ ร่วมคิดร่วมทำ ใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนมี ความเป็นเลิศและมีคุณภาพตามมาตรฐาน สานสัมพันธ์ชุมชน

พันธกิจ

1. ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ คู่คุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 2. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง
 3. ส่งเสริมสนับสนุนการนำนวัตกรรม สื่อเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 4. พัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศ และมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน
 5. พัฒนาและส่งเสริมนักเรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ศิลปะ ดนตรี กีฬา และพื้นฐานอาชีพ
 6. ประสานความร่วมมือกับชุมชนทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ
 7. ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- เป้าประสงค์
1. นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
 2. ครู บุคลากรมีความรู้ความสามารถ และทักษะตามมาตรฐานวิชาชีพ
 3. โรงเรียนมีสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
 4. นักเรียนมีความเป็นเลิศทางวิชาการ ศิลปะ ดนตรี กีฬา และมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน
 5. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 6. นักเรียนและชุมชนเห็นคุณค่า มีความภาคภูมิใจ ร่วมอนุรักษ์สืบสานประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ณัฐวุฒิ หลวงธิดา (2549 : 61-75) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโป่งแดง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในการวางแผน การประสานงาน การจัดแสงหาทรัพยากร แต่มีชุมชนบางส่วน ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาการจัดการศึกษาระยะ 5 ปี ประสานงานกับองค์กรอื่นนอกท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา เป็นกรรมการตรวจสอบพัสดุของโรงเรียน สำหรับปัญหาที่พบคือ ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผน ส่วนข้อเสนอแนะนั้น โรงเรียนควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และแจ้งผลการประเมินให้กับชุมชนได้รับทราบ

ชูเดช เพื่องฟู (2549 : 44-53) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านแม่แฮเหนือ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ด้านวิชาการส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมแนะนำให้แก่นักเรียนได้ความสำคัญของการศึกษาต่อ รองลงมาคือ เข้าประชุมเพื่อรับทราบการรายงานผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน

และอนุญาตให้นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการนอกสถานที่ ด้านงบประมาณ ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมเข้าประชุมเพื่อรับทราบการรายงานผลการใช้งบประมาณของโรงเรียน รองลงมาคือ การระดมทุนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาโรงเรียน และสมทบทุนในการซื้ออุปกรณ์การเรียน ด้านการบริหารงานบุคคล ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมสวดส่งดูแลให้คณะครูและนักการภารโรง ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือช่วยเหลือการปฏิบัติงานของครูในทุกด้าน ด้านการบริหารงานทั่วไป ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมช่วยเหลือด้านแรงงานในการพัฒนาโรงเรียน รองลงมาคือแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดในโรงเรียน และปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่โรงเรียนกำหนด

กิงกาญจน์ ชมอินทร์ (2549 : 81-87) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก อาจเนื่องมาจากความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นเรื่องที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ที่ต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงานวิชาการ ตามลำดับ

ทรงวุฒิ เรืองวาทะศิลป์ (2550 : 61-73) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนล่อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่ง แทบจะไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตาม ตรวจสอบ การประเมินผล แต่บางส่วน ยังคงมีส่วนร่วมในการหารือกับทางโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อหารายได้เข้าโรงเรียน สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สำหรับปัญหาและข้อเสนอแนะที่พบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยเห็นว่า ชุมชนไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์จากโรงเรียน การติดตามตรวจสอบจะอยู่ที่คนกลุ่มเดียวหรือเฉพาะกลุ่ม ควรให้ตัวแทนหลายกลุ่มร่วมในการตัดสินใจ

เกษม เกิดวัน (2550 : 54-61) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในตำบลบางเก่า อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการรักษาผลประโยชน์เป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการตัดสินใจเป็นอันดับที่ 2 ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ด้านการดำเนินการเป็นอันดับที่ 3 และด้านการติดตามประเมินผลเป็นอันดับสุดท้าย

จุฑามาศ สนิทติ (2550 : 50-60) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนอนุบาลเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับปานกลาง คือด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน ด้านการแสวงหาทรัพยากร และด้านการดำเนินงาน ส่วนด้านการประเมินผล ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาใน

ระดับน้อย สำหรับสภาพที่คาดหวังการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่าทุกด้านชุมชนคาดหวังการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการแสวงหาทรัพยากร ด้านการดำเนินงานและด้านการประเมินผล

นาวัน อรุณไพร (2550 : 92-102) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญที่สุดกับด้านการบริหารงานทั่วไป ลำดับต่อมา ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงานวิชาการ และด้านบริหารงบประมาณ ตามลำดับ การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี พบว่า สถานการณ์เข้าร่วมกับโรงเรียน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ต้องการให้เน้นการเรียนภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ ควรหาครูมาสอนเพิ่มในวิชาต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ จัดหางบประมาณมาเพื่อบริหารโรงเรียนเพิ่มขึ้น ควรจัดหาบุคลากรให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการกำกับดูแล ติดตามและให้การสนับสนุน ควรจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียนมากขึ้น ควรจัดสรรงบประมาณในด้านการจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนและอุปกรณ์กีฬา

สุธี เมียน (2551 : 103-108) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และคณะกรรมการโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยรวมและรายด้านคือ ด้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า ชุมชนเข้าใจว่าภารกิจด้านการจัดการศึกษา เป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร คณะครูและกรรมการโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นคู่ พบว่า ครู และกรรมการโรงเรียนมีความคิดเห็นในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผน และด้านการดำเนินงานและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ในด้านการระดมทรัพยากรและผลประโยชน์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารโรงเรียนกับครู และผู้บริหารโรงเรียนกับคณะกรรมการโรงเรียน โดยภาพรวมรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ศรัณย์ เปานาเรียง (2551 : 111-117) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ก่อนการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และการให้ความร่วมมือของชุมชน ยังไม่บรรลุผล การให้ความร่วมมือและการปฏิบัติไม่เต็มศักยภาพที่สามารถทำได้ การให้ความร่วมมือเป็นแค่เพียงการหวังผลตอบแทนและมีผลประโยชน์แอบแฝง ตลอดจนมีความรู้สึกลัวการศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของคณะครูและโรงเรียนเท่านั้น ชุมชน

ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ที่สามารถปฏิบัติได้ และขาดกิจกรรมหรือตัวแทนชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้เกิดเกิดปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ดังนั้น จึงกำหนดกลยุทธ์การประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการนิเทศติดตามผล เข้ามาช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและการนำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้และนำนักเรียนออกไปเรียนรู้ยังแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในวงรอบแรกนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นการประชุมเพื่อกำหนดเป้าหมายวางแผนในการพัฒนา มุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่ม เพิ่มทักษะหรือเสริมทักษะด้านวิชาการ แนะนำเทคนิคการสอนและร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรวมทั้งคู่มือแหล่งเรียนรู้ พิจารณาคัดเลือกภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม และใช้การนิเทศติดตามผล ให้คณะผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานและติดตามผลการพัฒนาการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ เน้นการนิเทศแบบเป็นกันเองแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นภายใต้ความเป็นกัลยาณมิตร พบว่าบุคลากรในโรงเรียนและภูมิปัญญาตลอดจนผู้ปกครอง มีความรู้มีความเข้าใจ มีทักษะเพิ่มขึ้น และสามารถจัดกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ได้ตามขั้นตอน ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจเต็มกำลังความสามารถ ทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นเกิดความเข้าใจ เห็นความสำคัญของการศึกษาและพร้อมที่จะสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยสรุป การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ โดยการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการนิเทศติดตามผล ก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างชุมชนและโรงเรียนเป็นไปในทิศทางที่ดี ชุมชนให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามควรมีกิจกรรมอย่างหลากหลายที่เสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการเรียนรู้ของนักเรียน

ประดิษฐ์ สีดาพล (2552 : 59-66) ได้การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านโคกสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่าด้านการบริหารวิชาการ ชุมชนมีความต้องการให้มีการร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดเวลาเรียน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดทำมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนจัดหาสื่อการเรียนรู้อุปกรณ์การบริหารงบประมาณ ชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งงบประมาณ การควบคุมการกำกับบริหารงบประมาณ การติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ การสนับสนุนทุนการศึกษาและการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้านการบริหารงานบุคคล ชุมชนต้องการโอกาสเข้าร่วมประชุม การเสนอแนะการปฏิบัติงานของครู การจัดครูเข้าสอนตามวิชาเอก การพัฒนาครู ตลอดจนการร่วมมือสนับสนุนช่วยเหลือครูในการจัดทำข้อมูลนักเรียน ด้านการบริหารงานทั่วไป ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมและสนับสนุนในกิจกรรมโรงเรียนจัดขึ้นตามแนวทางของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ การระดมทุนเพื่อร่วมปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Mairead Dunne, Kwame Akyeampong และ Sara Humphreys (2007)

ได้ศึกษาเรื่อง School Processes Local Governance and Community Participation: Understanding Access จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือการให้ภาพรวมของการวิจัยที่มีการสำรวจลักษณะของการเข้าถึงการศึกษาของรัฐที่ล้อมรอบอย่างเป็นทางการ โฟกัสเฉพาะของการวิจัยนี้ตรวจสอบความกังวลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในและระหว่างโรงเรียนชุมชนและสถาบันปกครองท้องถิ่นและอิทธิพลรวมของพวกเขาในการเข้าถึงในบริบทของท้องถิ่น แต่ละคนของทั้งสามสังคมเป็นรายบุคคลได้เป็นเรื่องราวของการตรวจสอบการวิจัย แต่ในความแตกต่างจากนี้ในการตรวจสอบนี้เราวาดด้วยกันวรรณกรรมที่มีส่วนช่วยในความเข้าใจของกระบวนการในประเทศซึ่งก็คือวิธีการที่โรงเรียนชุมชนและการกำกับดูแลโรงเรียน ระหว่างสถาบันที่เกี่ยวข้องในการผลิตผลการเข้าถึงโดยเฉพาะ ข้อเสนอพื้นฐานพื้นฐานของการตรวจสอบนี้ว่าเป็นการเชื่อมต่อระหว่างส่วนกลางกับสภาพท้องถิ่นในการเข้าถึงและการยกเว้น

Rebecca Law thoma (2011 : 153–164) ได้ศึกษาเรื่อง Developing learning

Communities : Using Communities of Practice Within Community Psychology ความคิดที่ว่าชุมชนจะต้องมีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยที่สมาชิกในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ในทำนองเดียวกันมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรมีการกระตุ้นให้รวมถึงชุมชนและขอบเขตภายในมหาวิทยาลัย ความผูกพันและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนและสมาชิกมหาวิทยาลัย และวิธีการในมหาวิทยาลัยที่สามารถทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน แท้จริงความคิดที่อยู่เบื้องหลังของการปฏิบัติชุมชนสามารถขยายการปฏิบัติ เพื่อสำรวจว่าชุมชนมีการเรียนรู้และช่วยให้ตัวเองมีการพัฒนาขึ้น การปฏิบัติของชุมชนมีการรวมตัวของผู้ที่ร่วมกันดำเนินการพูดคุยความเชื่อและค่านิยม โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องตามกฎหมาย การฝึกงานมีการเปิดรับหลักสูตรการเรียนรู้ซึ่งวิธีปฏิบัติและความรู้ที่เป็นหนึ่งกับการกระทำและการพัฒนาของการปฏิบัติ

Longo (2005 : 531-A) ได้ดำเนินการวิจัยบทบาทของชุมชนในการศึกษาของพลเมืองนำไปสู่โรงเรียนอนาคตพบว่าการศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับความเป็นนักประชาธิปไตย ซึ่งอดีตจะไม่ให้ความสำคัญด้านการศึกษาเท่าที่ควร ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ความสำคัญทางประวัติศาสตร์แบบร่วมสมัย (Contemporary Model) ซึ่งผู้ร่วมในสถาบันการศึกษากับชุมชนท้องถิ่นในแนวทางที่มีพลัง ความกระตือรือร้นของพลเมืองในการเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ การให้ความสำคัญของบุคคล การเน้นในเรื่องคำสั่งและความยุติธรรม การแลกเปลี่ยนการปฏิบัติงานและการกำหนดทรัพยากรโดยคำนึงถึงประโยชน์ของโรงเรียน หรือสถาบันชุมชนที่ทำงานร่วมกันเพื่อประชาธิปไตย

Protulipac (2003 : 4373-A) ได้ศึกษาพรรณานาวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทำงานและความถี่ และรูปแบบการให้คำปรึกษาที่ใช้โดยที่ปรึกษาโรงเรียนกับครูผู้บริหาร และตัวแทนที่ปรึกษาของชุมชน งานวิจัยนี้เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนปีที่ประสบการณ์ให้คำปรึกษาในโรงเรียน กับความถี่ในการให้คำปรึกษา โดยใช้รูปแบบของการให้คำปรึกษาและรูปแบบที่ได้รับความพึงพอใจจากครู ผู้บริหาร และตัวแทนของชุมชน ซึ่งวัดโดยแบบสำรวจการให้คำปรึกษาที่ปรึกษาในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการทดลองนี้ไม่พบนัยสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนปีของประสบการณ์ทำงานกับรูปแบบของการให้คำปรึกษาที่ใช้ โดยกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่มที่ระบุข้างต้น นอกจากนี้งานวิจัยนี้จะไม่พบนัยสำคัญของความสัมพันธ์

ของจำนวนปีในประสบการณ์ทำงานและความถี่ของการให้คำปรึกษา รูปแบบ และรูปแบบที่ชอบ แต่ในการวิจัยกลับพบว่าข้อมูลและการให้คำปรึกษามีความสำคัญต่อการดำเนินงานในโรงเรียน การตอบแบบสอบถามหลายๆ รายงานให้เห็นว่ามีความถี่น้อยที่สุดในการให้คำปรึกษา ยังพบว่ามีจำนวนค่าเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุดในกลุ่มของการให้คำปรึกษาในชุมชน ชอบใช้วิธีการร่วมมือในการให้คำปรึกษากับครู ผู้บริหารและที่ปรึกษาชุมชนมากกว่าในกลุ่มผู้ปกครอง การสอนและแนะนำให้เกิดความเชี่ยวชาญในการให้คำแนะนำปรึกษา เป็นการบริการเบื้องต้นของการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนอย่างเป็นเครือข่าย และควรที่การทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เห็นข้อเท็จจริงมากกว่าเดิม

Harvard Family Research Project (2011 : 2-10) ได้ศึกษาเรื่อง Community Partnership to Support High School Success กระบวนการวางแผนการทำโครงการนี้เป็นนวัตกรรมที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยมีแผนปฏิบัติการที่เน้นมุมมองแบบองค์รวมของนักเรียนที่ครอบครัวได้รับการสนับสนุนและการสนับสนุนสำหรับการเดินทางที่ประสบความสำเร็จของพวกเขาเพื่อจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ด้วยการใช่วิธีการที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการใช้ข้อมูลภายในท้องถิ่น United Way ออกแบบโมเดลที่แตกต่างกันความผูกพันของครอบครัวที่ถูกกลบอุปสรรคและสร้างการเชื่อมต่อที่ดีระหว่างครอบครัวโรงเรียนและชุมชนขั้นตอนการทำงานเป็นรูปแบบโรงเรียนและชุมชนเป็นพันธมิตรในการจัดการศึกษารวมทั้งผู้ปกครองและนักเรียน จะมีบทบาทในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของพวกเขาและความสนใจ นี่เป็นครั้งแรกในชุมชนเหล่านี้ที่ผู้มีส่วนได้เสียทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มอัตราการสำเร็จการศึกษาโรงเรียนมัธยมที่ก่อให้เกิดแผนปฏิบัติการที่มีศักยภาพจริงสำหรับความสำเร็จ ความสำเร็จในช่วงต้นที่เกิดในระหว่างขั้นตอนการวางแผน

จากการศึกษางานวิจัยวิจัยในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ในด้านต่างๆ ชุมชนให้การสนับสนุนงานทุกๆ ด้านที่โรงเรียนขอความร่วมมือเป็นอย่างดี เนื่องจากการศึกษามีผลโดยตรงกับบุตร-หลาน และการการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งชุมชนมีความคาดหวังต่อบุตร-หลาน ว่าโรงเรียนและครูจะเป็นผู้ให้การศึกษาและอบรมคุณธรรมจริยธรรม ให้เป็นมีผู้ความพร้อมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านวิชาการจะได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น โดยที่ชุมชนยังไม่ทราบถึงบทบาทที่ตนเองสามารถสนับสนุนการศึกษาได้อย่างไร แต่เมื่อได้ผ่านกระบวนการต่างๆ ที่จัดขึ้นทำให้ชุมชนได้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองว่าสามารถทำอะไรให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา และยังช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ครูก็มีความเข้าใจและพร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนด้วยเช่นกันการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา ต้องใช้กลวิธีหลากหลายรูปแบบประกอบกัน จะใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งปฏิบัติมันจะไม่ประสบผลสำเร็จเลย และจะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยความเอาใจใส่ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ ต้องพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มจากการสร้างความคุ้นเคย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้ซึ่งกันและกัน แล้วพัฒนาให้ชุมชน, ผู้ปกครอง ตระหนักว่าตัวเขาเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน สร้างความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ โดยใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายในการดำเนินการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้ มีผลกระทบต่อการเรียนของนักเรียนหากผลของการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้เป็นไปในทางที่ดีผลการเรียนก็จะดีตาม ขนาดของชุมชนไม่มี

ผลกระทบต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาให้มีความก้าวหน้า
ขึ้นอยู่กับความใส่ใจใส่ใจทั้งส่วนของโรงเรียนและชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ในครั้งนี้ ใช้การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งผู้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล
2. ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและผู้ให้ข้อมูล จำนวน 19 คน ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้ศึกษาค้นคว้า
 - 1.2 ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 คน
 - 1.3 ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน
 - 1.4 ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 คน
 - 1.5 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนครบุรี จำนวน 15 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 240 คน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้ปกครองนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 40 คน
 - 2.2 ผู้ปกครองนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 จำนวน 40 คน
 - 2.3 ผู้ปกครองนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 จำนวน 40 คน
 - 2.4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 40 คน
 - 2.5 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 จำนวน 40 คน
 - 2.6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 จำนวน 40 คน

ขั้นตอนดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research Principal) ตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart. 1988 : 11-15) เพื่อปรับปรุงการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยดำเนินการเป็น 2 วงรอบ (Spiral) แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ดังต่อไปนี้

การพัฒนาในวงรอบที่ 1

1. การวางแผน (Planning)

ผู้ศึกษาค้นคว้าและกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อทำความเข้าใจการวางแผนการดำเนินงาน และสร้างความตระหนัก ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนนครบุรี พร้อมทั้งร่วมกันอภิปรายถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้ดำเนินการร่วมกัน ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันปัญหา ผู้ศึกษาค้นคว้าร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ประชุมในวันที่ 25 กันยายน 2554 เวลา 09.00 – 16.00 น. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน จากปัญหาและจุดอ่อนการจัดการ ของโรงเรียนต้องได้รับการปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้เกิดความเข้าใจ คือ ชุมชนยังขาดความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมและการจัดการศึกษา โดยชุมชนขาดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร โดยเฉพาะในด้านการเป็นองค์คณะบุคคลที่จะทำหน้าที่เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกัน และจากการประเมินตนเองของโรงเรียน พบว่า ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนในการจัดการและพัฒนการศึกษา อยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับพอใช้ ถึงแม้ว่าชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ก็อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย และยังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้น้อยอีกด้วย และจากการประเมินคุณภาพภายนอก พบว่า โรงเรียนได้จัดให้มีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ยังไม่พบร่องรอยชัดเจนด้านเอกสาร หลักฐานและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ทำให้มาตรฐานด้านสถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอยู่ในระดับพอใช้ อีกทั้งชุมชนยังขาดความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรงยังขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ เช่น การบริจาคทรัพย์สิน แรงงาน และอื่น ๆ ที่มีส่วนในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน ขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมทางตรง เช่น การเป็นวิทยากรให้การอบรม การศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่นที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการร่วมจัดการศึกษาให้แก่โรงเรียน เป็นต้น ทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน ทำให้ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้

1.2 กลยุทธ์การพัฒนา จากการประชุมร่วมกัน ของผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและได้ร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่

1.2.1 การศึกษาดูงาน จากสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยวิทยากรท้องถิ่น (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเสิงสาง และโรงเรียนสุโขทัยวิทยะวิทยา

1.2.2 การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่

1.2.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2.2.2 การประชาสัมพันธ์ โดยการให้ชุมชนทราบความเคลื่อนไหวการจัดกิจกรรมของโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม สร้างความเข้าใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พร้อมกับการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่สถานศึกษา

1.3 การวางแผนปฏิบัติ (Action Plan) เป็นการกำหนดรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์และกิจกรรมในการพัฒนา เป้าหมายกิจกรรม ระยะเวลา ผู้เกี่ยวข้อง วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูล โดยเสนอในรูปแบบตารางดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงแผนการวิจัยปฏิบัติการ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี (วงรอบที่ 1)

กลยุทธ์/กิจกรรม	เป้าหมายกิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
1. การศึกษาดูงาน	ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาแนวทางและวิธีการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นกับกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อสร้างความตระหนักและนำแนวทางมาร่วมกันในการจัดการศึกษา	1 - 2 พฤศจิกายน 2554	1. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า - คณะกรรมการสถานศึกษา - ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี	- การสัมภาษณ์	- แบบสัมภาษณ์	1. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า
2. การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน 2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น	- การยกย่องและเชิดชูเกียรติ สรรวจและจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นและสนับสนุนให้มีบทบาทเสริมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	10 - 15 พฤศจิกายน 2554	1. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า - คณะกรรมการสถานศึกษา - ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี 2. ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม - นักเรียน	1. การสัมภาษณ์ 2. การประเมิน	1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น	- กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า - กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ตาราง 1 (ต่อ)

กลยุทธ์/กิจกรรม	เป้าหมายกิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
- การประชาสัมพันธ์	- ชุมชนได้ทราบผลการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา	27 พฤศจิกายน - 15 ธันวาคม 2554	1. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ - คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้แก่ ผู้ปกครอง	1. การสัมภาษณ์	1. แบบสัมภาษณ์	- กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า - กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2. ขั้นการปฏิบัติ (Action)

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ตามกำหนดระยะเวลาของแต่ละกิจกรรม โดยมีรายละเอียดการปฏิบัติกิจกรรมอย่างชัดเจน ดังนี้

2.1.1 การศึกษาดูงาน ได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1 – 2 พฤศจิกายน 2554 โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาแนวทางและวิธีการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นกับกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และนำแนวทางมาร่วมกันในการจัดการศึกษา

2.1.2 การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน จัดขึ้นระหว่างวันที่ 10 – 15 พฤศจิกายน 2554 โดยมีเป้าหมายเพื่อยกย่องและเชิดชูเกียรติ และสนับสนุนให้มีบทบาทเสริมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา โดยการจัดทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น มอบเกียรติบัตรรางวัลให้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ได้แก่กิจกรรม

2.1.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดขึ้นระหว่างวันที่ 15 พฤศจิกายน – 30 ธันวาคม 2554 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.1.2.2 การประชาสัมพันธ์ จัดขึ้นระหว่างวันที่ 27 พฤศจิกายน – 15 ธันวาคม 2554 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนทราบความเคลื่อนไหวการจัดกิจกรรมของโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม สร้างความเข้าใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพร้อมกับการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่สถานศึกษา

3. ขั้นการสังเกต (Observation)

ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ และผู้ศึกษาค้นคว้าได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาดูงาน การเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่กิจกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน

4. ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

4.1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจโดยร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า
4.2 ประชุมกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ หาแนวทางการพัฒนา
4.3 ปรับปรุงส่วนที่เป็นปัญหา เสริมส่วนที่ดีอยู่แล้วสำหรับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในการจัดกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้พิจารณาผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละวงรอบเพื่อสะท้อนถึงการบรรลุหรือไม่บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา สามารถระบุจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและจุดแข็งที่ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพิจารณาปรับแผนการพัฒนาใหม่ ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผลของการพัฒนา ผลจากการดำเนินการจะทำให้ได้แผนดำเนินงานที่ปรับเพื่อการปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลในวงรอบต่อไป

การพัฒนาในวงรอบที่ 2 ดำเนินการระหว่างวันที่ 5 มกราคม 2555 – 31 มกราคม 2555 มีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Planning)

1.1 สภาพปัญหาการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา จากการสะท้อนผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หลังจากดำเนินการในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์ การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์ พบว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรมน้อยเกินไป ผู้ศึกษาจึงได้ประชุมร่วมกัน ในวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2555 ที่ประชุมมีมติให้ร่วมพัฒนาในวงรอบที่ 2 ต่อไป

1.2 กลยุทธ์การพัฒนา จากการสะท้อนผลในวงรอบที่ 1 ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ร่วมกันกำหนดกลยุทธ์พัฒนา ในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ โดยกิจกรรมจากโรงเรียนสู่ชุมชน

1.3 แผนปฏิบัติการ ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และผู้ศึกษาค้นคว้า ได้ร่วมประชุมกันเพื่อร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ ในวงรอบที่ 2 โดยกำหนดรายละเอียด ของขั้นตอนการปฏิบัติงาน กิจกรรมการพัฒนา ระยะเวลา ผู้เกี่ยวข้อง วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และแหล่งข้อมูล โดยเสนอในรูปตาราง ดังนี้

ตาราง 2 แสดงแผนการวิจัยปฏิบัติการ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี (วงรอบที่ 2)

กลยุทธ์	เป้าหมายกิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน - การประชาสัมพันธ์โดยใช้กิจกรรม “จากโรงเรียนสู่ชุมชน”	- ชุมชนได้ทราบข้อมูล ข่าวสาร และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ทั้งมีส่วนร่วมดำเนินงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษามากขึ้น	20 ธันวาคม 2554 – 15 มกราคม 2555	1. ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ - คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้แก่ ผู้ปกครอง	1. การสัมภาษณ์	1. แบบสัมภาษณ์	- กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า - กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2. การปฏิบัติ (Action)

ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการเกี่ยวกับ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้ โดยใช้กลยุทธ์ การประชาสัมพันธ์ ดำเนินการประชาสัมพันธ์ ตามระยะเวลาที่กำหนดในแผนปฏิบัติการ ได้แก่ กิจกรรมจากโรงเรียนสู่ชุมชน

3. ขั้นการสังเกต (Observation)

ผู้ศึกษาและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ดำเนินการตามแผนที่วางไว้และผู้ศึกษาค้นคว้าได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ โดยใช้กิจกรรมจากโรงเรียนสู่ชุมชน ซึ่งได้แก่ แบบสัมภาษณ์

4. การสะท้อนผล (Reflection)

ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้การประชาสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมจากโรงเรียนสู่ชุมชน ซึ่งได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์และตรวจสอบคุณภาพ โดยใช้เทคนิคเชิงคุณภาพ โดยยึดหลักสามเส้าหรือหลายมิติ (Triangulation) เพื่อสรุปผลการพัฒนาและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประเภทของเครื่องมือประกอบด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีทั้งหมด 2 ประเภท ประกอบด้วย

1.1 แบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์การศึกษาดูงาน

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์การประชาสัมพันธ์

1.2 แบบประเมิน จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 แบบประเมินการจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ลักษณะของเครื่องมือ

2.1 แบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย

2.1.1 แบบสัมภาษณ์การศึกษาดูงาน ใช้สัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 หลังการศึกษาดูงาน

2.1.2 แบบสัมภาษณ์การจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้สัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3 เกี่ยวกับความคิดเห็นหลังจากมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.3 แบบสัมภาษณ์การประชาสัมพันธ์ ใช้สัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนประชาสัมพันธ์

2.2 แบบประเมิน จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย

2.2.1 แบบประเมินการจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ในการประเมินการ
จัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. วิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 แบบสัมภาษณ์ มีจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การศึกษาดูงาน
แบบสัมภาษณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และแบบสัมภาษณ์การประชาสัมพันธ์
ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ตามลำดับขั้นดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมการสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การวิจัยเชิงปฏิบัติการ จากแนวคิด
ทฤษฎีของนักวิชาการ เอกสาร ตำราทางวิชาการ เพื่อกำหนดขอบข่ายเนื้อหาในการสร้างแบบ
สัมภาษณ์

3.1.2 ศึกษาเอกสารหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือ การหาคุณภาพเครื่องมือ
การวิจัยเบื้องต้นของ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 8 – 168)

3.1.3 สร้างกรอบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดของการศึกษาค้นคว้าและตั้งประเด็น
คำถามให้ครอบคลุมความมุ่งหมายและกรอบการศึกษาค้นคว้า

3.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจแก้ไข
ได้ข้อเสนอแนะเรื่องการจัดตั้งประเด็นการสัมภาษณ์ควรครอบคลุมรายละเอียดทุกประเด็นในแต่ละกลยุทธ์

3.1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจพิจารณาแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว
นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

3.1.5.1 นายสุรินทร์ ลมจะโปะ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนครบุรี
ตำบลบ้านใหม่ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา วุฒิการศึกษา กศ.ม (สาขาการบริหารการศึกษา)
ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

3.1.5.2 นายสุเทพ จุดพิมาย ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนครบุรี
ตำบลบ้านใหม่ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา วุฒิการศึกษา ศษ.ม. (สาขาการบริหารการศึกษา)
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

3.1.5.3 นางทิชานนท์ คนรู้ ตำแหน่งครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา วุฒิการศึกษา กศ.ม. สาขาวิชาการวัดผล
ประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือ

3.1.6 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ถ้ามีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษา
เสนอแนะ

3.1.7 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับจริงให้มีความสมบูรณ์ ชัดเจน รวมทั้งจัดรูปแบบ
การพิมพ์ให้ถูกต้องและนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 แบบประเมิน จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่

3.2.1 แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าหลังจากการดำเนินกิจกรรม การเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ตามลำดับขั้นดังนี้

3.2.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การวิจัยเชิงปฏิบัติการ จากแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการ เอกสาร ตำราทางวิชาการ เพื่อกำหนดขอบข่ายเนื้อหาในการสร้างแบบ ประเมิน

3.2.1.2 ศึกษาเอกสารหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบประเมินตามแนวคิดของ นิคม ชมพุดล (2550 : 55)

3.2.1.3 สร้างกรอบการประเมินตามกรอบแนวคิดของการศึกษาค้นคว้าและตั้ง ประเด็นคำถามให้ครอบคลุมความมุ่งหมายและกรอบการศึกษาค้นคว้า ดำเนินการสร้างแบบประเมินซึ่ง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวทางของ เรนซิส ลิ คิร์ต (Rensis Likert. 1980) โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

และแปลผลเป็นคะแนน ดังนี้ (สง่า พัฒนชีวะพล. 2552 : 98 ;

อ้างอิงมาจาก Best. 1970 : 232)

4.50 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

3.2.1.4 นำแบบการประเมินที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจแก้ไข พิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความชัดเจนของภาษาและครอบคลุมตามกรอบการสร้างแบบประเมิน

3.2.1.5 นำแบบการประเมินที่ผ่านการตรวจพิจารณาแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน (ชุดเดิม) เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ตรวจสอบความ เทียงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IC) โดยพิจารณาข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (ขวลิต ชูกำแพง. 2553 : 100) ซึ่งได้ค่า IC เท่ากับ 1.00 (ภาคผนวก ค) และตรวจแก้ไข โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

+1 หมายความว่า มั่นใจว่าแบบประเมินมีความสอดคล้อง

0 หมายความว่า ไม่มั่นใจว่าแบบประเมินมีความสอดคล้อง

-1 หมายความว่า มั่นใจว่าแบบประเมินไม่มีความสอดคล้อง

3.2.1.6 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ถ้ามีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

3.2.1.7 จัดพิมพ์แบบประเมินฉบับจริงให้มีความสมบูรณ์ ชัดเจน รวมทั้งจัดรูปแบบการพิมพ์ให้ถูกต้องและนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือแต่ละชุด ดังต่อไปนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ใช้กับกลุ่มผู้ร่วมศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหา ใช้ในขั้นตอนการค้นหาปัญหาและการวางแผน
2. การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุกคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์ระหว่างปฏิบัติงานและจบการปฏิบัติงานของแต่ละวงจร
3. การเก็บรวบรวม ตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ แล้วจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามขอบเขตการศึกษาค้นคว้า
4. นำผลการศึกษาค้นคว้าไปหาข้อสรุปที่พึงพอใจ และปรับปรุงเป็นข้อมูลในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาต่อไป
5. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า และเขียนรายงานผลการศึกษาค้นคว้า

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล

ผู้ศึกษาค้นคว้า และคณะผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า นำข้อมูลจากเครื่องมือประเภทต่างๆ คือ ของผู้ศึกษาค้นคว้า มาวิเคราะห์ ประมวลผล โดยแยก วิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาค้นคว่านำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แบบประเมินของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด มาจัดหมวดหมู่ตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ตรวจสอบความถูกต้อง เชื่อมโยงแล้วนำไปวิเคราะห์ ประมวลผลเชิงพรรณนา วิเคราะห์ และเรียบเรียงนำเสนอในรูปแบบของเรียงความเกี่ยวกับกระบวนการและผลการดำเนินงานตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1.2 ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลหลาย ๆ รอบ แล้วหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพื่อกำหนดทิศทางและสร้างข้อมูลสรุปและนำเสนอโดยอิงกรอบการศึกษาโดยการบรรยายพร้อมทั้งอ้างอิงข้อมูลบางส่วนที่เป็นที่มาของข้อสรุปนั้น

2. การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาต้องวิเคราะห์ด้วยความรอบคอบในการเลือกใช้เทคนิค วิธีที่เหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ โดยอาศัยเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลหลายมิติ (Triangulation) ดังนี้

2.1 มิติข้อมูลที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่เก็บจากเครื่องมือแต่ละประเภทว่า เหมือนกัน สอดคล้องกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือ 2 ประเภท ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์การศึกษาคุณงาน

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์การประชาสัมพันธ์

2) แบบประเมิน จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 แบบประเมินการจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 มิติของแหล่งข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

2.2.1 บุคคลเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บมาได้จากบุคคล มาพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือแตกต่างกัน

นำข้อมูลเชิงคุณภาพมาจัดหมวดหมู่ตามกรอบการศึกษาค้นคว้า แล้ววิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบกับเกณฑ์ วิเคราะห์เนื้อหาและประเมินผล แปรความหมายและเรียบเรียงนำเสนอรายงาน นำเสนอรายงานผลตามกรอบการศึกษาค้นคว้าในลักษณะการบรรยายเชิงพรรณนา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IC)

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

2.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา ได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.1 การพัฒนาในวงรอบที่ 1
 - 2.2 การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1
 - 2.3 การพัฒนาในวงรอบที่ 2
 - 2.4 การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

$\bar{X}$ หมายถึง ค่าเฉลี่ย

S.D. หมายถึง ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษา กลยุทธ์ในการพัฒนา 2 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การศึกษาดูงาน 2) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่กิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์ มีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1

1. การดำเนินการพัฒนาโดยกลยุทธ์การศึกษาดูงาน มีเป้าหมายเพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ศึกษาแนวทางและวิธีการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และนำแนวทางมาร่วมกันในการจัดการศึกษา ตามกรอบการศึกษา ค้นคว้างานการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ใน 2 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมโดยตรง และการมีส่วนร่วมโดยอ้อม มีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติดังต่อไปนี้

กลยุทธ์การศึกษาดูงานจัดขึ้นในวันที่ 1 และ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 โดยวันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 ได้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนเสิงสาง อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา และวันที่ 2 พฤศจิกายน 2554 ได้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนสุขไพบูรณ์วิทยารัตนวิทยา อำเภอสว่าง

จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ดำเนินงานประสบความสำเร็จในด้านการส่งเสริมการใช้วิทยากรท้องถิ่นมีการประสานงานและร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี ตลอดทั้งมีผลการดำเนินงานในการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อย่างดีเยี่ยม ควรนำเอาแนวทางดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนได้ ตลอดทั้งทำให้ผู้ร่วมศึกษาได้รับรู้ประสบการณ์ในการประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ให้ความสนใจซักถามประเด็นปัญหา และได้รับการแนะนำจนเป็นที่เข้าใจในแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ตลอดทั้งได้รับทราบถึงความสำคัญของการประสานงานจะต้องมีการประสานร่วมกันก่อนที่จะดำเนินการก่อนประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อให้เกิดการเตรียมตัวในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชนกับโรงเรียนให้เกิดความสำเร็จไปตามเป้าหมาย เพราะการประสานงานเป็นหัวใจสำคัญในการจะทำให้กิจกรรมต่าง ๆ และทำให้ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดำเนินผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 1

ผลการพัฒนาโดยกลยุทธ์การศึกษาดูงาน

1.1 ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ศึกษาค้นคว้าได้รับความรู้และความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมและสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ทำให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้ามีความตระหนักและเกิดแนวคิดที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับโรงเรียนให้เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกันมากยิ่งขึ้นตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

การมีส่วนร่วมโดยตรง ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้าเกิดความตระหนักและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนได้ ร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมของโรงเรียน ตลอดทั้งทำให้ผู้ร่วมศึกษาได้รับรู้ประสบการณ์ในการประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

การมีส่วนร่วมโดยอ้อม ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้าได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ดังตัวอย่างข้อมูลอ้างอิงประกอบ ดังนี้

“...หากได้ไปศึกษาดูงานเพิ่มเติมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากโรงเรียนอื่น ๆ จะทำให้เกิดความเข้าใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 1 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

“...หลังจากศึกษาดูงาน ทำให้มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ในฐานะที่เป็นกรรมการสถานศึกษามากขึ้น และจะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างไร...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 1 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

“...หลังจากได้ไปศึกษาดูงานแล้ว ทำให้ทราบความจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนของเรา ในด้านการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ...”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. 2 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

“...การประสานงานที่นี้ดีมาก ควรนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของเราต่อไป...”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. 2 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

1.2 การดำเนินการพัฒนาโดยกลยุทธ์การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กิจกรรมกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการประชาสัมพันธ์

1.2.1 กิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการนำเนื้อหาและวิธีการสอนของภูมิปัญญาไทยและทรัพยากรชุมชน มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รูปแบบการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้พัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนรากฐานของชุมชน เน้นกิจกรรมชุมชน เป็นสื่อเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเริ่มจากการสำรวจและจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการที่กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้เข้าร่วมประชุม เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2554 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และที่ประชุมมีมติให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคนทำการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ง่ายต่อการเชิญวิทยากรท้องถิ่นและเป็นแหล่งเรียนรู้ นอกโรงเรียน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ร่วมกันจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ดังนี้

1.2.1.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

- 1) คุณยายอุไร ชอนครบุรี เชี่ยวชาญ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร
- 2) คุณพ่อเฉลิม ตราพระสำโรง เชี่ยวชาญ เรื่องการจักสาน
- 3) คุณพ่อบุญช่วย พากะโทก เชี่ยวชาญ เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่
- 4) คุณแม่สำเนียง พริ้งเพระ เชี่ยวชาญ เรื่องศิลปะพื้นบ้าน
- 5) คุณพ่ออุดม หมุนสี เชี่ยวชาญ เรื่องการปักเข็ม

1.2.1.2 แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่

- 1) ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอครบุรี
- 2) แปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่บ้านโนนทอง
- 3) ปรารค์ครบุรี
- 4) ถ้ำวัวแดง
- 5) เชื้อนลำแชะและเชื้อนลำมูลบน

หลังจากที่กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าดำเนินการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น วันที่ 16 - 18 พฤศจิกายน 2554 ผู้ศึกษาค้นคว้า จึงได้จัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า เพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าตกลงให้มีการจัดทำหลักสูตรอาชีพท้องถิ่นเรื่อง การปลูกมันสำปะหลัง เรื่องการสานกระดัง และเรื่องการอ็อกเชื่อม ผู้ร่วมศึกษาค้นคว่านำหลักสูตรอาชีพท้องถิ่นที่โรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดทำขึ้น เรื่อง การปลูกมันสำปะหลังไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้หลักสูตรอาชีพท้องถิ่นเรื่อง การสานกระดังไปใช้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และให้ใช้หลักสูตรอาชีพท้องถิ่นเรื่อง การอ็อกเชื่อม ไปใช้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี ครูผู้สอนได้เชิญวิทยากรท้องถิ่น มาช่วยจัดการเรียนการสอน โดยเริ่มจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ 15 พฤศจิกายน - 30 ธันวาคม 2554 ผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรอาชีพท้องถิ่น ปรากฏว่านักเรียนมีความรู้ในเรื่องอาชีพท้องถิ่นสามารถนำไปใช้งานได้ดี และจะได้ส่งเสริมให้มีจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศระดับชั้นต่อไป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 2 และแบบประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการพัฒนาโดยกลยุทธ์การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้ มีให้ศูนย์หายไปกับอายุของบุคคล และถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง ตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

การมีส่วนร่วมโดยตรง ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้ามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในลักษณะการเป็นวิทยากรท้องถิ่น และสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมโดยอ้อม ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้าได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“... การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจดีมาก นับเป็นกิจกรรมที่ดี ที่โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูจัดให้นักเรียนเป็นอย่างมาก...”

(ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. 20 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

“... การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นเป็นเรื่องที่ดีมาก โดยเฉพาะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน เพราะความรู้ไม่ได้มีอยู่จำกัดแค่ในห้องเรียน โรงเรียนควรจัดกิจกรรมแบบนี้บ่อย ๆ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 20 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

“... การเรียนรู้ในชุมชนนับว่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์มาก เพราะสัมพันธ์กับชีวิตจริงของนักเรียน รู้สึกดีที่บุตรหลานในชุมชนของเรา ได้ไปเรียนจากประสบการณ์ตรง แทนที่จะหาความรู้ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 20 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

“...การเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นครูร่วมสอนเป็นการสืบสานมรดกที่ล้ำค่าให้ยั่งยืน และเชื่อมโยงการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นรูปธรรม...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 20 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

ผลการพัฒนาโดยกลยุทธ์การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น จากแบบประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
เนื้อหาและการดำเนินกิจกรรม			
1. เนื้อหาถูกต้องตามหลักสูตร	4.67	0.47	มากที่สุด
2. เนื้อหามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.33	0.47	มาก
3. เนื้อหา มีการจัดเรียงลำดับอย่างชัดเจน	4.67	0.47	มากที่สุด
4. เนื้อหาของบทเรียนเหมาะสมกับวัยผู้เรียน	4.00	0.82	มาก
5. กิจกรรมเหมาะสมกับเนื้อหา	4.33	0.47	มาก
6. แบบฝึกหัดและแบบทดสอบครอบคลุมเนื้อหา	4.00	0.82	มาก
7. เวลาในการนำเสนอเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.43	0.66	มาก

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ เวลาในการนำเสนอเหมาะสม ($\bar{X} = 5.00$) เนื้อหาถูกต้องตามหลักสูตร ($\bar{X} = 4.67$) และเนื้อหา มีการจัดเรียงลำดับอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.67$) ตามลำดับ

1.2.2 การประชาสัมพันธ์ มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ทราบผลการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามกรอบการศึกษาค้นคว้าตามแนวคิดการดำเนินงานในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ใน 2 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมโดยอ้อม และการมีส่วนร่วมโดยตรง มีรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติดังต่อไปนี้

กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ ได้จัดดำเนินการประชาสัมพันธ์ไปเผยแพร่กับชุมชนในระหว่างวันที่ 27 พฤศจิกายน - 15 ธันวาคม 2554 โดยกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ร่วมกันวางแผนดำเนินการ ดังนี้ ได้จัดทำสื่อที่เป็นแผ่นพับ ป้ายนิเทศหน้าโรงเรียน และเอกสารข่าวได้นำออกไปเผยแพร่โดยวิธีการแจกให้นักเรียนนำไปให้ผู้ปกครองอ่าน หรืออ่านให้ผู้ปกครองฟัง ตลอดทั้งมีการเผยแพร่ในโอกาสที่เหมาะสม เช่น การรวมกลุ่มจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น กิจกรรมโรงเรียน กิจกรรมหมู่บ้าน และกิจกรรมทางศาสนา เพื่อเผยแพร่ให้ชุมชนได้รับทราบถึงการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ ตลอดทั้งมีการแจกให้แก่ผู้มาเยี่ยมเยือน หรือคณะที่มาศึกษาดูงานที่โรงเรียน มีการติดประกาศที่ป้ายนิเทศโรงเรียน ตลอดทั้งตามสถานที่ต่าง ๆ และได้เผยแพร่ออกอากาศทางเสียงตามสายของทางโรงเรียนอีกด้วย ซึ่งจัดทำป้ายนิเทศในสถานที่เหมาะสมในโรงเรียน เพื่อเผยแพร่กิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ เพื่อเป็นสาระความรู้และเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สำหรับป้ายประชาสัมพันธ์ ได้จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ติดตั้งไว้ด้านหน้าบริเวณโรงเรียน และสถานที่ที่ประชาชนทั่วไปมองเห็นได้ง่าย โดยจัดทำขึ้นในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ต้องการให้ชุมชนได้รับทราบตามที่กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าร่วมกันกำหนดขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 3

ผลการพัฒนาโดยกลยุทธ์การจัดการกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ พบว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการในการนำวิทยากรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมโดยตรง ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้าเกิดความตระหนักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนได้ ร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมของโรงเรียน

การมีส่วนร่วมโดยอ้อม ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้าได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ดังตัวอย่างข้อมูลอ้างอิงประกอบ ดังนี้

“...การสำรวจและจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถดำเนินการได้ เพราะในหมู่บ้านของเรายังมีผู้มีความรู้ความสามารถที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่าง ๆ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 10 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

“...การจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ดี เพราะจะได้มีข้อมูลที่สะดวกในการเชิญมาร่วมเป็นวิทยากรท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการสอนร่วมกับทางโรงเรียน

หรือให้ทางโรงเรียนได้ไปศึกษากับวิทยากรท้องถิ่นที่บ้านโดยตรง เพราะจะสะดวกกับวิทยากรที่มีอายุมากแล้ว...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 10 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

“...โรงเรียนได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ทำให้ทราบถึงการจัดกิจกรรม ทั้งแผนพับ และเอกสารข่าวที่ทางโรงเรียนแจกให้ผู้ปกครอง และที่โรงเรียนก็ได้มีการจัดป้ายนิเทศที่มีสาระความรู้มากมาย ส่วนป้ายประชาสัมพันธ์ที่หน้าโรงเรียนก็มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน รูปแบบก็สวยงาม สะดุดตาทำให้ผู้ผ่านไปผ่านมามีต้องหยุดอ่าน ถือได้ว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ชุมชนได้รับรู้ข่าวสารจากทางโรงเรียนมากขึ้น และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้ง...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2 ธันวาคม 2554 : สัมภาษณ์)

“...ได้รับเอกสารประชาสัมพันธ์ ที่ถูกนำมาให้อ่าน ทำให้เข้าใจและรับรู้ถึงความเคลื่อนไหวกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ตลอดจนการดำเนินงานของโรงเรียนจากถ้ามีการฝากประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารผ่านเสียงตามสายของหน่วยงานราชการอื่น ๆ คิดว่าทุกคนในชุมชนจะสามารถรับรู้ข่าวสารจากทางโรงเรียนมากยิ่งขึ้น และชุมชนต้องมีส่วนร่วมที่ดียิ่งขึ้นอีกด้วย...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2 ธันวาคม 2554 : สัมภาษณ์)

“...ชุมชนพอใจในการประชาสัมพันธ์ในครั้งนี้ เพราะทำให้ชุมชนได้มีการวางแผนที่จะให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียนได้...”

(ผู้ปกครอง. 2 ธันวาคม 2554 : สัมภาษณ์)

การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1

ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยจัดให้มีการปฏิบัติตามกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการดำเนินงานการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยหลังจากการดำเนินงานปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในวงรอบที่ 1 ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมตามกลยุทธ์ ทั้ง 2 กลยุทธ์ในการพัฒนาดังกล่าวนี้ ทำให้ชุมชนได้เกิดความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาได้เกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยการให้บริการแก่ชุมชนได้ตามความสามารถของโรงเรียน และชุมชนได้มีความตระหนักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียนจนทำให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยชุมชนได้พร้อมกันเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมดังกล่าวเป็นอย่างมากแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการจัดการศึกษาให้แก่

เยาวชนต่อไป กลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินการและปัญหาในการดำเนินงาน พบว่าในการดำเนินงานดังกล่าว ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือ ประชาชนบางกลุ่มไม่ได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมของทางโรงเรียน และมีข้อจำกัดเรื่องเวลาในการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมาร่วมกิจกรรมค่อนข้างน้อย ควรจะหาแนวทางดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ดียิ่งขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนให้พัฒนาขึ้นไป จนสามารถที่จะดำเนินงานได้อย่างไม่มีปัญหาอีกต่อไป ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จึงได้ศึกษา วิเคราะห์ปัญหา จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียนร่วมกันในด้านสภาพปัจจุบัน ปัญหา วิธีดำเนินการและในทางแก้ไข เพื่อให้ชุมชนรู้ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวภายในโรงเรียน ในการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชน จึงมีความจำเป็นที่ชุมชนจะต้องรับรู้ รับทราบ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เพื่อเป็นการสานสัมพันธ์อันดี และสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับโรงเรียนได้อย่างราบรื่น ผู้ศึกษาค้นคว้า และผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ร่วมกันวางแผนการประชาสัมพันธ์ โดยใช้กิจกรรมจากโรงเรียนสู่ชุมชน ด้วยการเข้าร่วมการประชุมของหมู่บ้านในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนในเบื้องต้นเพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จากนั้นจึงประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนรับทราบ ซึ่งจากเดิมดำเนินการแค่เพียงจัดทำสื่อที่เป็นแผ่นพับ ป้ายนิเทศหน้าโรงเรียน และเอกสารข่าว นำออกไปเผยแพร่โดยวิธีการแจกให้นักเรียนนำไปให้ผู้ปกครองอ่าน ซึ่งจัดเป็นการสื่อสารทางเดียว และไม่ได้ผลตอบรับการมีส่วนร่วมมากเท่าที่ควรจึงจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางการประสานงานให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ในวงรอบที่ 2 ต่อไป

การพัฒนาในวงรอบที่ 2

การพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยกลยุทธ์การจัดการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ โดยกิจกรรมจากโรงเรียนสู่ชุมชน เริ่มดำเนินการในวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2555 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 3 สรุปผลการพัฒนาตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมโดยตรง พบว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้าเกิดความตระหนักในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

การมีส่วนร่วมโดยอ้อม ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้าได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยการสนับสนุนปัจจัยในส่วนที่โรงเรียนขอความช่วยเหลือ

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการประชาสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมจากโรงเรียนสู่ชุมชน ดังตัวอย่างข้อมูลอ้างอิงดังนี้

“...เพื่อเป็นการเข้าถึงชุมชน และต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการดีที่โรงเรียนเข้ามาร่วมในการประชุมของชุมชน...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 20 ธันวาคม 2554 : สัมภาษณ์)

“...ชุมชนพอใจในการร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ เพราะทำให้ชุมชนได้ทราบความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำให้ชุมชนยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียนได้...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 20 ธันวาคม 2554 : สัมภาษณ์)

“...บ้านและโรงเรียน หากมีความสัมพันธ์กันอย่างดี ก็คงไม่ใช่เรื่องยากที่ชุมชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ชุมชนเต็มใจสนับสนุนปัจจัยในส่วนที่โรงเรียนขอความช่วยเหลือ...”

(คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. 10 มกราคม 2555 : สัมภาษณ์)

การสะท้อนผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2

การดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์คือ การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมจากโรงเรียนสู่ชุมชน สามารถทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาระบบประชาสัมพันธ์ โดยได้ร่วมวางแผน และดำเนินการร่วมกับสถานศึกษา ตลอดทั้งผู้ปกครองนักเรียนได้รับข่าวสารและเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนได้จัดขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การประชาสัมพันธ์เป็นแนวทางหนึ่งซึ่งจะทำให้ชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น

สรุปการพัฒนาทั้ง 2 วงรอบ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ตามกรอบการศึกษาค้นคว้า การมีส่วนร่วมใน 2 ด้าน โดยใช้กลยุทธ์

2 กลยุทธ์ ได้แก่

1) การศึกษาดูงาน

2) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่กิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์ การศึกษาดูงาน และการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม มีความตระหนักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียนจนทำให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยชุมชนได้พร้อมกันเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมดังกล่าวเป็นอย่างมากแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนต่อไป แต่ยังมีปัญหาด้านระบบการประชาสัมพันธ์ เมื่อได้พัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น ทั้งด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง ซึ่งได้แก่ การร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม คือผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี อำเภอนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ลำดับสรุปผลการศึกษาตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ
 - 4.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้
 - 4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนครบุรีอำเภอนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

สรุปผล

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของ เคมมิสและแม็กแท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart. 1988 : 11-15) เพื่อปรับปรุงพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยดำเนินการเป็น 2 วงรอบ (Spiral) แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ระหว่างวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2555 สรุปผลการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

ผลการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 จากการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตามกรอบแนวคิดการดำเนินงานในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ใน 2 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมโดยอ้อม และการมีส่วนร่วมโดยตรง ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 2 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การศึกษาดูงาน 2) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่กิจกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์ สามารถทำให้ชุมชนได้เกิดความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาได้เกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยการให้บริการแก่ชุมชนได้ตามความสามารถของโรงเรียน และชุมชนได้มีความตระหนักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียนจนทำให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยชุมชนได้พร้อมกันเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมดังกล่าวเป็นอย่างมากแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิด

การพัฒนาในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนต่อไป แต่ยังมีปัญหาด้านระบบการประชาสัมพันธ์ ผู้ศึกษาค้นคว้า และผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา ที่ประชุมมีมติให้ใช้กลยุทธ์การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมจากโรงเรียนสู่ชุมชนในการพัฒนาในวงรอบที่ 2

ผลการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมจากโรงเรียนสู่ชุมชนพบว่า ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น ทั้งด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง ซึ่งได้แก่การร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม คือ ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนขอความช่วยเหลือ

ผลการพัฒนาทั้ง 2 วงรอบ สรุปได้ว่า การดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตามกรอบการศึกษาค้นคว้าตามแนวคิดการดำเนินงานในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ใน 2 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมโดยอ้อม และการมีส่วนร่วมโดยตรง โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 2 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การศึกษาดูงาน 2) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ กิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์ ทำให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความตระหนักและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา จนทำให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ทั้งด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง โดยการร่วมในการบริหารงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา ในรูปของคณะกรรมการที่ปรึกษาในการให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาร่วมวางแผน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และสรุปผลการดำเนินการของสถานศึกษาโดยเฉพาะด้านการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดหาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมโดยอ้อม โดยการสนับสนุนและส่งเสริมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งในการมีส่วนร่วมดังกล่าว ส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

อภิปรายผล

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนครบุรี ได้ใช้กรอบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทั้ง 2 ด้าน ในการศึกษาครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ทั้ง 2 วงรอบ พบว่า การใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 2 กลยุทธ์ คือ 1) การศึกษาดูงาน 2) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่กิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์ ทำให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความตระหนักและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จนทำให้กิจกรรมต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา การศึกษาของ ศรีณีย์ เปนาเรีย (2551 : 111-117 พบว่า บุคลากรในโรงเรียนและภูมิปัญญาตลอดจนผู้ปกครองมีความรู้มีความเข้าใจมีทักษะเพิ่มขึ้นและสามารถจัดกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ได้ตามขั้นตอนร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจเต็มกำลังความสามารถทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นเกิดความเข้าใจเห็นความสำคัญของการศึกษาและพร้อมที่จะสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยสรุปการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้โดยการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการนิเทศติดตามผลก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างชุมชนและโรงเรียนเป็นไปในทิศทางที่ดีชุมชนให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้นอย่างไรก็ตามควรมีกิจกรรมอย่างหลากหลายที่เสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการเรียนรู้ของนักเรียนสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุธี เมียน (2551 : 103-108) พบว่า ครู และกรรมการโรงเรียนมีความคิดเห็นในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผน และด้านการดำเนินงานและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ในด้านการระดมทรัพยากรและผลประโยชน์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารโรงเรียนกับครู และผู้บริหารโรงเรียนกับคณะกรรมการโรงเรียน โดยภาพรวมรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จุฑามาต สนิทดี (2550 : 50-60) พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับปานกลาง คือด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน ด้านการแสวงหาทรัพยากร และด้านการดำเนินงาน ส่วนด้านการประเมินผล ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับน้อย สำหรับสภาพที่คาดหวังการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่าทุกด้านชุมชนคาดหวังการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการแสวงหาทรัพยากร ด้านการดำเนินงาน และด้านการประเมินผลสอดคล้องกับผลการศึกษาของเกษม เกิดวัน (2550 : 56-76) พบว่า ในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการรักษาผลประโยชน์เป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการตัดสินใจเป็นอันดับที่ 2 ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ด้านการดำเนินการเป็นอันดับที่ 3 และด้านการติดตามประเมินผลเป็นอันดับสุดท้ายสอดคล้องกับผลการศึกษาของทรงวุฒิ เรืองวาทะศิลป์ (2550 : 61-73) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่ง แทบจะไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตาม ตรวจสอบ การประเมินผล แต่บางส่วนยังคงมีส่วนร่วมในการหารือกับทางโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อหารายได้เข้าโรงเรียน สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สำหรับปัญหาและข้อเสนอแนะที่พบผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อยเห็นว่า ชุมชนไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์จากโรงเรียน การติดตามตรวจสอบจะอยู่ที่คนกลุ่มเดียวหรือเฉพาะกลุ่ม ควรให้ตัวแทนหลายกลุ่มร่วมในการตัดสินใจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กิ่งกาญจน์ ชมอินทร์. (2549: 81-87) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงานบุคคล

อยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการบริหารงานวิชาการ ตามลำดับสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชูเดช เฟื่องฟู (2549 : 44-53) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ด้านวิชาการส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมแนะนำให้แก่นักเรียนได้ความสำคัญของการศึกษาต่อ รองลงมาคือ เข้าร่วมเพื่อรับทราบการรายงานผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน และอนุญาตให้นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการนอกสถานที่ ด้านงบประมาณ ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมเข้าร่วมเพื่อรับทราบการรายงานผลการใช้งบประมาณของโรงเรียน รองลงมาคือการระดมทุนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาโรงเรียน และสมทบทุนในการซื้ออุปกรณ์การเรียน ด้านการบริหารงานบุคคล ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมสอดคล้องดูแลให้คณะครูและนักการภารโรง ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพรองลงมาคือช่วยเหลือการปฏิบัติงานของครูในทุกด้าน ด้านการบริหารงานทั่วไป ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมช่วยเหลือด้านแรงงานในการพัฒนาโรงเรียน รองลงมาคือแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดในโรงเรียน และปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่โรงเรียนกำหนดสอดคล้องกับผลการศึกษาของณัฐภูมิ หลวงจิธา (2549 : 61-75) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในการวางแผนการประสานงาน การจัดแสงหาทรัพยากร แต่มีชุมชนบางส่วน ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาการจัดการศึกษาระยะ 5 ปี ประสานงานกับองค์กรอื่นนอกท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา เป็นกรรมการตรวจสอบพัสดุของโรงเรียน สำหรับปัญหาที่พบคือ ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผน ส่วนข้อเสนอแนะนั้น โรงเรียนควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และแจ้งผลการประเมินให้กับชุมชนได้รับทราบ

จากการใช้กลยุทธ์การศึกษาฐานในการพัฒนาในครั้งนี้ พบว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้าได้รับความรู้และความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมและสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ทำให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ศึกษาค้นคว้า ได้เกิดแนวคิดที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับโรงเรียนให้เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การศึกษาฐาน เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรที่ดีวิธีหนึ่งช่วยเสริมประสบการณ์ตรงแก่บุคลากรเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคลากรหน่วยงานอื่นๆ ทำให้เกิดวิสัยทัศน์กว้างไกล นำมาประยุกต์ใช้พัฒนาปรับปรุงงานในความรับผิดชอบให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับทวิศักดิ์ นุ่มฤทธิ์ (2536 : 159) กล่าวว่า การศึกษาฐานหมายถึง การพาบุคลากรไป ทักตักศึกษาเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์โดยตรง โดยการพาบุคลากรในโรงเรียนไปดูงานที่มีการดำเนินงานประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ

จากการใช้กลยุทธ์การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาในครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อการจัดการศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนและให้ความร่วมมือสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ทำให้บุคคลที่เป็นวิทยากรท้องถิ่น

หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความภาคภูมิใจที่สถานศึกษาได้เห็นความสำคัญ และเป็นการที่นักเรียนได้เรียนรู้ และได้รับความรู้จากประสบการณ์จริง เกิดความรักในท้องถิ่นของตน ซึ่งสอดคล้องกับ อังกูร สมคะเนย์ (2543 : 8-14) กล่าวว่า การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านไปจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียนให้เด็กได้เรียนรู้โดยคัดเลือกเนื้อหากิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นโรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญาได้แก่ปราชญ์ชาวบ้านหรือปัญญาชนชาวบ้านช่างเทคนิคชาวบ้านหรือช่างฝีมือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนโดยทั้งนี้การนำภูมิปัญญาชาวบ้านไปใช้จะต้องอยู่ในดุลพินิจของโรงเรียนเกี่ยวกับด้านความเหมาะสมทั้งกิจกรรมเนื้อหาสาระวัยของเด็กและมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการนำไปใช้

จากการใช้กลยุทธ์การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ ในการพัฒนาในครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนได้ทราบถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่โรงเรียน ตลอดจนได้มองเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษา สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการจัดการศึกษา และให้ความร่วมมือในการสนับสนุนจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนมากขึ้นจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์เป็นวิธีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบผลการดำเนินงานของหน่วยงานตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับวิจิตร อวาทกุล (2534 : 265-266) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียนมิให้มีความหมายเพียงการโฆษณาชื่อเสียงกิจกรรม หรือเผยแพร่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรงเรียน ให้ประชาชนทราบเท่านั้น ความมุ่งหมายของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 โรงเรียนควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนได้เกิดความรู้สึกตระหนักในบทบาทหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

1.2 โรงเรียนควรตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น

1.3 ควรมีการประชุมร่วมกับชุมชนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 การศึกษาเชิงสำรวจในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อที่จะได้ข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อนำข้อสนเทศที่ได้เป็นปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนจากภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2540.
- _____. คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้งานอาชีพและเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545.
- _____. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2539 ก.
- _____. รายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539 ข.
- กรมสามัญศึกษา. การบริหารโรงเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2539.
- กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสืออ้างอิง. เอกสารอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร, 2550.
- กิตติมา ปรีดีดิลก. ทฤษฎีการบริหารองค์กร. กรุงเทพฯ : ธนะการพิมพ์, 2532.
- _____. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์, 2532
- กึ่งกาญจนา ชมอินทร์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2549.
- เกษม เกิดวัน. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในตำบลบางแก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2550.
- เกรียง กัลป์ตินันท์. ความต้องการมีส่วนร่วมทางการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตการศึกษา 10. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2543.
- จรรยา คุณมี. การศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. เอกสารประกอบการสอนวิชา 501803 การศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- จันทราณี สงวนนาม. การพัฒนาองค์กร. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 501813 การพัฒนาองค์กร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- _____. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์, 2545.
- จุฑามาศ สนิทดี. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนอนุบาลเทิงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ค.ม. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2550.
- จำรัส นองมาก. การบริหารงานธุรการ. ในเอกสารการสอนชุดวิชา, หน่วยที่ 1-6 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพฯ : ประชาชนการพิมพ์, 2552.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. การมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนการพัฒนาขององค์กรประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์, 2533.
- ชูเดช เฟื่องฟู. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านแม่แฮเหนือ อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

- ชูวิทย์ พิทักษ์พรพลลภ. ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนในประถมศึกษาของ
องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุบลราชธานี :
สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2544.
- ณัฐวุฒิ หลวงธิดา. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโป่งแดง
อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.
- ทรงวุฒิ เรืองวาทะศิลป์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่บริการของ
โรงเรียนล้อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.
- ทักษิณา สนวนนนท์. คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, 2530.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบาย
สาธารณสุข, 2527.
- ทวีศักดิ์ นุ่มฤทธิ์. คู่มือปฏิบัติการและเตรียมการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา. นครสวรรค์ :
ริมปิงการพิมพ์, 2536.
- ธีรยุทธ พึ่งเทียร และสรุพล สุษะพรหม. การบริหารงานบุคคลและความกดดันเชิงวิเคราะห์.
กรุงเทพฯ : สุตรไพศาล, 2543.
- นงเยาว์ กัลยาลักษณ์. การศึกษาปัญหาการดำเนินงานฝ่ายกิจการนักเรียน นักศึกษาของวิทยาลัย
อาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- นาวัน อรุณไพร. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัย
อีสเทิร์นเอเซีย, 2550.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน.
กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.
- ประดิษฐ์ สีดาพล. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านโคกสะอาด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. บุรีรัมย์ :
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2552.
- ประวิต เอรารธรรม. การวิจัยปฏิบัติการเรียนรู้ของครูและการสร้างพลังร่วมในโรงเรียน. กรุงเทพฯ :
ดอกหญ้าวิชาการ, 2545.
- ประเวศ วะสี. การปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, 2540.
- _____. การศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้ง,
2536.
- _____. “การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น,” ใน เอกสารสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิ
ปัญญาชาวบ้าน กับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมการพัฒนาชนบท. หน้า 81-86.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2534.

- ประเวศ วะสี. ปฏิรูปการศึกษาไทยบนทางสู่การปฏิวัติ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานมูลนิธิสดสี - สถษดิวังศ์, 2539.
- _____. ปฏิรูปการศึกษาไทย (การยกเครื่องทางปัญญา). กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, 2539.
- ประเสริฐ เชษฐพันธ์. เอกสารประกอบการสอน วิชา บห 305 การเงินในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.
- ปัญญา แก้วกียูร. การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545.
- เปื้อง กุมท. เทคนิคการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.
- พินิจดา วีระชาติ. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง, 2542.
- ไพรัช อรรถกามานนท์. การส่งเสริมชุมชนและท้องถิ่นในการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสการพิมพ์, 2527.
- ภิญโญ สาร. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2526.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาฝึกอบรมผู้บริหารการศึกษาระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2531.
- มงคล รุณธาตุ. การปฏิบัติงานการให้บริการแก่ชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดนครพนม. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. กรุงเทพฯ : บัค พอยท์, 2547.
- ยนต์ ชุ่มจิต. การพัฒนาครู. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง, 2535.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. “การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน,” เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการ รูปแบบเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. หน้า 35 – 40 ; กันยายน, 2537
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ. “ศักยภาพของภูมิปัญญาพื้นบ้าน,” วารสารแห่งชาติ. 28(5) : 19 – 21 ; พฤษภาคม – มิถุนายน, 2537.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : บางกอกล๊อค, 2529.
- รัตน์ บัวสนธิ์. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง. ปริญญาโท กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
- วันเพ็ญ วอกลาง. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ พ.ม. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2534.
- วัลลีย์ ชัยสุรัตน์. การประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : สยามการพิมพ์, 2536.

- วิจิตร อาวะกุล. การประชาสัมพันธ์ :หลักและวิธีปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2534
- วิจิต นันทสุวรรณ. “ภูมิปัญญาชาวบ้านไทยในงานพัฒนา,” วารสารสังคมพัฒนา. 8(1) : 6 – 12 ; มกราคม, 2528.
- ศรัณย์ เปานาเรียง. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนเทศบาล บ้านสามเหลี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. : มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- สมิต สัจฉกร. เทคนิคการประชุม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543.
- สมยศ นาวิการ. การบริหารธุรกิจ. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2530.
- สมศักดิ์ สินธุระเชษฐ์. แนวคิดการพัฒนาอาชีพครู การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2533.
- _____. การศึกษาวิถีกับชุมชนรูปแบบและการปฏิบัติโครงการการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541.
- _____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541.
- _____. แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : อสาร์ศึกษาแผ่นดิน, 2543
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2543.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). การรายงานการประเมินผลคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนครบุรี. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550.
- สุธี เมียน. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2551.
- สุภรณ์ ศรีพหล และกล้า ทองขาว. “หลักการจัดและบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา,” ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนมัธยมศึกษา. หน้า 325. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526.
- สุวัฒน์ พุทธเมธา. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2538.

- เสนาะ ดิยาว. การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- เสรี พงศ์พิศ. คืนสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทัศนวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ, 2529.
- หวน พินิจพันธ์. การบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2528.
- อุทัย บุญประเสริฐ และคณะ. การวางแผนการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- อุทัย หิรัญโต. หลักการบริหารบุคคล. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2531.
- อักษรศรี พลอดเปลี่ยว. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2534.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. หลักการบริหารทั่วไป. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป, 2534.
- Black, J. S. and L. W. Porter, Management : Meeting New Challenges. Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall, 2000.
- Erwin, William. Participation Management : Concept, Theory and Implementation. Atlanta : Georgia State University, 1976.
- Gulick, Luther and L. Urwick. Papers on the Science of Administration. New York : Institute of Public Administration, 1937.
- Harvard Family Research Project. "Community Partnerships to Support High," School Success. February, 2011. <<http://www.hfrp.org/publications-resources/browse-our-publications/community-partnerships-to-support-high-school-success>> May 3, 2011.
- Kemmis, S. and R. McTaggart. The Action Research Planner. 3rd ed. Vitoria : Deakin University Press, 1988.
- Mairead Dunne, Kwame Akyeampong and Sara Humphreys. School Process, Local Governance and Community Participation : Understanding Access. July 2007. <http://www.create-rpc.org/pdf_documents/PTA6.pdf> May 8, 2011.
- Nicholas, V. Longo. Recognizing the Role of Community in Civic Education: Lessons from Hull House, Highlander Folk School and the Neighborhood Learning Community. April 2005. <<http://www.civicyouth.org/PopUps/WorkingPapers/WP30Longo.pdf>> May 8, 2011.

Rebecca, Lawthoma. Developing Learning Communities : Using Communities of Practice within Community Psychology. 2011. <<http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all?content=10.1080/13603116.2010.496212>>

April 25, 2011.

Wolf Protulipac. A Descriptive Analysis of the Relationship Between Years of Experience and the Frequency and Style of Consultation Employed by School Counselors with Teachers, Administrators, Parents and Counselors in Agencies. 2003. <<http://en.scientificcommons.org/7858892>> April 25, 2011.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 1

เรื่อง

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี
อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มีทั้งหมด 3 ตอน

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์
2. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
3. ข้อมูลการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

1. สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.
2. สถานที่ที่ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
2. ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
3. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ ปี
4. ระดับการศึกษาสูงสุด
5. สถานภาพ
☐ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
☐ ครู

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการสัมภาษณ์

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและเพื่อนำไปใช้ในการ
พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในประเด็นการศึกษาดูงาน

1. จากการศึกษาดูงานในครั้งนี้ ท่านได้รู้ถึงบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนในการจัดการศึกษา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. จากการศึกษาดูงานในครั้งนี้ ท่านได้ทราบแนวปฏิบัติในการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยทางอ้อม อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. จากการศึกษาดูงานในครั้งนี้ ท่านได้ทราบแนวปฏิบัติในการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยทางตรง อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สัมภาษณ์
(.....)

แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 2

เรื่อง

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี

อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มีทั้งหมด 3 ตอน

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์
2. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
3. ข้อมูลการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

3. สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.
4. สถานที่ที่ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

6. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
7. ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
8. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ ปี
9. ระดับการศึกษาสูงสุด
10. สถานภาพ
 - ☐ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - ☐ ครู

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการสัมภาษณ์

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในประเด็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ท่านได้มีส่วนร่วมในการสำรวจ ค้นหาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. ท่านได้มีส่วนร่วมโดยเป็นวิทยากรภายนอก มาให้ความรู้แก่นักเรียนมากน้อยเพียงใด และให้ความรู้สาระวิชาใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนนี้

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ที่เห็นคณะครูนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าชุมชนน่าจะพัฒนาแหล่งเรียนรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างไร / ด้านใด เพื่อส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้ให้สัมภาษณ์
(.....)

แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 3

เรื่อง

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี

อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ มีทั้งหมด 3 ตอน

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์
2. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
3. ข้อมูลการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์

5. สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.
6. สถานที่ที่ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

11. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
12. ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
13. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ ปี
14. ระดับการศึกษาสูงสุด
15. สถานภาพ
 - ☐ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - ☐ ผู้ปกครองนักเรียน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการสัมภาษณ์

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมศึกษาและเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในประเด็นการประชาสัมพันธ์

1. ท่านเห็นว่าชุมชนได้เกิดความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากน้อยเพียงใด ในการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ในครั้งนี้

.....

.....

.....

.....

1.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานมีหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

1.2 ผลจากการดำเนินงานในครั้งนี้เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. จากการประชาสัมพันธ์ดังกล่าว ท่านเห็นว่าชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเทศน์มหาชาติ เฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานมีหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.2 ผลจากการดำเนินงานในครั้งนี้เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สัมภาษณ์
(.....)

แบบประเมิน ฉบับที่ 1
แบบประเมินผลการปฏิบัติงานของวิทยากร (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)
การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้
โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง
2. สถานภาพ
- ☐ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ☐ ครู
- ☐ นักเรียนชั้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำชี้แจง โปรดใส่ข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มาเป็นวิทยากรให้ความรู้

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น

สอนเรื่อง

วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา น. ถึง น.

รวม ชั่วโมง

ตอนที่ 3 จงกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตามระดับความพึงพอใจของท่าน

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ผลการปฏิบัติงานของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1.	เนื้อหาถูกต้องตามหลักสูตร					
2.	เนื้อหามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์					
3.	เนื้อหา มีการจัดเรียงลำดับอย่างชัดเจน					
4.	เนื้อหาของบทเรียนเหมาะสมกับวัยผู้เรียน					
5.	กิจกรรมเหมาะสมกับเนื้อหา					
6.	แบบฝึกหัดและแบบทดสอบครอบคลุมเนื้อหา					
7.	เวลาในการนำเสนอเหมาะสม					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
 (.....)

ภาคผนวก ข

โครงการสอนและหนังสือเชิญวิทยากรบุคคลภายนอก (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

โครงการสอน

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ชื่อเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความคิดรวบยอด นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และนำไปประกอบอาชีพได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการประกอบอาชีพทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้อุปกรณ์ในงานเกษตร/งานช่างได้ถูกต้อง

เนื้อหา

1. ความสำคัญของอาชีพในท้องถิ่น
2. การเตรียมเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์
3. ขั้นตอนในดำเนินการปฏิบัติ
 - 3.1 การปลูกมันสำปะหลัง
 - 3.2 การจักสานกระด้ง
 - 3.3 การอ้อกเชื่อม
4. ลงมือปฏิบัติได้
5. ดูแลรักษาอุปกรณ์ได้อย่างถูกต้อง

กิจกรรม

1. ร่วมกันอภิปรายความสำคัญของอาชีพ/ภูมิปัญญา
2. ฝึกการใช้อุปกรณ์
3. สาธิตและอธิบายการดำเนินงาน
4. ลงมือปฏิบัติ
5. สรุป/แก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงาน

สื่อการเรียนรู้

1. ต้นพันธุ์ของมันสำปะหลัง
2. ตัวอย่างจริงของเครื่องจักสานประเภทต่าง ๆ
3. อุปกรณ์ที่ใช้ในการอ้อกเชื่อม

การประเมินผล

1. สังเกตการเตรียมอุปกรณ์ และการปฏิบัติงาน
2. การตรวจผลงาน
3. การทดสอบภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ชื่อวิทยากร

1. นายบุญช่วย พากะโทก
2. นายเฉลิม ตราพระสำโรง
3. นายอุดม หมุนสี

ที่ นม 51008.54/ว.347

โรงเรียนครบุรี อำเภocrบุรี
จังหวัดนครราชสีมา 30250

1 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากร

เรียน นายบุญช่วย พากะโทก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตารางกำหนดการสอน

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นหนักในสาระที่เป็นภาคปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตในสังคมต่อไป โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ซึ่งโรงเรียนได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ได้ จึงเรียนเชิญท่านไปเป็นวิทยากรสอนวิชางานเกษตร (การปลูกมันสำปะหลัง) ตามตารางกำหนดการสอนที่ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุรินทร์ ลมจะโปะ)

ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนครบุรี

โรงเรียนครบุรี

โทร 044-448335

โทรสาร 044-448636

กำหนดการสอน
กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
ของวิทยากรภายนอก

วัน เดือน ปี	เวลา	ชั้น	ชื่อวิทยากร	หมายเหตุ
15 พ.ย. 54	14.30 – 16.30	ม.1	1. นายบุญช่วย พากะโทก	จัดกิจกรรม การเรียนรู้ ทุกวันอังคาร ตั้งแต่ 15 พ.ย. – 30 ธ.ค. 54
		ม.2	2. นายเฉลิม ตราพระสำโรง	
		ม.3	3. นายอุดม หมุนสี	
22 พ.ย. 54	14.30 – 16.30			
29 พ.ย. 54	14.30 – 16.30			
6 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			
13 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			
20 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			
27 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			

ที่ นม 51008.54/ว.347

โรงเรียนครบุรี อำเภocrบุรี
จังหวัดนครราชสีมา 30250

1 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากร

เรียน นายเฉลิม ตราพระสำโรง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตารางกำหนดการสอน

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นหนักในสาระที่เป็นภาคปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตในสังคมต่อไป โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ซึ่งโรงเรียนได้พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ได้ จึงเรียนเชิญท่านไปเป็นวิทยากรสอนวิชางานบ้าน (การจัดสวนกระถาง) ตามตารางกำหนดการสอนที่ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุรินทร์ ลมจะโปะ)

ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนครบุรี

โรงเรียนครบุรี

โทร 044-448335

โทรสาร 044-448636

กำหนดการสอน
กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
ของวิทยากรภายนอก

วัน เดือน ปี	เวลา	ชั้น	ชื่อวิทยากร	หมายเหตุ
15 พ.ย. 54	14.30 – 16.30	ม.1	1. นายบุญช่วย พากะโทก	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกวัน อังคาร ตั้งแต่ 15 พ.ย. – 30 ธ.ค. 54
		ม.2	2. นายเฉลิม ตราพระสำโรง	
		ม.3	3. นายอุดม หมุนสี	
22 พ.ย. 54	14.30 – 16.30			
29 พ.ย. 54	14.30 – 16.30			
6 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			
13 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			
20 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			
27 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			

ที่ นม 51008.54/ว.347

โรงเรียนครบุรี อำเภocrบุรี
จังหวัดนครราชสีมา 30250

1 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากร

เรียน นายอุดม หมุนสี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตารางกำหนดการสอน

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นหนักในสาระที่เป็นภาคปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตในสังคมต่อไป โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ซึ่งโรงเรียนได้พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ได้ จึงเรียนเชิญท่านไปเป็นวิทยากรสอนวิชางานช่าง (การอ็อกเชื่อม) ตามตารางกำหนดการสอนที่ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุรินทร์ ลมจะโปะ)

ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนครบุรี

โรงเรียนครบุรี

โทร 044-448335

โทรสาร 044-448636

กำหนดการสอน
กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
ของวิทยากรภายนอก

วัน เดือน ปี	เวลา	ชั้น	ชื่อวิทยากร	หมายเหตุ
15 พ.ย. 54	14.30 – 16.30	ม.1	1. นายบุญช่วย พากะโทก	จัดกิจกรรม การเรียนรู้ทุก วันอังคาร ตั้งแต่ 15 พ.ย. – 30 ธ.ค. 54
		ม.2	2. นายเฉลิม ตราพระสำโรง	
		ม.3	3. นายอุดม หมุนสี	
22 พ.ย. 54	14.30 – 16.30			
29 พ.ย. 54	14.30 – 16.30			
6 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			
13 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			
20 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			
27 ธ.ค. 54	14.30 – 16.30			

ภาคผนวก ค
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IC)

ตาราง 4 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IC) แบบประเมิน ฉบับที่ 1 ประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	เนื้อหาถูกต้องตามหลักสูตร	+1	+1	+1	3	1.00
2	เนื้อหามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์	+1	+1	+1	3	1.00
3	เนื้อหา มีการจัดเรียงลำดับอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	3	1.00
4	เนื้อหาของบทเรียนเหมาะสมกับวัยผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1.00
5	กิจกรรมเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00
6	แบบฝึกหัดและแบบทดสอบครอบคลุมเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00
7	เวลาในการนำเสนอเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1.00

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ. 0503.5(2)/ว. 1458

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

3 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้อย่างยวดยตรตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน อาจารย์สุจินทร์ ลมจะโนะ

ด้วย นายพรชัย สุวรรณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษามหาวิทยานิพนธ์การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนของชุมชนในการจัดการศึกษา" โรงเรียนนครบุรี อำเภอศรี จังหวัดนครราชสีมา" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (วศ.ม.) โดยมี อาจารย์จิตรลดา ชิวทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษา ค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาสังเกตเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องที่เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็นผู้ช่วยตรวจสอบ เครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดขึ้นก่อนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประวีต เจริญธรรม)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษาออกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์
โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 60/6

ที่ ศธ. 0503.5(2)/ว 1458

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

3 พฤษภาคม 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน อาจารย์สุเทพ จุดติมา

ด้วย นายพรชัย สุวรรณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี อำเภอกรบุรี จังหวัดนครราชสีมา" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี อาจารย์จัตตพรดา จิวคอบ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษา
ค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านได้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อจะได้ดำเนินการไปขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประวีต เสวรวรรณ)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์
โทร. 0 4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ที่ ศธ. 0503.5(2)/ว. 1458

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

3 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขอมหาชนดูแลเคราะห.เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน อาจารย์ทัศนภรณ์ คนรู้

ด้วย นายพรชัย สุวรรณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี อาจารย์จิตติธาดา ชื่นชวน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษา
ค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อบริการจะได้ดำเนินการ ในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

๒๓/๑๐/๕๔

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประวิทย์ เถรธารธรรม)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์

โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 5076

ที่ ศธ. 0503.5(2)/1689

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

โรงเรียนนครบุรี
เลขรับ 1423
วันที่ 18 มิ.ย. 64
เวลา 9.30 น.

14 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนครบุรี

ทบทวน
☒ เปรียบเทียบ
☐ เปรียบเทียบ
☐ เปรียบเทียบ
☐ เปรียบเทียบ

ด้วย นายพรชัย สุวรรณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี อำเภอนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี อาจารย์จิตรลดา ชิวดอน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษา ค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

เพื่อให้การทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้โปรดอนุญาตให้นายพรชัย สุวรรณ ทดลองใช้เครื่องมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรในสังกัดของท่าน ทั้งนี้จะทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2554 เป็นต้นไป เพื่อที่นิสิตจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ผู้อำนวยการสังการ

ร.นครบุรี

ส.ร.นครบุรี

รองผู้อำนวยการโรงเรียนนครบุรี
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

โปรดทราบ

14.6.4

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชูกำแหง)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง
ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์
โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ที่ ศธ. 0503.5(2)/1689

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

โรงเรียนนครบุรี	
เลขรับ	1423
วันที่	18 มิ.ย. 64
เวลา	9.30 น.

14 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขออนุญาตยืมเครื่องมือนำไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนครบุรี

ปฏิบัติ	
✓ 1. รับแจ้ง	
2. ตรวจสอบ	
3. อนุมัติ	
4. อนุมัติ	

ด้วย นายพรชัย สุวรรณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) โดยมี อาจารย์จิตรลดา ชิวทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษา ค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

เพื่อให้การทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขออนุญาตยืมจากท่าน ได้โปรดอนุญาตให้ นายพรชัย สุวรรณ ทดลองใช้เครื่องมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรในสังกัดของท่าน ทั้งนี้จะทดรองใช้เครื่องมือดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ 14 พฤศจิกายน 2554 เป็นต้นไป เพื่อที่นิสิต จะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ผู้อำนวยการสภามหาวิทยาลัย

ร.นครบุรี

สภามหาวิทยาลัย

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา

รองอธิการบดีฝ่ายการต่างประเทศ

รองอธิการบดีฝ่ายการคลัง

รองอธิการบดีฝ่ายการสื่อสาร

รองอธิการบดีฝ่ายการกีฬา

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

รองอธิการบดีฝ่ายการอื่น ๆ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชูกำแหง)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง

ปฏิบัติราชการแทน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ฝ่ายวิชาการและจัดการศึกษานอกที่ตั้ง คณะศึกษาศาสตร์

โทร. 0-4375-4322 ถึง 40 ต่อ 6076

ประวัติย่อของผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติย่อของผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ	นายพรชัย สุวรรณ
วันเกิด	วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2526
สถานที่เกิด	อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 106 หมู่ 11 ตำบลแซะ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา 30250
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครู คศ. 1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนครบุรี อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา 30250
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
พ.ศ. 2555	ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม